

Versenytükör

- Mikor megtévesztők az „akár” reklámok?
- A magas árak versenyjogi kezelése
- Válság és versenyjog
- A kereskedelmi törvény a gyakorlatban

A médiaágazati vizsgálat eredményei

Egyoldalú banki szerződésmódosítás korlátai

Fotó: MTI

Tavaszi előszó

Az utóbbi hetekben újabb témával gyarapodott a GVH lépéseit némi értetlenséggel fogadó lista, méghozzá nem csak a közvetlenül (anyagilag is!) érintettek részéről. Idáig sem volt könnyű világosan és röviden elmagyarázni, hogy miért lesz jó a piacnyitás, a valódi verseny olyan komplex piacok esetében, mint az energia, vagy éppen a gyógyszerforgalmazás. Újabban a „szegény kiszolgáltatott magyar termelők” kontra „támogatásból jól megélt külföldi termelők és magyar multik, hipermarketek” örökzöld téma került előtérbe a Termékkódex kapcsán. Tegyük hozzá, hogy e divatos vitatémák messze nem hungarikumok, hanem a legtöbb európai országban megoldásra és válaszra váró versenypolitikai kérdések. Az egyébként is bonyolult, gyakran technológiai tudást igénylő szakmai részletek mellett az sem könnyíti meg a válaszadást, hogy gyakran nem világos, ki fújja a szelet az ellentábor zászlóshajóinak vitorláiba. Egy biztos: a GVH sem önérdeket, sem elvontan létező, idejélmúlt elméleti dogmákat nem képvisel, hanem jól vagy rosszul, de legjobb tudása szerint a magyar fogyasztók érdekeit védi, immáron lassan húsz éve. Tesszük ezt már csak azért is, mert a versenytörvény preambuluma szerint a nép képviselői

e törvénnyel világossá tették, hogy „a társadalmi felemelkedést szolgáló piaci verseny fenntartásához fűződő közérdek, továbbá az üzleti tisztesség követelményeit betartó vállalkozások és fogyasztók érdeke megköveteli, hogy az állam jogi szabályozással biztosítsa a gazdasági verseny tisztaságát és szabadságát”. Azért, hogy a szabályok ne csak papíron létezzenek, politikai és üzleti érdekektől független, erős fegyverzetű hatóságot hozott létre. Verseny, tisztesség, fogyasztói érdekek, szabadság. Nincsen ebben semmi rendkívüli, semmi végletesen „neoliberális”. Csak a szabad piacra lépés lehetősége (lásd energiaágazat, gyógyszerpiac és áruházi kereskedelem), a hatalmi góccok kialakulásának megakadályozása, az összejátszások szigorú büntetése garantálhatja a fogyasztóknak, vagyis nekünk, a széles kínálaton, a versenyképes árakon alapuló valós szabadságot.

E tavaszi számunkban ismertetett jogesetekkel, tanulmányokkal is igyekszünk a hivatal tevékenységét közérthetően elmagyarázni kedves olvasóink számára. Kivívó kartellbírágról most nem tudunk beszámolni, az érdekesebb versenytanácsi határozatok a fúziós ügyek és a fogyasztók megtévesztése köréből kerültek ki. Az

idén indított számos eljárás azonban előjelzi, hogy az év végén és a jövő év elején több kartellügyben születethet érdeklődésre számot tartó döntés. A szakmai témák kapcsán különösen figyelmükbe ajánlom a GVH megújult engedékenységi politikájáról, a médiaágazati vizsgálat eredményeiről és az egyoldalú banki szerződés módosítás újraszabályozása terén elért sikerekről szóló írásokat.

Az előszó adta lehetőséget szeretném arra is felhasználni, hogy ezúton köszönjem meg egyik kedves kollégám, Bodócsi András két évtizedes munkáját: versenytanácsi mandátuma június végén lejár. Azoknak, akik ismerik, nem kell hosszán írnom arról, hogy nélküle minden bizonynyal máshogy festene ma a versenyhivatal. Személyiségéhez hűen nem egy hosszú „sztár-interjúval”, hanem egy árazáshoz kötődő tanulmányának közzétételével tisztelgünk szakmai hozzáértése és emberi példamutatása előtt.

TÓTH TIHAMÉR

A Versenykultúra Központ a GVH honlapján

GAZDASÁGI VERSENYHIVATAL
VERSENYKULTÚRA KÖZPONT

A verseny- és fogyasztói kultúra fejlesztése érdekében fejti ki tevékenységét a Versenykultúra Központ (VKK). A www.gvh.hu honlapon a nyitólapon található VKK logóra kattintva hasznos információkhoz lehet jutni munkájáról, rendezvényeiről, meghirdetett pályázatairól és az általa támogatott programokról. A kiadványok és a VersenyTükör eddig megjelent valamennyi száma is megtalálható itt, letölthető formátumban.

2 Előszó

A GVH döntései

- 4 Az elmúlt három hónap döntései
- 5 Az „akár” reklámok megítélése
- 6 Építőipari fúziós engedély feltétellel
- 7 Tesco-kutakkal bővíthet a Shell benzinkút-hálózata

Tárgyalóteremben történt

8 Jogerős ítélet a MÁV ellen

Fotó: MTI

9 Jogerős ítélet a tojáskartell ügyben

10 Nem volt cementkartell a jogerős ítélet szerint

Versenypártolás

11 A GVH médiaágazati vizsgálatának eredményei

A GVH hírei

14 A 2009. március–május időszakban indult egyes versenyfelügyeleti eljárások

15 Egyoldalú szerződés-módosítási jog – jogszabályalkotás a GVH javaslatai nyomán

17 Ügyfélszolgálat

Az OECD-Magyar Budapesti Versenyügyi Regionális Oktatási Központ (ROK) munkájából

18 Szeminárium a vertikális korlátozásokról

18 Szeminárium az összefonódásokról

A Versenykultúra Központ hírei

19 A Versenykultúra Központ tevékenysége

19 Versenyjogi különdíj az OTDK jogtudományi és közgazdaságtudományi szekciójában

20 Tanulmány a túlzó árazásról

20 Versenystatisztika adatbázis

21 Reklámjogi konferencia az AmCham és a VKK szervezésében

Hírek a nagyvilágból

23 Versenyjogi fejlemények

Az Unióban történt

24 Bizottsági reakciók a pénzügyi válságra

26 Bizottsági jelentés az 1/2003/EK rendelet alkalmazási tapasztalatairól

Elemzések

28 Kováts Surd: Verseny a pénzügyi szektorban – a válság üzenete

29 Bodócsi András: Az árak versenyhatósági ellenőrzésének kérdőjelei

Fotó: MTI

35 Szathmáry Judit és Zubriczky Barbara: A kereskedelmi törvény alkalmazása során szerzett tapasztalatok

Fotó: MTI

41 Száraz Emese: Liberalizáció a magyar villamosenergia-piacon

Portré

45 Rövid portré az ukrán versenyhatóságról

A GVH tevékenysége számokban

47 Előzetes statisztikai adatok

Az elmúlt három hónap döntései

A Versenytanács az elmúlt hónapokban 23 versenyfelügyeleti eljárásban hozott döntést. Az alábbi áttekintés nem tartalmazza azokat a döntéseket, amelyeket a Versenytanács a vizsgáló végzésével szemben benyújtott jogorvoslati kérelemre hozott meg.

Gazdasági erőfölénnyel, jelentős piaci erővel való visszaélés		
Vj-92/2008.	Spar Magyarország Kereskedelmi Kft.	megszüntetés
Vj-129/2008.	Hyundai Holding Hungary Kft.	megszüntetés
Versenyt korlátozó megállapodás		
Vj-7/2008.	Castrol Hungária Kereskedelmi Kft.	részben jogsértés megállapítása kötelezéssel, részben annak megállapítása, hogy az adott kikötések nem minősülnek gazdasági versenyt korlátozó megállapodásnak
Vj-99/2008.	Magyar Orvosi Kamara	megszüntetés
Vj-129/2008.	Hyundai Holding Hungary Kft.	megszüntetés
Összefonódás		
Vj-124/2008.	Bonitas 2002 Befektető és Tanácsadó Kft. és Forrás Vagyonkezelési és Befektetési Nyrt., Tendre Takarmányipari Kft.	annak megállapítása, hogy a vállalkozások elmulasztották a GVH engedélyét kérni az adott ügylethez, bírság kiszabása a Bonitas 2002 Befektető és Tanácsadó Kft. esetében (17 millió Ft), az ügylet engedélyezése
Vj-125/2008.	Tendre Takarmányipari Kft., Bábolna Takarmányipari Kft.	annak megállapítása, hogy a Tendre Takarmányipari Kft. elmulasztotta a GVH engedélyét kérni az adott ügylethez, bírság kiszabása a Tendre Takarmányipari Kft. esetében (2 millió Ft), az ügylet engedélyezése
Vj-146/2008.	Strabag SE, Cemex Austria AG	engedélyezés előzetes feltétellel
Vj-160/2008.	Feketesas Pharma Kereskedelmi és Szolgáltató Kft., Panda Patika Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	engedélyezés
Vj-9/2009.	Dusla a.s., Devecséri Agrokémiai Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	engedélyezés
Vj-11/2009.	Pharmanova Vagyonkezelő Zrt., Europatika Gyógyszertár-üzemeltető és Szolgáltató Kft., Gyógyszertár Gyógyszertár-üzemeltető és Szolgáltató Kft., MIX Kereskedelmi és Vendéglátó Kft., Nyíregy-Pharma Gyógyszerkereskedelmi Kft., Fehérvár-Pharma Gyógyszerkereskedelmi Kft., Első AW Kereskedelmi 2008 Kft., Harmadik AW Kereskedelmi 2008 Kft.	részben engedélyezés kötelezettség előírásával, részben annak megállapítása, hogy az adott ügylethez nem szükséges a GVH engedélye
Vj-14/2009.	Hungaropharma Gyógyszerkereskedelmi Zrt., Vektrum Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	engedélyezés
Vj-17/2009.	Shell Hungary Kereskedelmi Zrt., Tesco Global Áruházak Zrt.	engedélyezés
Vj-18/2009.	Magyar Telekom Távközlési Nyrt., KFKI Direkt Kft.	engedélyezés
Vj-33/2009.	Samsung Electronics Co., Ltd. és Samsung Elektro-Mechanical Co. Ltd.	engedélyezés
Vj-36/2009.	Kabai Táp és Takarmányfeldolgozó Zrt., PANNONMILL-TAKARMÁNY Takarmányipari Kft.	engedélyezés
Vj-41/2009.	COOP Szolnok Kereskedelmi Zrt., HÉLIKER Kereskedelmi Zrt.	engedélyezés
Fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolása, tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat		
Vj-145/2007.	Beiersdorf Vegyészeti Termelő és Forgalmazó Kft.	jogsértés megállapítása, a jogsértő magatartás további folytatásának megtiltása, bírság kiszabása (110 millió Ft)
Vj-56/2008.	Johnson & Johnson Egészségügyi és Babaápolási Termékeket Gyártó és Forgalmazó Kft.	jogsértés megállapítása, a jogsértő magatartás további folytatásának megtiltása, bírság kiszabása (70 millió Ft)
Vj-81/2008.	K&H Bank Zrt.	megszüntetés
Vj-86/2008.	Gold Island Kereskedelmi és Szolgáltató 2002 Bt., PG 2000 Építőipari és Szolgáltató Kft., Nature Force Kereskedelmi Kft.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (Gold Island Bt.: 5 millió Ft, PG 2000 Kft.: 1,5 millió Ft, Nature Force Kft.: 1,5 millió Ft), a jogsértő magatartás további folytatásának megtiltása a Gold Island Bt. és a Nature Force Kft. esetén, a Gold Island Bt. és a Nature Force Kft. kötelezése helyreigazító nyilatkozat közzétételére
Vj-90/2008.	Citibank Europe plc. Magyarországi Fióktelepe	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (5 millió Ft)
Vj-100/2008.	Intersport Austria GmbH, IS Sport Kereskedelmi és Szolgáltató Bt., „Aktív Szabadidő” Kereskedelmi és Szolgáltató Kft., DEKA Kereskedelmi Kft., SPG Sportcikk Kft., Kitzinger-SPORT Kft.	jogsértés megállapítása, az Intersport Austria GmbH esetében bírság kiszabása (5 millió Ft)
Vj-154/2008.	NATURA-PRO Kereskedelmi, Szolgáltató és Fejlesztő Kft., YESS EUROPE Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	részben megszüntetés kötelezettségvállalással, részben a YESS EUROPE Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. esetében jogsértés megállapítása, kötelezés a határozat közzétételére, bírság kiszabása (3 millió Ft)
Vj-156/2008.	KIKA Lakberendezési Kft.	megszüntetés
Vj-165/2008.	Hild Ingatlanbefektető Kft., Hild József Örökjárdék Zrt.	a Hild Ingatlanbefektető Kft. esetében megszüntetés, a Hild József Örökjárdék Zrt. esetében részben megszüntetés, részben jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (30 millió Ft)

Az „akár” reklámok megítélése

A Gazdasági Versenyhivatal a K&H Bank Zrt. ellen a fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolása miatt indított eljárást megszüntette. A K&H Bank tájékoztatásai során a „K&H megtakarítások” termékcsoporthoz 2007. november 1–30-ig „akár 10%-os kamattal, tisztán, egyszerűen”, illetve a „K&H lekötött betétet” 2008. január 12. és február 12. között „akár 9%-os kamattal, tisztán, egyszerűen” szlogenel hirdette.

A 9%-os, illetve 10%-os kamathoz az alábbi feltételek kapcsolódtak:

- új betét lekötése,
- a lekötés összeghatára min. 500 000 forint, max. 200 millió forint,
- futamidő: 60 nap.

A betét lekötéséért kínált kamat mértéke olyan lényeges tulajdonság, amely alapvető hatással van a fogyasztók döntésére. Az eljárás alá vont által becsatolt marketingkommunikációs stratégiák által is igazolható, hogy a hirdetések fő üzenetére – a betéti kamat mértékére – a megtakarítással rendelkező fogyasztók érzékenyek. Az eljárás alá vont által rendelkezésre bocsátott piacutatás alapján az is megállapítható volt: az intenzív kampánnyal meghirdetett magasabb kamat mérték elősegíti, hogy a hirdető bank bekerüljön abba a csupán 2 vagy 3 szereplős körbe, amelynek ajánlataiból a fogyasztó választ.

Az K&H Bank az integrált kommunikációs eszközeivel kívánta elérni a megcélzott fogyasztói kört. A Versenytanács többször kifejtett álláspontjának megfelelően ebben a döntésében is megerősítette, hogy az integrált kommunikációs kampány, mint eladásösztönző technika alkalmazása nem jelenti azt, hogy a kampány egyes elemei önállóan nem kell hogy megfeleljenek a jogszabályi előírásoknak.

A vizsgált kommunikációs eszközök kiemelt üzenete a kamat mértéke volt. A kamat mértékéhez kapcsolva az „akár” és a „tisztán, egyszerűen” kifejezések láthatók, amelyek így a főüzenet részévé váltak. A reklámok a főüzenettől elkülönülve tartalmazták a fogyasztói döntés szempontjából fontos tulajdonsághoz – a hir-

detett kamathoz – kapcsolódó feltételeket.

A Versenytanács álláspontja szerint a kamat mértékéhez kapcsolt „akár” és a „tisztán, egyszerűen” kifejezések a fogyasztó számára ellentétes üzenetet hordoznak. Míg az „akár” kifejezés feltételesre utal, addig a „tisztán, egyszerűen” azt közvetíti a fogyasztók felé, hogy a kamat egyszerűen, feltételek nélkül érhető el. A K&H Bank ezzel ellentétben a reklámozott termékeket feltételekkel kínálta. A Versenytanács álláspontja szerint azokon a reklámeszközökön, amelyek a hirdett terméktulajdonsághoz kapcsolódó feltételek a fogyasztó számára nem észlelhetőek, a „tisztán, egyszerűen” szlogen alkalmazása elvileg csökkentheti vagy kiolthatja az „akár” kifejezés feltételekre utaló jellegét.

A Versenytanács értékelte, hogy érzékelhető különbség fedezhető fel a határozott reklámígéret (pl. „10% kamattal”), és az „akár” kezdetű (pl. „akár 10% kamattal”) reklámállítások között. A Versenytanács tapasztalata szerint ez utóbbival a hirdető jellemzően a – reklámozott terméktulajdonság tekintetében – legelőnyösebb ajánlatát közvetíti a fogyasztó felé. A Versenytanács álláspontja szerint az „akár” fordulat alkalmazása a fogyasztó számára egy nem szükségszerűen megvalósuló lehetőséget jelent, továbbá azt jelzi, hogy a kiemelten hirdett terméktulajdonság eléréséhez feltételek is kapcsolódhatnak. Az „akár” fordulat alkalmazása esetén is érvényesülnie kell azonban a reklámokkal szemben megfogalmazott azon általános versenyjogi elvárásnak, mely szerint egyrészt a reklám szövegének valóságnak kell lennie, másrészt nem hallgathat el a termék lényeges, a fogyasztó választását befolyásoló jelentős tény, körülményt.

A kiemelt terméktulajdonsághoz kapcsolódó feltételek megjelenítése történhet közvetlenül vagy közvetett módon. A fogyasztó számára a közvetlen megjelenítés a legkedvezőbb, hiszen ugyanazon a reklámeszközön egyidejűleg kap tájékoztatást a kedvező tulajdonságról, valamint a kapcsolódó feltételek létezéséről és tartalmáról. A közvetett megjelenítés esetében a fogyasztó csak a kiemelt – általában vonzó, a fogyasztói érdeklődés kiváltására alkalmas – terméktulajdonságról szerzi tudomást, a kapcsolódó – jobbra a fogyasztói elérést korlátozó – feltételeket később, további keresés révén éri el. A Versenytanács szerint a közvetett megjelenítés nem válik automatikusan jogszerűvé azzal a felhívással, hogy „a tájékoztatás

nem teljes körű”. A közvetett megjelenítés esetében is elvárás az egyidejűség, azaz a fogyasztónak – a fióki tájékozódást megelőzően – ugyanazon a reklámeszközön, jól észlelhetően, a kiemelten hirdett terméktulajdonsághoz szorosan kapcsolódóan szükséges a feltételek létezéséről tudomást szereznie. Adott körülmények között külön vizsgálandó, hogy a fogyasztó kapott-e információt arról az eszkről, ahol a feltételek megjelenítése már közvetlenül történik.

A fogyasztói döntéshozatal szempontjából a kiemelt terméktulajdonsághoz kapcsolódó feltételek létezéséről való ismeret mellett azok érvényesülése is meghatározó. Kizárólag a kommunikációs eszköz és az információ jellegének értékelésével dönthető azonban csak el, hogy a feltételek fentiekben részletezetteknek megfelelő, közvetett megjelenítése alkalmas-e a fogyasztók tisztességtelen befolyásolására. A Versenytanács hangsúlyozni kívánja, hogy a feltételek közvetett megjelenítése sem teszi jogszerűvé az olyan reklámot, amely esetében a tájékoztatásban megfogalmazott ígéret – a feltételekkel együtt – csupán egy elméleti lehetőséget kínál a fogyasztó számára.

A Versenytanács álláspontja szerint az a reklámban közzétett állítás, amely az „akár” fordulatot a fogyasztó számára jól észlelhetően, a kiemelt terméktulajdonsághoz kapcsolódóan alkalmazza, a feltételek legalább közvetett módon történő megjelenítésére alkalmas magartatás.

Mindezzel együtt megtévesztőnek minősülhet abban az esetben, ha

– a tájékoztatást közzetevő vállalkozásnak nincs olyan terméke, melyre a hirdett mérték jellemző,

– a reklámban kiemelten megjelenő – elsősorban ár/árjellegű – üzenetet a feltételek lényegesen módosítják,

– a feltüntetett mérték csak szélsőséges esetben, a vizsgált terméktulajdonság tekintetében atipikus fogyasztói kör számára elérhetően érvényesül.

Építőipari fúziós engedély feltétellel

Az Európa egyik vezető építőipari vállalkozáscsoportjaként számon tartott Strabag SE 2008 júliusában kötött szerződést a Cemex Austria AG valamennyi részvényének megvásárlására. A Strabag az építőipar minden területén jelen van, de tevékenysége kiterjed a kapcsolódó szolgáltatásokra (pl. projektfejlesztés), valamint az építőanyagok előállítására és forgalmazására is. A csoport Magyarországon épületek, autópályák, utak, hidak, alagutak építésével, transzportbeton (előkevert beton) gyártásával, valamint az építőiparban anyagként felhasznált úgynevezett aggregátumok (homok és kavics, mészkő és dolomit, andezit és bazalt) kitermelésével foglalkozik. A megvásárolt Cemex-csoport tagvállalkozásai Ausztria és Magyarország területére kiterjedően építőanyagok bányászatával, előállításával és forgalmazásával foglalkoznak. A csoport Magyarországon transzportbeton (előkevert beton) gyártásával; aggregátumok kitermelésével; valamint burkolókőgyártással foglalkozik.

A fúzióra lépő mindkét vállalkozás jelen van a transzportbeton-előállításban, valamint az aggregátumok bányászatában. Ezekben a területeken tehát esély volt arra, hogy a Strabag és a Cemex egyesülését követően a piaci verseny mérséklődjön. A versenyhatóság így e területeken alaposan megvizsgálta a fúzió várható hatásait.

Fotó: MTI

A Strabag- és a Cemex-csoport együttes részesedése a transzportbetonpiacon több, egymástól elkülönülő földrajzi körzet esetében is jelentősen meghaladja azt a 20 százalékos mértéket, amely felett nem zárhatók ki káros versenyhatások. Salgótarján esetében például a Strabag- és a Cemex-csoport együttes részesedése a transzportbeton piacán meghaladja a 90 százalékot. Ez a mérték azt valószínűsíti, hogy a Strabag-csoport a fúziót követően egyedüli erőfölényes helyzetbe kerül. Ennek részletesebb vizsgálata azonban nem vált szükségessé, mert a Strabag SE a fúzió előzetes feltételeként vállalta, hogy a Cemex-csoport tulajdonosával eladhatja annak Salgótarjánban lévő transzportbetonüzemét.

Kaposvár, Kecskemét és Békéscsaba tekintetében a Strabag- és a Cemex-csoport együttes piaci részesedése 50 százalék feletti. Erőfölényes helyzet valószínűleg mégsem jön létre a fúziót követően, mert egyrészt mindhárom területen jelen van a két legnagyobb országos versenytárs (Holcim, Heidelberg) valamelyike; másrészt ezen vállalkozások és az egyes területeken jelenlévő további versenytársak együttes kapacitása meghaladja az adott terület transzportbetonigényének kétszeresét. Sopron esetében a Strabag- és a Cemex-csoport együttes részesedése 40 százalék feletti. Az adott területen azon-

ban mindhárom országos versenytárs (Holcim, Heidelberg, Betonpartner) jelen van az igények két-háromszorosát kitevő kapacitásokkal, ezért az egyedüli erőfölényes helyzet kialakulása kizárható. Nyíregyháza tekintetében 40 százalék feletti a Strabag- és a Cemex-csoport együttes piaci részesedése, ami azonban gyakorlatilag megegyezik – az igények többszörösét kitevő kapacitással rendelkező – Holcim részesedésével, ezért egyedüli erőfölényes helyzet kialakulásával szintén nem kell számolni. Pécs-Siklós körzetében a Cemex-csoport piaci részesedése kiugróan magas, 60 százalék feletti. A Strabag-csoport ugyan rendelkezik egy, a Heidelberggel közösen irányított 10 százalék alatti részesedésű üzemmel, az adott területen azonban hat további versenytárs van jelen, melyek együttes kapacitása az igények több mint hatszorosa. Ezért egyedüli erőfölényes helyzet kialakulása vagy megerősödése ezen a területen sem valószínűsíthető.

Szeged és Miskolc tekintetében a Strabag-csoport 30 százalék alatti piaci részesedésű üzeme mellett a Cemex-csoport egy másik vállalkozással közösen irányít egy-egy 20-30, illetve 10-20 százalékos piaci részesedésű üzemet. Az összefonódás következtében kialakuló 40, illetve 50 százalék alatti együttes piaci részesedés sem tekinthető azonban

olyan mértékűnek, mely egyedüli erőfőlényes helyzet kialakulását valószínűsít. Szegeden ugyanis jelen van a Holcim, Miskolcon pedig a Holcim és a Heidelberg is, továbbá mindkét területen több további versenytárs is, összességében az igények többszörösét kitevő kapacitásokkal.

A fentiek alapján megállapítható volt, hogy a Strabag-Cemex-fúziónak kizárólag a transzportbeton piacán, és ott is csak Salgótarjánban és környékén lehetnek káros versenyhatásai. Ám mivel a Strabag vállalta, hogy a Cemex tulajdonosával eladhatja a salgótarjáni transzportbeton üzemét egy Strabagtól független vállalkozásnak, a verseny mérséklődésére azon a piacon sem kell számolni. A GVH ezért a Strabag és a Cemex fúzióját a fenti feltétellel engedélyezte.

Tesco-kutakkal bővíthet a Shell benzinkúthálózata

A Shell Hungary Kereskedelmi Zrt. a 2009. január 30-án kötött szerződés szerint 15 évig tartós bérletbe veszi a Tesco Global Áruházak Zrt. 51 üzemanyagtöltő állomását. A Shell a Royal Dutch Shell Plc. által irányított Shell-csoport tagja. A csoport egyrészt üzemanyagok és kenőanyagok töltőállomásokon történő kiskereskedelmi értékesítésével, továbbá töltőállomásain shop- és autómosó szolgáltatással foglalkozik. Az általa megvásárolt üzletág pedig a Tesco egyes áruházai mellett végez üzemanyag- és kenőanyag-, valamint egy töltőállomáson autógáz kiskereskedelmi értékesítést, továbbá shopszolgáltatást.

Üzemanyagok (benzin és gázolaj) és kenőanyagok országos töltőállomás-hálózatán (úgynevezett színes kutakon) történő kiskereskedelmi értékesítésével Magyarországon további 7 vállalkozás foglalkozik. Rajtuk kívül azonban több száz, ezen hálózatokhoz nem tartozó (úgynevezett fehér) töltőállomás is működik Magyarországon. Az üzemanyagok éves ér-

tékesített mennyisége és a főbb szereplők piaci részesedése az elmúlt néhány évben érdemben nem változtak. A piac legnagyobb szereplője a Mol Nyrt., melynek részesedése Magyarország egészét tekintve a töltőállomások számából és az azokon értékesített benzin és gázolaj, valamint kenőanyagok forgalmából is meghaladja a 20 százalékot.

A 2007. évtől az üzemanyag-kiskereskedelemben egy enyhe koncentrációs folyamat indult meg. A negyedik legnagyobb hálózattal rendelkező Agip megvette az akkor hatodik Essőt; az ötödik legnagyobb részesedésű Lukoil pedig a hetedik Jetet. Mindez azonban érdemben nem változtatott a piac azon jellegén, hogy a töltőállomások mintegy kétharmada (az értékesített mennyiség több mint fele) a négy legnagyobb hálózathoz (Mol, Shell, OMV, Agip) tartozik. A versenyhatóság által vizsgált összefonódás résztvevői és versenytársaik is úgy nyilatkoztak, hogy az üzemanyag kiskereskedelmi piacra történő belépése elsősorban felvásárlás révén képzelhető el, a piac ugyanis lényegében telített. Az egyes hálózatok 2008. évi átlagos listaárait országos szinten vizsgálva, három csoport különíthető el. A Mol, az OMV és a Shell 1-2 forinttal drágább az országos átlagnál. Az Agip kevesebb mint 1 forinttal felfelé, a Tesco

szintén kevesebb mint 1 forinttal, de lefelé tér el az országos átlagtól. A legalacsonyabb árakat a Lukoil és a fehér töltőállomások érvényesítik.

A GVH ökonometriai módszerekkel vizsgálta, hogy az üzemanyagok esetében milyen összefüggés van a kistérségi koncentráció és a kistérségben érvényesülő ár között. A számítások eredményei azt mutatták, hogy nincs közgazdaságilag szignifikáns kapcsolat a koncentráció és az ár között. Szintén nem volt kimutatható, hogy a Tesco töltőállomások jelenléte érzékelhető hatást gyakorolna a környezetükben lévő Shell töltőállomások árázására.

A versenyhatóság kialakult gyakorlata szerint az üzemanyagok kiskereskedelme – figyelemmel a benzin és a gázolaj közötti, a termelésben és a forgalmazásban meglévő kínálati helyettesítésre – egységes árupiacot alkot, továbbá az üzemanyagok tekintetében az érintett földrajzi piac Magyarország egész területe. A Tesco töltőállomások és a Shell-csoport Magyarországon az üzemanyagok és kenőanyagok forgalmazása tekintetében együttesen sem részesedik akkora mértékben (20 százalék) a piacból, amely felett a GVH szerint felmerülhetnek versenyaggályok, így az összefonódást a versenyhatóság engedélyezte.

Fotó: MTI

Jogerős ítélet a MÁV ellen

A GVH 2005-ben indított eljárást a MÁV Zrt. ellen, mivel a vasúti piacnyitás lehetőségeit kihasználni kívánó új piaci szereplők részéről több olyan jelzés is érkezett a GVH-hoz, amelyek a MÁV Zrt. pályahasználati szerződéskötési gyakorlatát és a pályához való hozzáférés körülményeit kifogásolták.

A GVH eljárása három magatartást vizsgált, és ennek eredményeképpen három jogsértést állapított meg:

a) A GVH szerint versenyjogilag indokolatlannak minősült, ezáltal alkalmas volt a magánvasutak piacra lépésének nehezítésére, hogy a MÁV Zrt. Pályavasúti Üzletága az országos közforgalmú vasúthálózat használatához szükséges pályahasználati szerződések megkötése során biztosítékként valamennyi magánvasúttól egységesen az éves pályahasználati díj 2,5 hónapra eső részének megfelelő összegű, feltétel nélküli bankgaranciát kért.

b) Egyes pályaszakaszokhoz való hozzáférés: a fenti magatartáshoz hasonló hatással volt a piacra a MÁV Zrt. azon magatartása, amelyet a magánvasutak egyes konkrét – de nem az országos közforgalmú hálózathoz tartozó – pályaszakaszokhoz (elsősorban ipar- és rakodóvágányokhoz) történő hozzáférési igényeinek telje-

sítése során tanúsított, s amelyre külön szabályozás nem vonatkozott. A MÁV Zrt. tulajdonában vagy kezelésében lévő iparvágányok működtetését a MÁV Árufuvarozási Üzletága látta el, amely egyben a magánvasutak fő versenytársának számított. Ennek következtében a MÁV egyik üzletága olyan – visszaélésre alkalmas – helyzetbe kerülhetett, hogy jórészt tőle függött a hozzáférési kérelmek érdemi elbírálása, a hozzáférések biztosítása. A társaság számos esetben ténylegesen megakadályozta, illetve nehezítette azt, hogy a magánvasutak az iparvágányokkal rendelkező fuvaroztató cégeknek szállítási feladatokat teljesítsenek.

c) A hosszú távú, kizárólagos szállítási szerződések: uGyancsak a piacra lépést nehezítő magatartásnak minősült a MÁV Zrt. részéről az, hogy a piacnyitást megelőzően, illetve közvetlenül azt követően, kiemelt jelentőségű fuvaroztató céggel több évre szóló, kizárólagos szállítási keretmegállapodást kötött. Ezen cégek (a MOL, a BorsodChem, a Mátrai Erőmű és a Magyar Alumínium Rt.) a megállapodás hatálya alatt akkor sem fordulhattak a magánvasutakhoz, ha azok a MÁV Zrt.-nél lényegesen kedvezőbb feltételeket tudtak volna kínálni.

A GVH a fenti jogsértések megállapítása mellett 2006 júliusában a MÁV Zrt.-t egymilliárd forint versenyfelügyeleti bírság megfizetésére kötelezte (lásd Versenyükör 2006. októberi szám). A kisza-

bott bírság a MÁV Zrt. Árufuvarozási Üzletágának méretével, a jogsértés súlyával és időtartamával arányosan került megállapításra. A GVH szerint a MÁV Zrt. által elkövetett versenyjogsértések különösen érzékeny helyzetben és időszakban érintették hátrányosan az újonnan piacra lépni szándékozó magánvasutakat, kockáztatva ezzel a piacnyitás sikerességét.

A GVH döntése ellen a MÁV a Fővárosi Bírósághoz fordult jogorvoslatért. A bíróság döntésében alapjaiban helybenhagyta a versenyhatóság határozatát. Nem tartotta ugyanakkor megalapozottnak a határozat azon részét, mely szerint erőfölénnyel való visszaélésnek minősülne az, hogy a MÁV a 2005. évre szóló pályahasználati szerződés megkötésének előfeltételeként bankgarancia nyújtását írta elő. A bíróság elfogadta a MÁV által előterjesztett érvelést, és megállapította, hogy a bankgarancia előírása jogszerű volt. Ezen túlmenően a bíróság nem értett egyet a jogsértés időtartama kapcsán alkalmazott GVH-számítással, és e két tényező következtében az eredetileg kiszabott 1 milliárd forintos bírságot 700 millió forintra csökkentette.

A Fővárosi Ítéletőzta a februári ítélete mind az elsőfokú bíróság ítéletét, mind pedig a versenytanácsi határozatot megváltoztatta. A jogsértés tekintetében úgy vélte a másodfokú bíróság, hogy a bankgarancia előírása is jogsértő, ezért változtatta meg a Fővárosi Bíróság ítéletét. A versenytanácsi határozatot pedig azért változtatta meg, mert a bírság kiszabásának menetét nem tartotta jogszerűnek. A Versenytanács ugyanis arra tekintettel, hogy a jogsértés két évig tartott, az alapösszeg kétszeresét szabta ki bírsággként. A Fővárosi Ítéletőzta indoklásában kifejtette, hogy bár a jogsértés időtartama súlyosító körülménynek minősülhet, azonban nem lehet annak önmagában akkora nyomatékot tulajdonítani, hogy az amúgy is jelentős mértékű bírságösszeg kétszerese kerül kiszabásra. Ennek megfelelően az Fővárosi Ítéletőzta az egymilliárd forint összegű bírságot ötszázmillió forintra csökkentette, mivel úgy vélte, hogy ezen bírságösszeg minden tekintetben arányban áll az ügyben feltárt körülményekkel, és az egyéni és általános megelőzés követelményeinek eléréséhez szükséges, és egyben elégséges is.

Jogerős ítélet a tojáskartell ügyben

A Gazdasági Versenyhivatal 2006. novemberében megállapította, hogy a Magyar Tojóhibrid-tenyésztők és Tojástermelők Szövetsége, valamint számos, az étkezési tojás termelési és értékesítési piacán tevékenykedő vállalkozás versenykorlátozásra alkalmas magatartást tanúsított, megsértve ezzel a magyar és a közösségi versenyjogi szabályokat (lásd Versenyképesség 2006. decemberi szám). A GVH 120 millió Ft-ra büntette a Szövetséget, továbbá összesen 26,5 millió Ft bírságot szabott ki a Magyar Tojás Kft. tagjaira.

A GVH határozatában megállapította, hogy a Szövetség 2002-től kezdődően versenykorlátozó döntéseket hozott. A Szövetség minden évben közölte tagjaival, hogy milyen árak betartása ajánlott, illetve hogy a termelési ár megemlése javasolt. 2002-ben importengedélyezési rendszert vezetett be, az aprótojás kivonására szólított fel, a későbbi években a tojótúlkállomány idő előtti csökkentését, a termelés 10 %-ának exportálását írta elő, továbbá megszervezte a nagyobb termelők közötti információkartell. E magatartásokat egységbe kovácsolta a közös szándék: a hazai tojástermelők érdekeinek védelmét szolgáló módon biztosítani a kívánatosnak tartott árszintet és a kínálati oldal stabilitását.

A határozat jogsértőnek minősítette a nagyobb termelők részvételével 2005. őszén zajlott két tanácskozást is. E megbeszélésekre az észlelt „piaci zavarok” megoldása miatt került sor. Megállapítható volt, hogy olyan információkat közöltek egymással – pl. nagyobb áruházak irányában alkalmazott eladási árak, készleteik nagysága –, amelyek jelleghűknél fogva befolyásolhatták árképzésüket, ezáltal alkalmasak voltak az árverseny korlátozására. E tanácskozások legalább egyikén részt vettek: a Gyermelyi Tojás Kft., az Aranykorona Rt., a Bólyi Zrt., a Capriovus Rt., a Családi Tojás Kft., a Farm Tojás Kft., a Magyar Tojás

Fotó:MTI

Kft., a Szerencsi Mezőgazdasági Rt., a Szíjártó Bt., a Nyugat-Nyíregyházi Szövetkezet, az Agricola Rt., Aranybulla Rt., Cse-Mi Farm Kft., a Mizse Tojás Kft., a Novogal a.s., a VITAL-EGGS Kft. és a Magyar Tojás Kft..

Az információkartellnek minősülő összehangolt magatartás miatt a GVH külön bírságot nem szabott ki, tekintettel a jogsértés rövid időtartamára és arra, hogy az szervesen illeszkedett a sSzövetség – már bírsággal sújtott – piacszabályozó magatartásához.

Végezetül, a határozat megállapította, hogy a Magyar Tojás Kft. jelenlegi és korábbi tagvállalkozásai (az Agricola Rt., az Aranybulla Rt., a Csabatáj Rt., az Érsekcsanádi Mezőgazdasági Zrt., a Gyermelyi Tojás Kft., és a Máriahalmi Tojás Kft. jogutódjaként a Gyermelyi Brojler Kft.) a közös vállalkozáson keresztül egyeztettek piaci árakat és piacaikat. A jogsértés miatt a vállalkozásokra 200 ezer Ft-tól 8,4 millió Ft-ig terjedő, összesen 26,5 millió bírságot állapított meg a GVH.

A GVH határozata ellen a Szövetség és tíz eljárás alá vont vállalkozás nyújtott be keresetet, két eljárás alá vont vállalkozás pedig a felperesek pernyertességének előmozdítása érdekében beavatkozóként lépett fel a perben. A bírósági felülvizsgálat során a felperesek döntően arra hivatkoztak, hogy a GVH nem vette megfelelően figyelembe a tojáspiacon a vizsgált időszakban uralkodó nehéz gazdasági hely-

zetet, illetve nem értékelte a javukra azt sem, hogy a Szövetség és a vállalkozások intézkedéseinek nem volt érdemi hatása a piac működésére, valamint – álláspontjuk szerint – minden, a versenyhatóság által kifogásolt döntést és intézkedést a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium jóváhagyásával, egy majdani állami intézkedés előkészítése érdekében hoztak.

A Fővárosi Bíróság nem fogadta el a felperesek érveit, álláspontja szerint a GVH döntésében megfelelően figyelembe vette az eset releváns körülményeit (lásd Versenyképesség 2008. júniusi szám).

A Fővárosi Ítéletőzta a 2009. április 8-i tárgyaláson akként változtatta meg az elsőfokú bíróság ítéletének indokolását a GVH fellebbezése nyomán, hogy helyben hagyta a határozat indokolásának azon részét, amely arra vonatkozott, hogy a Tojásszövetség jogsértést követett el, amikor a nagyobb termelők két, 2005. évi információkartelljét megszervezte.

A Tojásszövetségre kiszabott 120 millió Ft bírságot 60 millió Ft-ra mérsékelte a Tábla. A bírság csökkentésének oka, hogy a Versenytanács által figyelembe vett enyhítő körülményeket a másodfokú bíróság szerint nagyobb nyomatékkal kellett volna figyelembe venni, így tehát új szempont értékelésére nem került sor.

A Fővárosi Ítéletőzta a Magyar Tojás Kft. keretében elkövetett jogsértés miatt kiszabott bírságokat a jogsértéssel érintett

érvek alapján történő szorzó alkalmazása miatt mérsékelte az alábbiak szerint:

– Gyermelyi Tojás Kft. 8,4 millió helyett 2,1 millió forint;

– Aranybulla Zrt. 3 millió helyett 750 ezer forint;

– Agricola Zrt. 4,3 millió helyett 1 millió 70 ezer forint;

– Földesi Rákóczi Kft. 3,2 millió helyett 1 millió 70 ezer forint;

– Csabatáj Zrt. 3,2 millió helyett 800 ezer forint.

Ezen túlmenően az Ítélet tábla hatályon kívül helyezte a határozat 541–542. pontjait, amelyeket az elsőfokú bíróság csak mellőzött. E pontokban alkalmazta a GVH először a Tptv. 78. § (6) bekezdése szerinti mögöttes felelősség jogintézményét. Az Ítélet tábla a tárgyaláson elutasította a felperesek azon in-

dítványát, amely szerint a Tptv. 78. § (6)–(7) bekezdéseinek alkotmányellenessége miatt a bíróság függessze fel a pert és kezdeményezzen normakontrollt az Alkotmánybíróságnál. Ettől függetlenül a Tojásszövetség már kezdeményezte a Tptv. 78. § (6)–(7) bekezdésének alkotmánybírói normakontrollját 2009. március 11-én kelt AB beadványával.

Nem volt cementkartell a jogerős ítélet szerint

A GVH 2002. októberében megállapította, hogy a Magyar Cementipari Szövetség, a Duna-Dráva Cement Kft. és a Holcim Hungária Cementipari Rt. 2001-ig olyan információs rendszert működtetett, amely egyes vállalkozásokra vonatkozó, máshonnan be nem szerezhető, a többi vállalkozás üzleti döntéseit befolyásoló üzleti adatokat tartalmazott, versenykorlátozó módon egyeztették piaci magatartásukat. Jogsértőnek minősítette továbbá a GVH, hogy a Holcim jogelődje által a forgalmazók javára alkalmazott kedvezményrendszer, amely szerint az import cementet nem forgalmazók emiatt árkedvezményben részesültek, gazdasági erőfölénnyel való visszaélésnek minősül.

A versenykorlátozó információs rendszer működtetése miatt a Duna-Dráva Cement Kft.-re 80 000 000 Ft, a Holcim Rt.-re 40 000 000 Ft, az erőfölénnyel való visszaélés miatt a Holcim Rt.-re 30 000 000 Ft bírságot szabott ki.

A Fővárosi Bíróság 2005. januári ítéletében a GVH határozatát akként változtatta meg, hogy megállapította: a vállalkozások versenykorlátozó magatartást nem valósítottak meg az információs rendszer működtetésével, egyben a Duna-Dráva Cement Kft.-t mentesítette a bírság megfizetése alól. Az erőfölénnyel való visszaélés tekintetében ugyanakkor megállapíthatónak tartotta a jogsértést, a Holcim Rt.-re kiszabott bírságot ugyanakkor kétharmadára, 20 000 000 Ft-ra csökkentette.

A fellebbezések nyomán eljáró Fővárosi Ítélet tábla 2006-ban részben megváltoztatta az elsőfokú bíróság ítéletét, a gazdasági erőfölénnyel való visszaélést megállapító rendelkezéseit és az e magatartás miatt kiszabott bírság összegét helyben hagyta, ugyanakkor az arra vonatkozó megállapítást, hogy az érintett vállalkozások az információs rendszer működtetésével versenykorlátozó magatartást nem tanúsítottak, hatályon kívül helyezte, és a Fővárosi Bíróságot e körben a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította. A Legfelsőbb Bíróság 2007-ben hozott részítélete hatályában fenntartotta a Fővárosi Ítélet tábla ítéletét az erőfölénnyel való visszaélés tekintetében.

Az információs kartellre vonatkozó megismételt eljárásban a Fővárosi Bíróság, majd pedig a GVH fellebbezése nyomán 2009-ben döntést hozó Fővárosi Ítélet tábla is arra a következtetésre ju-

tott, hogy jogsértő magatartás nem volt megállapítható. Az Ítélet tábla szerint az GVH nem tette egyértelművé, hogy pontosan mely, máshonnan be nem szerezhető, a többi vállalkozás üzleti döntéseit befolyásoló üzleti adatok mikor, milyen körülmények között történt közlését róta a Tptv. 11. §-ába ütköző, információkartellnek minősített jogsértésként a felperesek terhére. Nem fogadta el e körben a Fővárosi Ítélet tábla azt a hivatkozást, amely szerint a felperesek versenyfelügyeleti eljárásban tett nyilatkozataiból konkrét irati bizonyíték hiányában is megállapítható, hogy a felperesek elismerték a releváns adatokat telephelyi, illetve vállalkozás szerinti bontásban tartalmazó adattár megismerését. **Össességben arra jutott a bíróság, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékok nem elegendőek ahhoz, hogy a felperesek versenyjogi felelősségét megalapozzák. Az ítélet jogerős.**

Fotó: MTI

A GVH médiaágazati vizsgálatának eredményei

A Gazdasági Versenyhivatal (GVH) 2009 áprilisában zárta le az elektronikusmédia-piacokkal foglalkozó ágazati vizsgálatát¹, ennek tapasztalatai elsősorban az audiovizuális szabályozás alakítása során hasznosulhatnak.

Az ágazati vizsgálatokról általánosságban

A konkrét vizsgálat ismertetése előtt érdemes áttekinteni az ágazati vizsgálat intézményének lényegét. A versenytörvény alapján² az ágazati vizsgálatok célja a piaci folyamatok megismerése és értékelése, de ágazati vizsgálat indítására csak abban az esetben kerülhet sor, ha vannak olyan piaci körülmények (ármozgások vagy egyéb jelek), amelyek arra utalnak, hogy az adott ágazathoz tartozó valamely piacon a verseny torzul vagy korlátozódik. Az, hogy a törvény megkülönbözteti egymástól az ágazati vizsgálatot és a versenyfelügyeleti eljárásokat³, már önmagában jelzi, hogy az ágazati vizsgálat indítására okot adó körülmények esetében jellemzően kisebb bizonyossággal valószínűsíthető versenyproblémákról, illetve általánosabb, nehezebben behatárolható és egyedi szereplőkhöz nem feltétlenül köthető körülményekről van szó. Az ágazati vizsgálat lehetséges eredményeinek egyike éppen az, hogy a GVH nagyobb bizonyossággal képes állítani egy vagy több piaci körülményről, hogy az a verseny korlátozására lehet képes, és ezzel egyidejűleg pontosítani vagy szűkíteni tudja a versenyprobléma tárgyi és személyi fókuszát. Átjárás az ágazati vizsgálat és a versenyfelügyeleti eljárás között azonban csak akkor van, ha az is igaz, hogy az ágazati vizsgálat által pontosabban körvonalazott probléma versenyfelügyeleti eljárás révén orvosolható.

A GVH elnöke az ágazati vizsgálatról készült jelentés alapján ekkor rendeli el versenyfelügyeleti eljárás indítását⁴. Ha az ágazati vizsgálat megerősíti a versenyprobléma létezését, de erről bebizonyosodik az is, hogy az nem kezelhető versenyfelügyeleti eszközökkel, akkor a GVH versenypártolás útján – a jogalkotó vagy szabályozó szervek tájékoztatásával – próbál megoldást találni.

Ágazati vizsgálat alapján a GVH arra a következtetésre is juthat, hogy az indítást megalapozó feltételezések mögött feltárt részletek nem valószínűsítenek (kellő bizonyossággal) tényleges versenyproblémát, így nincs helye sem versenyfelügyeleti, sem szabályozási kezdeményezésnek. Fontos az ágazati vizsgálat ilyen kimenetének hangsúlyozása is: a GVH nem azért indít ágazati vizsgálatot, mert valamilyen beavatkozást kíván megalapozni, ellenkezőleg, a GVH éppen az indokolatlan beavatkozások esélyét csökkentő végzi el a piacok versenyszempontú elemzését.

Az ágazati vizsgálatokhoz a versenytörvény lényegében hasonló tényállás-feltérési eszközöket biztosít a GVH számára, mint a versenyfelügyeleti eljárások esetében (az előzetes értesítés nélküli helyszíni kutatás kivételével), így a hivatal kérhet felvilágosítást piaci szereplőktől, tanúkat hallgathat meg és szakértőt rendelhet ki. Emellett az ágazati vizsgálat végtermékének tekinthető jelentés nyilvánosságra hozatala előtt a GVH az érintetteknek az előzetes jelentést észrevételezés céljából megküldi, és részvételükkel meghallgatást tarthat, és ezen észrevételezés, illetve konzultáció eredményeit is beépítheti a végleges ágazati vizsgálati jelentésbe. Az ágazati vizsgálat eredményessége nagymértékben függ az érdekeltek együttműködésétől, akik számára a felvilágosításkérésekre való válaszolás nyilván terheket ró, de egyúttal lehetőséget is biztosít: az adott ágazat szereplői a vizsgálat keretében az általuk érzékelt valamennyi versenyaggályt (az azokat alátámasztó érveikkel, bizonyítékaikkal) jelezhetik a GVH-nak.

A médiaágazat vizsgálata indításának körülményei

A médiapiac ágazati vizsgálata kapcsán először - a fentebb kifejtettekre is tekintettel - célszerű az indítást indokoló körülmények felvázolása, amelyek egyúttal meghatározták azt is, hogy a GVH a műsorszolgáltatási értéklánc mely elemeit milyen mélységben elemezte.

A műsorszolgáltatási értéklánc

- a tartalom-előállítás – amit műsorszállító vállalkozások, a szerzői jogok tulajdonosai és képviselői végeznek: filmek, műsorok gyártása, közvetítési jogok biztosítása;

- a szerkesztés – egyedi saját és nem saját gyártású műsorokból egységes műsorfolyam - egy adott csatorna műsorának - összeállítása, amit a műsorszolgáltatók végeznek;

- a csomagolás – csatornák előfizetői csomagokba válogatása, tartalomszerkesztés nélkül; és

- az átvitel – a tartalomcsomagolás eredményeképpen létrejött kínálat fogyasztókhöz történő eljuttatása valamely, arra alkalmas hálózaton/platformon tevékenységek sorozatát fedi.

Az értéklánc lényeges jellemzője emellett, hogy a műsorszolgáltatók vevői

- egyrészt a reklámozók - hirdető, médiaügynökségek;

- másrészt a műsorterjesztők - és közvetve a nézők/előfizetők.

A médiaágazati vizsgálat előzményének a Miniszterelnöki Hivatal által koordinált szabályozásstratégiai munka tekinthető, hiszen ennek dokumentumai⁵ utaltak először az ágazati vizsgálat indítására okot adó egyes körülményekre.

E körülmények közül kettő a műsorterjesztési piaccal, illetve a kábeltelevíziós platform magyarországi szerepével kapcsolatban merült fel.

- A GVH egyrészt vizsgálta a műsorszolgáltatók kábelhálózatokhoz való hozzáféréseinek lehetőségeit, mivel feltételezhető volt, hogy a műsorszolgáltatók piaca lépésének sikere szinte kizárólag a kábeltelevíziós hálózatokon való megjelené-

¹ ÁV-2/2007. sz. ágazati vizsgálat; a lezáró jelentés elérhető a GVH honlapján (www.gvh.hu).

² A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (továbbiakban versenytörvény vagy Tvpvt.), 43/C. § (1) bekezdés.

³ Ezt a megkülönböztetést az is jelzi, hogy míg az ágazati vizsgálat felügyelete a GVH elnökéhez tartozik, addig a versenyfelügyeleti eljárásokban a Versenytanács hoz döntést.

⁴ Tvpvt. 43/E. § (3) bekezdés.

⁵ Digitális Átállás Stratégiája (DÁS), illetve a Nemzeti Audiovizuális Média Stratégiája (NAMS).

sen múlik, különösen annak fényében, hogy főként reklámbevételre építő műsorszolgáltatók ma Magyarországon jellemzően nincsenek jelen, így az új belépők számára fontos lehet a műsorterjesztőtől kapott műsordíj.

– Másrészt feltételezhető volt, hogy a tartalom csomagolásának és átvitelének integrációja (vagyis, hogy nincsenek hálózatüzemeltetőktől független tartalomcsomagolók – olyan vállalkozások, akik a tartalomszolgáltatók kínálatából szabadon válogatva, az előfizetők igényeihez igazodva állítanak elő és értékesítenek televíziós műsorcsomagokat) szintén nehezítheti a műsorszolgáltatók piacra lépését, ezzel együtt csökkentheti a verseny intenzitását.

– A GVH harmadik, előzetes problémafelvetése a műsorszolgáltatói piac reklámoldalához kapcsolódott: a műsorszolgáltatók nézettségének és reklámpiaci részesedésének feltételezhető aránytalansága kapcsán felmerült, hogy ez a jelenség az országos kereskedelmi csatornák reklámértékesítési gyakorlatának, vagy valamely más piaci körülmény potenciális versenyt torzító hatásának lehet az eredménye.

A GVH a vizsgálat indítására okot adó körülmények miatt részleteiben csak a műsorszolgáltatók műsorterjesztési és reklámpiaci lehetőségeit vizsgálta, de törekedett a teljes műsorszolgáltatói értéklánc szükséges mértékű áttekintésére is.

A vizsgálat folyamata

A GVH szinte valamennyi vizsgálati eszközével élt a médiaágazati vizsgálatban: a műsorterjesztés műszaki feltételeinek vizsgálatára a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Távközlési és Médiainformatikai Tanszékét rendelte ki szakértőként, míg a reklámpiaci elemzésekben a KPMG Kft. szakértői segítségére támaszkodott; írásbeli felvilágosításkérésrel számos piaci szereplőt és érdekelt felet megkerestetett (ezek között volt műsorszolgáltató, műsorterjesztő, médiaügynökség, hirdető, szakmai szervezet és hatóság); néhány fontosabb szereplőt tanúként is meghallgatott. Emellett a jelentés észrevételezése keretében beérkezett véleményekre is tekintettel volt, azonban konzultációt az észrevételek jelzésére a jelentés nyilvánosságra hozatala előtt nem tartott (mivel az észrevételt tevők nagy része üzleti titokként kérte kezelni véleményét).

Következtetések

A médiaágazati vizsgálat általánosan arra a következtetésre jutott, hogy közvetlenül egyik vizsgálat indítására okot adó körülmény kapcsán sem állapítható meg azonnali⁶, egyedi versenyfelügyeleti eljárás vagy szabályozási kezdeményezés szükségessége. Azonban a terjesztési és reklámpiacokhoz kapcsolódóan a vizsgálat feltárt több olyan – az indításra okot adó feltevésekhez közvetve kapcsolódó – körülményt, amelyekre a GVH a médiaszabályozással kapcsolatban kifejtett véleményeiben tekintettel volt.

Az egyik műsorterjesztéshez kapcsolódó problémafelvetés, a műsorszolgáltatók kábelhálózatokhoz való hozzáféréseinek lehetőségei kapcsán a vizsgálat arra a következtetésre jutott, hogy a platformok közti verseny élénkülése miatt egyre kevésbé valószínű, hogy a kábelhálózatok indokolatlanul elzárkózzanak bizonyos műsorok terjesztésétől. A kiskereskedelmi piaci verseny erősödése ugyanis megszünteti a terjesztők érdekeltségét arra, hogy a nagykereskedelmi piacon (a műsorszolgáltatókkal szemben) a csatornák terjesztésétől indokolatlanul elzárkózzanak, amely érdekeltséget a médiapluralizmus érvényesítésére szánt, már létező szabályozás is csökkenti. A kapacitások bővülése a kábeltelevíziós platformon az analóg szolgáltatások fennmaradása miatt egy ideig korlátozott, azonban éppen a platformok közti verseny már említett hatása miatt ez mégsem okoz beavatkozást igénylő versenyproblémát.

A kábeltelevíziós műsorterjesztéssel kapcsolatos másik problémafelvetés (a hálózatüzemeltetőktől független tartalomcsomagolók hiánya) kapcsán a vizsgálat megállapította, hogy a kábelhálózatokon a független tartalomcsomagolók megjelenésének jelenleg egyrészt objektív korlátai vannak, másrészt az integrált csomagolás önmagában nem akadályozza a műsorszolgáltatói versenyt. A vizsgálat alapján a teljes digitalizációt követően a kábelhálózatokon lehetséges lesz a kábelhálózatok csomagjai mellett más szereplők csomagjainak a továbbítása is, amelynek jogszabályi korlátai jelenleg

sincsenek, azonban ehhez a műsorszolgáltatók szerződési gyakorlatában is változásnak kell bekövetkeznie.

A televíziós reklámpiac, a két országos kereskedelmi csatorna reklámpiaci részesedése és nézettsége közötti aránytalanság kapcsán a vizsgálat megállapította, hogy a feltételezett aránytalanság csak a legnézetesebb országos kereskedelmi csatorna, az RTL Klub esetében érzékelhető. Ennek mértéke - az ágazati vizsgálatban rendelkezésre álló információk alapján - a megfelelő nézettségi mutatóhoz viszonyítva nem kifogásolható, a reklámpiac sajátosságai és a csatorna reklámhatékonyági előnyei miatt. Emellett a két országos kereskedelmi csatorna piaci helyzetének és megítélésének alakulása (a piaci részesedések változása; a tény, hogy a nagyobb hirdetések szerint elegendő a két országos kereskedelmi csatorna egyikét használni) arra utalt, hogy egyedi erőfölényes helyzetük nem nyilvánvaló, ahogyan bizonyos körülmények (a piaci részesedések aszimmetriája; az értékesítési rendszerek és árak közti különbségek; a transzparencia hiánya; a vevők alkuereje) miatt a két csatorna közös erőfölényes helyzete sem volt egyértelműen megállapítható. Ennek megfelelően a GVH a két országos kereskedelmi csatorna reklámértékesítési rendszere kapcsán – értve ezalatt a költségi-arány vállalásokhoz kötött kedvezmények és bónuszok vizsgált alkalmazását, valamint a műsorszolgáltatók reklámidejének értékesítését végző értékesítőházak vizsgált gyakorlatát – nem tartott szükségesnek speciális szabályozási intézkedést vagy azonnali versenyjogi alapú beavatkozást.

Az ágazati vizsgálat során felismert két - a vizsgálat indításakor még problémaforrásként előre nem látott - fontos tényező, amelyeknek a műsorszolgáltatói és műsorterjesztési verseny szempontjából is jelentősége lehet: a digitális földfelszíni terjesztés és a nézettségmérés.

A digitális földfelszíni platformnak (DVB-T: Digital Video Broadcasting - Terrestrial) az ágazati vizsgálat alapján elsősorban a műsorterjesztési piac szempontjából van jelentősége, hiszen a műsorterjesztési verseny további élénküléséhez, és így a terjesztők műsorszolgáltatókkal szembeni „fegyelmezéséhez” érdemben hozzá tudna járulni. Emellett azonban a DVB-T-hálózat országos elérését biztosíthat (illetve a rendszer kiépítését követően a kábeles vagy más fizetős televíziószolgáltatással nem rendelkező, jelenleg is a földi vételt használó nézők elérését), így az ezen a platformon (is) elér-

⁶ A GVH jelentése utal arra, hogy amennyiben a piaci körülmények vagy a piaci szereplők magatartásának változása, illetve egyéb felmerülő piaci információk ezt szükségessé teszik, a későbbiekben a GVH élhet az egyedi versenyfelügyeleti eljárás lehetőségével mind a terjesztési, mind a reklámpiac vonatkozásában.

hető csatornák célcsoportja tágabb lehet. Amelyik csatorna úgy dönt, felkerül a DVB-T-hálózatra, annak a reklámpiaci pozíciói ezért javulhatnak, de jellemzően újra kell tárgyalnia az előfizetési díjas terjesztést végző vállalkozásokkal is a terjesztés feltételeit, amely hordozza a műsordíjbevételek csökkenésének kockázatát. Bár a GVH - ahogy arra a jelentésben is utal - azzal nem ért egyet, hogy az a csatorna, amelyik az ingyenes földfelszíni terjesztésben megjelenik, önmagában ezért már nem is kérhet műsordíjat az előfizetési szolgáltatási csomagokban való (vagyis lényegesen eltérő üzleti modellben működő) terjesztésért, de az természetes, hogy a díj egy aktuális körülmények melletti alku tárgya lesz⁷.

A DVB-T-platform 2008. végi indulása azonban nem volt zökkenőmentes, a GVH ennek kapcsán úgy látta, hogy a platform-üzemeltető Antenna Hungaria-csoport magatartását, ha szükséges, a szabályozás (így a Nemzeti Hírközlési Hatóság) megfelelő irányba tudja terelni. A GVH elsősorban a két országos kereskedelmi csatorna távolmaradását kifogásolta, és mind a médiatörvény-tervezetek kapcsán kifejtett észrevételeiben, mind az ágazati vizsgálati jelentésben ezen csatornák szabályozási ösztönzését javasolta (a digitális terjesztésben való részvétel céljából), mivel ez szabályozási oldalról nem volt megoldott. Hosszú távon, az analóg rendszer lekapcsolásakor már a két országos kereskedelmi csatornának is mindenképp elemi érdeke lesz a csatlakozás, ugyanakkor rövid távon - reklámpiaci pozícióik lehetőleg hosszabb védelme érdekében - nem feltétlenül érdekük a DVB-T-platformon való jelenlét.

A két legnézettebb adás nélkül nyilvánvalóan nem lehet életképes a szolgáltatás, nélkülük más csatornák sem vállalják a platformra való felkerülést - fizetős műsorterjesztés feltételeinek újratárgyalása miatt egyébként is jelentős - kockázatát.

Positív fejlemény, hogy az ágazati vizsgálati jelentés publikálását követően mindkét csatorna szerződést kötött (ez feltételezhetően nem elsősorban a GVH jelentésének vagy a médiatörvények kapcsán kifejtett véleményeinek a következménye, de nem zárható ki, hogy ez is hozzájárult). Remélhetőleg rövidesen tovább-

bi csatornák is csatlakoznak, és így a platformon a rendelkezésre álló kapacitást kihasználó széles kínálat jelenik meg.

A nézettségmérés kapcsán az ágazati vizsgálat megállapította, hogy a reklámpiaci értékesítési rendszerek jelentős mértékben támaszkodnak a nézettségmérésre és a kisebb csatornákra, és a szűkebb célcsoportokra vonatkozó megbízható adatok hiánya (amely a kisebb csatornák szerint a jelenlegi mérési rendszer jellemzője) nehezítheti a tematikus csatornák reklámpiaci érvényesülését. Emellett a megbízható nézettségi adatok ágazati szabályozási célból (az előfizetői igényeken alapuló csomagképzés ellenőrzése⁸, illetve a véleménybefolyásoló képesség, mérték megítélése⁹) az állam számára is szükségessé válnak.

A nézettségmérési adatok valutaként funkcionálnak a reklámpiacon, ezért egy egységes mérési rendszernek van létjogosultsága (az adatok összevethetősége miatt), így a GVH nem önmagában az egyszolgáltatói modellt kifogásolta. Azonban a monopol kínálati oldallal rendelkező piacokon jellemzően vagy szabályozásra vagy a szolgáltatási jog versenyeztetésére van szükség a vevői oldal igényeinek, érdekeinek megfelelő biztosítása, illetve a verseny hatékonyságnövelő hatásainak érvényesülése érdekében. A GVH a nézettségmérés kapcsán ezért arra a következtetésre jutott, hogy rendszeres pályázatással, rögzített időszakokra kellene kiválasztani a mérést végző vállalkozást, mert ez a megoldás biztosíthatja legjobban az esetleges piaci problémák megoldását, és azt, hogy a nézettségi adatok felhasználójává váló állam is a legkedvezőbb feltételekkel jusson hozzá a szolgáltatáshoz. Erősítette a GVH ez irányú elképzelését, hogy az ágazati vizsgálati jelentés konzultációja keretében a jelenleg nézettségmérést végző vállalkozás mellett másik két potenciális mérési szolgáltató is észrevételt tett. Európában van példa arra, hogy a tendereztetést a nézettségi adatok fontosabb vevői önszerveződően is elindítják, de piaci megoldás hiányában a pályázatás kereteit az új médiaszabályozás is előírhatná, amely álláspontot a GVH a médiatörvény-tervezetek kapcsán is képviselte.

A GVH az ágazati vizsgálatban egyéb szabályozási igényt felvető körülményeket is azonosított, amelyek szintén a szakmai alapokon nyugvó, korszerű médiaszabályozás és jogharmonizáció szükségességére hívják fel a figyelmet. Az ágazati vizsgálat olyan konkrét hiányosságokra is rámutatott, mint a kiemelkedő érdeklődésre számot tartó események közvetítésére vonatkozó kizárólagos közvetítési jogok szabályozásának elmaradása¹⁰, vagy az országos műsorszolgáltatók csatornaalapítási és túlzott terjeszkedési korlátai. Előbbi probléma a tartalmakhoz való hozzáférés miatt lehet kulcskérdés, még akkor is, ha az ágazati vizsgálat alapján a hazai eredetű tartalmak szerepe jelenleg nem kifejezetten jelentős a műsorszolgáltatók kínálatában. A megváltozott piaci helyzetben indokolatlan csatornaalapítási és terjeszkedési korlátok eltörlése pedig több okból is kívánatos. A piacra lépés nyilvánvaló feltétele, hogy a műsorszolgáltató megfelelő tartalmakkal, illetve műsorkészítési lehetőségekkel rendelkezzen, emiatt a viszonylag sok saját műsort gyártó országos műsorszolgáltatóknak a többi műsorszolgáltatónál jobb esélyei lennének újabb, akár csak reklámbevételekre építő csatornák alapítására. A korlátozás emellett lényegében a Magyarország területén kívüli csatornaalapítást ösztönzi, amely megoldás azon túl, hogy nyilvánvaló társadalmi szintű hátrányokkal járhat (pl. tartalomellenőrzés vagy adózás tekintetében), a cégcsoportszintű szinergiák kiaknázását is korlátozza.

A médiaágazati vizsgálat fejleményei tehát összességében azt igazolják, hogy a GVH a jogintézményt rendeltetésének megfelelően használja: a GVH az ágazati vizsgálat valamennyi érdekelt bevonásával a piaci folyamatok versenyszempontú és objektív elemzésére törekszik, amely elemzés közvetlen egyedi eljárási következmény hiányában sem haszontalan. A feltárt szabályozási hiányosságokat a GVH versenypártolás keretében próbálja megszüntetni, emellett a piaci ismeretek bővülése a későbbi versenyfelügyeleti munkát is segíti. A GVH bízik abban, hogy a megkezdett médiaszabályozási reform a közeljövőben folytatódni fog, és a jogalkotó is épít majd a GVH ágazati vizsgálatának eredményeire.

⁷ Általánosságban a versenyjogsértés lehetőségét csak a terjesztőkkel szemben gazdasági erőfölényben lévő műsorszolgáltatók olyan indokolatlan diszkriminációja esetén lehet felvetni, amelyeknek káros versenyhatása valószínűsíthető.

⁸ A műsorterjesztés és a digitális átállás szabályairól szóló 2007. évi LXXIV. törvény alapján már jelenleg is érvényes szabályozási körülmény.

⁹ A 2008 végén, 2009 első negyedében napvilágot látott médiatörvény-tervezetek alapján reális jövőbeli szabályozási elem lesz.

¹⁰ A Határok Nélküli Audiovizuális Médiaszolgáltatásokról szóló, a 2007/65/EK irányelvet módosított 89/552/EEC irányelv 3. j) cikke is lehetővé teszi, hogy a tagállamok bizonyos kiemelkedő érdeklődésre számot tartó események kapcsán korlátozzák a kizárólagos közvetítési jogok alkalmazását.

A 2009. március–május időszakban indult egyes versenyfelügyeleti eljárások

A GVH 2009. március 4-én versenyfelügyeleti eljárást indított a Magyar Posta Életbiztosító Zrt. ellen, mert az általa értékesített PostaHozamŐr Plusz termékek biztonságosságával kapcsolatosan vélhetően téves állításokat közölt, melyek több formában is elérhetőek voltak a fogyasztók számára. (Vj-32/2009)

A GVH Vj-158/2008. ügyszámon eljárást indított a Magyar Telekom Nyrt. vállalkozás kérelme alapján a ViDaNet Kábeltelevíziós Szolgáltató Zrt. feletti irányításszerzés engedélyezésének vizsgálatára. Mint ismeretes, korábban már folyt e tárgyban eljárás, de akkor a kilátásba helyezett elutasító döntést elkerülendő a kérelmet visszavonták.

A GVH 2009. március 26-án indított versenyfelügyeleti eljárásában azt vizsgálja, hogy a Centrum Parkoló Rendszer Kft., a Fővárosi Közterületi Parkolási Társulás és a Budapesti Önkormányzati Parkolási Kft. a parkolási díjakhoz kapcsolódó ügyviteli- és postaköltség felszámításával megsértették-e a gazdasági erőfölénnyel való visszaélést tiltó Tpv. rendelkezést. (Vj-37/2009.)

A GVH észlelte, hogy a Kereskedelmi és Hitelbank Zrt. 2006. április 10-től kezdődően az általa nyújtott ingatlanfedezet mellett nyújtott jelzáloghiteleihez kapcsolódóan otthonvédelmi programot vezetett be, mely tartalma az aktuális termékjellemzők és kondíciók függvényében változó volt. Az ingatlanfedezetes jelzáloghitelekhez kínált otthonvédelmi programjának jellemzőiről nyújtott tájékoztatásai alkalmasak lehetnek a fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolására, tekintettel arra, hogy az otthonvédelmi program ezen fogyasztói tájékoztatásokban megjelenő elemei, jellemzői a fogyasztók számára nem minden esetben teljesültek. (Vj-21/2009)

A GVH 2009. március 31-én előzetes értesítés nélküli helyszíni szemlét tartott a Főkert Parkfenntartó- Kertészeti és Szolgáltató Kft., a Garden Kertészeti és Erdé-

szeti Szolgáltató Kft., a Lián Kertészeti Kft. és a Pannon Park Forrest Parkfenntartó és Parképítő Kft. székhelyein. Feltehető volt ugyanis, hogy a négy vállalkozás 2004. évtől a főváros kerületi önkormányzatai és/vagy azok saját tulajdonú vállalkozásai által, parkrendezés tárgyában kiírt közbeszerzési eljárásai kapcsán előzetesen megállapodtak a fő- és alvállalkozói pozíciók elosztásáról, valamint a várható nyertesek személyéről. (Vj-15/2009.)

A GVH 2009. április 16-án a Konsept-H Könyvkiadó és Kereskedelmi Kft.-nél, a Műszaki Könyvkiadó Kft.-nél, a Nemzeti Tankönyvkiadó Zrt.-nél, valamint a School Oktató, Kiadó és Gazdasági Szolgáltató Bt.-nél tartott előzetes értesítés nélküli helyszíni szemlét. Az eljárásindítást az indokolta, hogy a rendelkezésre álló információk alapján feltehető volt, a könyvkiadó vállal-

kozások előzetesen megállapodást kötöttek az Oktatási Minisztérium által 2001. május 31-én megjelentetett, az értelmi fogyatékos tanulók által használatos tankönyvek kifejlesztésére és gyártására kiírt pályázat elnyerése érdekében. A vállalkozások vélhetően arról egyeztek meg, hogy a pályázati kiírásban szereplő egyes tételekre melyik kiadó jogosult egyedül és kizárólag pályázatot benyújtani, továbbá tájékoztatták egymást jövőre vonatkozó fejlesztési elképzeléseikről is. (Vj-44/2009.)

A GVH 2009. május 21-én eljárást indított a Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége, a Magyar Agrárkamara, az Élelmiszerfeldolgozók Országos Szövetsége, a Tej Termékintézet, a Magyar Zöldség-Gyümölcs Szakmaközi Szervezet és Termékintézet, a Vágóállat és Hús Szakmaközi Szervezet és Termékintézet, a Baromfi Termékintézet, az Országos Kereskedelmi Szövetség és az Általános Fogyasztási Szervezetek és Kereskedelmi Társaságok Országos Szövetsége ellen. Az eljárás alá vont szövetségek, kamarák, termékintézetek által aláírt Élelmiszer Termékpálya Kódex (a továbbiakban: Kódex) szerződési feltételekre, termékpálya szabályokra, illetve a kiemelt jelentőségű hazai termékekre vonatkozó külön szabályozást tartalmazó egyes pontjai ugyanis eltérően kezelik a belföldi, illetve más tagállamból származó termékeket. A Kódex ezáltal alkalmas lehet arra, hogy megkülönböztesse a hazai, valamint kiemelt jelentőségű hazai termékek előállításával és értékesítésével foglalkozó vállalkozásokat a más tagállamból származó termékek előállítását, behozatalát és forgalmazását végző vállalkozásoktól, korlátozva ezáltal az utóbbiak magyarországi értékesítési lehetőségeit. A megállapodás a tagállamok közti kereskedelmet is érintheti, mivel az Magyarország egész területére kiterjed, és jellegéből adódóan is olyan hatást fejthet ki, amelynek révén – az EK-szerződéssel elérni kívánt kölcsönös gazdasági átjárhatóságot akadályozva – megerősíti a piacok nemzeti alapon történő feldarabolását. (Vj-65/2009.)

Egyoldalú szerződésmódosítási jog – jogszabályalkotás a GVH javaslatai nyomán

Miért volt szükség a jelenlegi szabályozás módosítására?

A GVH tevékenysége során sok esetben tapasztalta, hogy a hitelnyújtók által alkalmazott egyoldalú szerződésmódosítási gyakorlat ellehetetleníti az egyes piaci automatizmusok megfelelő működését, az egyedi versenyfelügyeleti eljárások pedig a hitelintézeti piacon tapasztalható versenyprobléma tartós megoldását nem teszik lehetővé.

A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 210. §-ában található fogyasztóvédelmi tartalmú rendelkezések – különösen az egyoldalú, az ügyfél hátrányára történő szerződésmódosítási jog-kikötés, és az ezzel összefüggő tájékoztatás – jelenleg hatályos szövege értelmében a szerződési feltételt csak akkor lehet egyoldalúan, az ügyfél számára kedvezőtlenül módosítani, ha a szerződés ezt – külön pontban – a pénzügyi intézmény számára meghatározott feltételek, illetve körülmények esetére egyértelműen lehetővé teszi.

A hatályos szabályozás következtében a hitelnyújtók olyan szerződési feltételeket készítettek, amelyek nemcsak a körülmények változása, hanem a hitelnyújtó döntései következtében is lehetővé tették a módosítást. A magas váltási díjak következtében az ügyfelek kénytelenek voltak elviselni a számukra kedvezőtlen változtatásokat, ráadásul több esetben a hitelnyújtók éppen a váltáshoz kapcsolódó költségeket (pl.: a végtörlesztési díjakat) változtatták meg. A parttalan tartalomhoz ugyancsak kifogásolható forma párosult, a szabályozás szerint ugyanis az egyes változtatásokról történő értesítést a módosítást hatálybalépését megelőző tizenöt nappal, a bankfiókokban elhelyezett hirdetményben kell közzétenni. Ennek következtében a fogyasztók a legtöbb változással már csak úgy szembesültek, hogy érdemi válaszlépések megtételére nem nyílt lehetőségük. Az egyoldalú módosítások gyakorlata nemcsak az egyes fogyasztókat tette kiszol-

gáltatottá, hanem általánosságban is erősítette a szerződéses aszimmetriát, mivel a fogyasztók a megkötött szerződésük esetében mindössze tizenöt napig lehettek biztosak abban, hogy a szerződésük megkötésekor hatályos kondíciók lesznek irányadóak. Ez nyilvánvalóan gyengítette a fogyasztók ösztönzöttségét a váltásra, aminek következtében a szerződéses aszimmetria tovább erősödött.

A módosítások alkalmazásának gyakorlata a szabályozási környezet jóvoltából egyrészt tartalmában túlzottan széles körű volt, másrészt formájában nem biztosított a fogyasztók számára megfelelő lehetőséget arra nézve, hogy érdemben reagálhassanak az általuk esetlegesen elfogadhatatlannak tekintett változtatásokra. Mindezen okokból kifolyólag a GVH a bankváltás akadályait vizsgáló ágazati vizsgálatának megállapításai alapján kezdeményezte a vonatkozó jogszabály módosítását.

A GVH által megfogalmazott javaslatok

A GVH a fogyasztók jóléte, a verseny és a társadalmi hatékonyság érdekében olyan szabályozás kialakítását kezdeményezte, amely kezeli az egyoldalú szerződésmódosítási gyakorlat következtében a hitelpiacokon generált problémákat. A módosítási javaslat elsősorban arra irányult, hogy a már megkötött, illetve jövőben kötendő szerződéseknél

– a hitelintézetek ne alkalmazhassanak olyan kikötéseket, amelyek kapcsán saját, minden külső körülménytől független döntésükkel változtathatják meg a szerződés feltételeit,

– a külső körülményekhez kapcsolódó módosíthatóságra olyan megoldás alakuljon ki, amely a módosításokat mind időpontjuk, mind mértékük tekintetében kiszámíthatóvá és ellenőrizhetővé teszi, illetve a mértéktől való eltérés iránya és aránya vonatkozásában,

– a hiteltermékek árazása váljon transzparenssebbé,

– az ügyfeleket – ésszerű, az adott banki termék jellegzetességeihez igazodó értesítési formát és időt biztosítva – tényleges döntési helyzetbe hozzuk a módosítás elfogadása vagy elutasítása tekintetében.

A javaslatok megvalósítása érdekében a GVH 2008 tavaszán egyeztetéseket kezdeményezett a különböző minisztériumok (SZM, GKM, IRM), a PSZÁF és a Bankszövetség bevonásával. Az egyeztetéseken a GVH az egyoldalú szerződésmódosítások mellett azt az álláspontot képviselte, hogy a jelzálog-hitel-intézetéről és a jelzáloglevélről szóló 1997. évi XXX. törvény is módosításra szorul, mivel az akkor hatályos jogszabály megengedte, hogy a bank a teljes futamidőre vonatkozóan elmaradt hasznát érvényesíthesse az ügyfél irányába.

Törvényjavaslat és parlamenti viták

A GVH-val és szakmai szervezetekkel történő egyeztetés nélkül, de valószínűsíthetően a fenti kezdeményezések hatására a Pénzügyminisztérium 2008 decemberében T/8381. számon törvényjavaslatot nyújtott be a parlamentnek, amely az egyoldalú szerződésmódosítások kérdését is tartalmazta.

A törvényjavaslat elsősorban az ingyenes kilépés lehetőségével kívánta erősíteni a fogyasztók helyzetét a hosszú távú szerződéses kapcsolatokban. A javaslat magasabb követelményeket állított az ügyfélértesítéssel szemben, valamint igyekezett határt szabni az egyoldalú szerződésmódosításoknak azzal, hogy lehetővé tette a fogyasztókra nézve kedvező változások érvényesítését is.

A törvényjavaslat kapcsán a GVH jelezte, hogy bizonyos kérdésekben a javaslat további szempontokkal történő kiegészítését tartja kívánatosnak. Ezen erőfeszítések azt eredményezték, hogy az eredeti törvényjavaslathoz képest a végleg-

ges törvényszöveg több, a fogyasztókra nézve kedvező elemet tartalmaz, melyek közül kiemelendő, hogy a törvény rendelkezései nemcsak a törvény hatályba lépése után, hanem az azt megelőzően kötött szerződésekre is irányadók. A GVH álláspontja szerint ugyanis ahhoz, hogy a szabályozás érdemben segíteni tudja a piac hatásos működését, az is szükséges, hogy a módosíthatóság korlátozása a már megkötött szerződések esetében is alkalmazásra kerüljön, hiszen az érintett szerződések rendkívül nagy száma következtében a hitelkiváltási piacon folyó versenyt a jelenlegi rendszer fenntartása hátrányosan érintené. A GVH javaslatai alapján megvalósult módosítások között szintén fontos helyet foglal el az érintett szerződések körének a mikrovállalati ügyfélkörre történő kiterjesztése, ezen fogyasztói kör ugyanis a lakossági fogyasztókhoz hasonló sajátosságokkal rendelkezik.

Eredmények

A pénzügyi közvetítő rendszer felügyeletét érintő egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XIII. törvényt az Országgyűlés március 23-án fogadta el, a jogszabály a Magyar Közlönyben április 3-án jelent meg. Az egyoldalú szerződésmódosításokkal kapcsolatos változások a törvény kihirdetését követő 120. napon, 2009. augusztus 2-án lépnek hatályba.

Az új törvény a korábbihoz képest az alábbi területeken vezetett be változásokat:

– Ingyenes felmondás lehetősége: a kedvezőtlen módosítás esetén a fogyasztó ingyenesen felmondhatja a szerződést.

– Személyre szóló értesítés: a módosítás hatályba lépése előtti 60 napos postai úton történő értesítés.

– A módosítás okának egyértelművé tétele: a módosítást előidéző körülmények, feltételek és a költségelemek változtatása között ok-okozati viszonyt kell lenni.

– Referencia-kamatláb termékek: a változtatható kamatozás helyett a valódi változó kamatozás előtérbe kerülése várható annak következtében, hogy a referencia-kamatlábhoz kötött termékek esetében nem él az ingyenes felmondás,

illetve az értesítési kötelezettség közti tájékoztatási időszak.

– Új díjak bevezetésének tilalma: ez a rendelkezés hivatott biztosítani azt, hogy a változások nyomán követhetőséget ne befolyásolhassák új, innovatív díj-elemek.

Az új szabályozás úgy kezeli a szerződéses aszimmetriából fakadó versenyproblémákat, hogy a módosítás hatálybalépését megelőzően az ügyfelek személyes tájékoztatását írja elő, melynek segítségével döntési helyzetbe kerülnek arra vonatkozóan, hogy elfogadják-e az adott módosítást, vagy más hitelnyújtóhoz fordulnak. Ez a lehetőség hatékony működésre készíti a hitelnyújtókat, hiszen indokolatlan emelések esetén ügyfeleik elvesztésének lehetőségével kell számolniuk.

A kilépési költségek kiiktatása önmagában nem szünteti meg az összes váltási költséget, de jelentősen csökkenti azokat. Ennek a megoldásnak hiányossága lehet a fogyasztók szempontjából, hogy továbbra is jelentős belépési és keresési költségekkel kell szembesülniük, bár a közelmúlt tapasztalatai alapján ezek egy részét – ha néha csak formálisan is – a verseny csökkenti.

A hitelintézetek szempontjából a jelenlegi szabályozás annak a kockázatát növeli, hogy egy kedvezőtlen változtatás esetén – még akkor is, ha az ügyfél azt jogosnak érzi – megnyílik az ingyenes előtörlesztés lehetősége. Ezért még az indokolt változtatások esetén is tartaniuk kell a bankoknak attól, hogy ügyfeleik előtörlesztési hajlandósága megnő. Ez ellen a lehetőség ellen nyújt védelmet a referencia-kamatlábhoz kötött változó kamatozás esete, ami előre kalkulálható kockázatok változása esetén az ügyfélterhek automatikus változását okozza – az ingyenes kilépés lehetősége nélkül. Természetesen a referencia-kamatozás az ügyfeleknek is nyújt kedvezményeket, hiszen az ügyfélterhek automatikus továbbadásának biztosítása jelentős érték a pénzügyi piacokon, ahol a kedvező változásokat a hitelintézetek hagyományosan lassabban adják tovább.

A módosítások további korlátját jelenti, hogy amennyiben a hitelnyújtó a változtatás esetén valamely külső tényező változására hivatkozva módosítja a feltételeket, akkor az adott tényező ellenkező irányú – az ügyfél számára kedvező – változtatása esetén, az ellenkező irányú változtatást is érvényesíteni kell. A szerződésmódosítások ellenőrizhetőségét

szolgálja az a tétel is, hogy a szerződés nem módosítható új díjlemek bevezetésével.

A jelzáloglevéllel fedezett kölcsönök

A törvénymódosítás során éles vita alakult ki a jelzáloghitelek egyes típusai tekintetében. A törvény végső szövegezése a GVH részvételével zajlott viták végeredményétől eltérően a jelzáloglevéllel fedezett hiteleket kivételként kezeli, és azokra a törvény rendelkezéseit nem rendeli alkalmazni.

A jelzáloglevéllel fedezett kölcsönök kivételével, egyidejűleg a törvény módosította a jelzálog-hitel-intézetekről szóló törvény előtörlesztésre vonatkozó szabályait is. A korábbi szabályozás, ami szerint a jelzálog-hitel-intézet előtörlesztés esetén „elmaradt hasznát” érvényesíthette, valamint kizárhatta a vég-törlesztést, úgy módosult, hogy „a jelzálog-hitel-intézet jogosult a lejárat előtti visszafizetéssel járó költségeit érvényesíteni”.

Konklúzió

A GVH a törvénymódosítás során elérte, hogy a jogszabály alanyi köre kiterjedjen a mikro-vállalkozásokra, a módosítások ne csak az újonnan megkötendő, hanem a jelenleg élő szerződésekre is vonatkozzanak, beleértve a jelzáloghiteleket. A jövőre vonatkozóan a GVH javasolja, hogy az egyoldalú szerződésmódosítások rendszerének új szabályozása kerüljön kiterjesztésre a jelzáloglevéllel fedezett kölcsönökre is, továbbá az Országgyűlés teremtsen meg az állami támogatások hordozhatóságának lehetőségét, mivel az a hitelkiváltáshoz e termékek esetében elengedhetetlenül szükséges. A szabályozás minél hatásosabbá tétele érdekében a GVH ugyancsak javasolja, hogy az előtörlesztési díjak mértékét a fogyasztási hitelekre vonatkozó európai uniós szabályozás magyarországi átültetése kapcsán ne csak a fogyasztási kölcsönök, hanem a jelzáloggal fedezett kölcsönök esetében is rögzítsék.

Jó napot kívánunk! Itt a Gazdasági Versenyhivatal ügyfélszolgálat!

A Gazdasági Versenyhivatal ügyfélszolgálatára 2008-ban több mint négyezer megkeresés érkezett. Az elmúlt két esztendőben megduplázódott az ügyfélszolgálatához fordulóknak száma, ami döntően az e-mailben érkezett megkeresések növekedésének köszönhető. Mint előző beszámolóinkban (Versenyképesség 2008/3. szám) jeleztük, a hivatal ismertségének növekedésével összefüggésben 2008. július 1-jétől bővült az ügyfélszolgálat, így ma már két kolléga látja el ezt a feladatot.

A legtöbb érdeklődő továbbra is a fogyasztók megtévesztése, döntési szabadságuk korlátozása miatt veszi fel a kapcsolatot a hivatallal, ez tette ki a megkeresések 36%-át. A fogyasztók jellemzően a reklámkiadványban hirdetett termékek akció alatti elérhetetlenségéről, több távközlési szolgáltató megtévesztőnek tartott reklámjáról, és az egészségre ható készítményekkel kapcsolatos megtévesztő tapasztalatokról számoltak be. A bankokra vonatkozó panaszok az egyoldalú szerződés módosításokat érintették (elő- és végtörlesztési díj, kezelési költségek stb.). Az összefonódásokkal, kartellekkel kapcsolatos megkeresések száma továbbra is viszonylag alacsony, az összes megkeresés 2-4%-a.

Az ügyfélszolgálat munkatársai a hatékonyság érdekében a beérkezett ügyeket előszűrik, illetve az e-mailek 50 %-át ér-

demben megválaszolják. Alapvetően a pontos tájékoztatás, aminek részét képezi, hogy a GVH hatáskörének hiánya esetén az ügyfelet arról is tájékoztatják, problémájával mely hatósághoz fordulhat. Ez megrövidítheti az ügyfél számára az ügyintézési határidőt, megtakarítva a panasz áttételhez szükséges munka- és időszükségletet. Az ismétlődő problémák esetén az ügyfélszolgálat részletesen kidolgozott formalevelekben tájékoztatja az érdeklődőket.

Új és fontos ügyfélszolgálati feladatot jelentett az elmúlt év során a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló 2008. évi XLVII. törvény (a továbbiakban Fttv.) hatályba lépésével a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete és a Gazdasági Versenyhivatal hatásköri megosztása, amelyet az Fttv. 11. §-a szabályoz. Ezzel kapcsolatosan az általános tájékoztató levél kibővült a Fogyasztóvédelmi és Jogi Iroda véleményével annak érdekében, hogy a fogyasztók megfelelően tájékozódhassanak, és el tudják dönteni, mely hatósághoz forduljanak panaszukkal.

Az ügyfelek figyelmét az alábbiakkal hívtuk fel az új jogszabályokra:

„Ha úgy véli, hogy Önnel szemben tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot folytattak, ennek kapcsán 2008. szeptem-

ber 1-jéig három hatósághoz fordulhat panaszával. A GVH akkor jár el, ha a tisztességtelen gyakorlat érdemben érinti a versenyt, kivéve, ha például a jogsértés csak címken, használati és kezelési útmutatóban valósul meg, illetve ha a jogsértés valamely kötelező tájékoztatási elemet előíró jogszabály megsértésével valósul meg. A versenyt érdemben nem érintő ügyekben az NFH (Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság) és a PSZÁF (Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete) jár el, mégpedig az NFH általános hatáskörrel, a PSZÁF pedig a pénzügyi szervezetek vonatkozásában. A három hatóság egymás közötti munkamegosztásáról további információk a honlapunkon olvashatóak:

www.gvh.hu.”

A GVH honlapjára látogatók gyors választ kapnak sok fontos kérdésre a *Gyakran Feltett Kérdések* rovatban.

Sikeres és gyors ügyintézését kívánunk Önöknek az ügyfélszolgálatos kollégák:

TÓTH ÁGNES ÉS BAUER MAGDOLNA

A GVH ügyfélszolgálat

Az ügyfélszolgálat munkatársai hétfőtől csütörtökig 8.30-16.00 óra között, pénteken 8.30-13.00 óra között állnak rendelkezésre telefonon (üzenetrögzítő), e-mailben és előzetesen telefonon egyeztetett időpontban személyesen.

Kapcsolatfelvétel az ügyfélszolgálatl:

Cím:
1054 Budapest, Alkotmány u.5.

Levélcím:
1245 Budapest 5. Pf. 1036

Telefonos tanácsadás:
06(1) 472-8851

Telefax:
06(1) 472-8905

E-mail:
ugyfelszolgalat@gvh.hu

Az ügyfélszolgálat 2007. és 2008. évi tevékenysége

Tárgy	2007. évi megkeresések száma	2008. évi megkeresések száma	2008/2007 változás (%)	2008. évi megkeresések megoszlása (%)
Fogyasztó megtévesztése	1167	1560	+33	36
Versenyt korlátozó megállapodás	128	173	+35	4
Gazdasági erőfölénnyel való visszaélés	754	1106	+47	26
Vállalkozások összefonódása	106	80	-24	2
Egyéb	1131	1379	+22	32
Összesen	3290	4298	+31	100

Szeminárium a vertikális korlátozásokról

Március 9–13. között a ROK tizennégy ország 27 versenyhatósági szakértője részvételével szervezett szemináriumot a vertikális korlátozások témakörében. A rendezvény során a résztvevők megvitaták a témához kapcsolódó legfontosabb elméleti és gyakorlati kérdéseket, így például a versenytörvények alkalmazását és a piactorzító hatás felmérését az ilyen esetekben. A résztvevők a szokott módon ismertethették a saját hatósági gyakorlatukban felmerült legérdekesebb eseteket, melyeket, mint minden előadást, a hallgatóság kommentálhatott.

Az előadói panel tagjai összesen hét előadást tartottak, melyeknek nemcsak témái mozogtak széles skálán, de az egy adott esetre, problémára adott megoldási javaslatok és ötletek is, az eltérő jogszabályi környezetnek és gyakorlatnak megfelelően.

A hivatalt Dán Judit képviselte, aki a GVH témához kapcsolódó legszemléletesebb eseteit mutatta be, külön kiemelve azok jogi aspektusait. Az előadói panelben még a kanadai, a német és a francia

versenyhatóság tagjai foglaltak helyet, az elnöki tisztet Joao Azevedo, a ROK OECD-s munkatársa töltötte be.

A résztvevők igen pozitív visszajelzést adtak mind a rendezvény egészéről és a szervezésről, mind az egyes paneltagok-

ról. A résztvevők által ismertett nemzeti esettanulmányok rendszerében végrehajtott tavalyi módosítások sikere nyomán a résztvevők ismét kimondottan kedvezően nyilatkoztak a program ezen részéről.

Szeminárium az összefonódásokról

Április 27–30. között a ROK a vállalkozások közötti összefonódások témakörben rendezett szemináriumot. A programon tizenhárom ország tizenhat versenyhatósági szakértője vett részt. Ez volt a második ROK-szeminárium, mely teljes egészében egy hipotetikus esettanulmány feldolgozására épült. Két cég összeolvadá-

sát vizsgálták a résztvevők, és döntöttek annak engedélyezéséről vagy elutasításáról. Ehhez interjúk, dokumentumok, szakértői elemzések álltak a rendelkezésükre. A résztvevők mindezt több csoportra bontva tették, lehetőséget biztosítva ezzel arra, hogy különböző döntések szülessenek. A résztvevők és az elő-

adók számára is érdekes volt megtapasztalni, hogy milyen eredménnyel tudnak a különböző jogszabályi háttérrel és eljárásrenddel rendelkező hatóságok szakértői együttműködni.

A résztvevőknek hat témában nyílt lehetőségük előadások meghallgatására, melyek nagyban segítettek az eset egyes részeinek feldolgozását. Ezek az alábbiak voltak: a releváns piac meghatározása, a piacra lépés korlátai, versenykorlátozó magatartások, bizonyítékok értékelése, kötelezettségek meghatározása a versenyproblémák kiküszöbölése érdekében, uniós összefonódási irányelvek. Az elnöki tisztet Joao Azevedo, a ROK OECD-s munkatársa töltötte be. Két előadó az Egyesült Államokból érkezett, a hivatal pedig ezúttal Szántó Tibor és Csorba Gergely képviselte.

A résztvevői visszajelzések kétséget kizáróan kedvezőek voltak a program egészével kapcsolatban. A kitöltött értékelő kérdőívek elemzése és a szeminárium során szerzett tapasztalatok lehetőséget adnak az ilyen jellegű események programjának további finomhangolására.

A Versenykultúra Központ tevékenysége – 2009. március-május

A Versenykultúra Központ éves munkaterv alapján végzi a feladatát, amely 2009. március óta honlapján – www.versenykultura.hu – olvasható. A központ az ebben foglaltaknak megfelelően idén is folytatja 2007-ben megkezdett, Versenyjogi beszélgetések délidőben elnevezésű rendezvénysorozatát, amelynek keretében a versenyjog és a versenypolitika aktuális kérdéseit érintő, főként saját pályázati kiírásai eredményeként született tanulmányokat ismerteti az érdeklődőkkel; természetesen a pályázók és a tanulmány bírálóinak aktív részvételével. 2009 tavaszán már le is zajlott két beszélgetés, amelyek a GVH Versenypolitikai Irodájának szakmai segítségével kerültek megrendezésre. Az egyik a versenystatisztika adatbázist ismertette meg az érdeklődőkkel, míg a másik a túlzó árazás kezelését és módszertani megközelítését boncolgatta. A rendezvényekről bővebben a Versenypolitikai Iroda munkatársai által írt két cikkben olvashatnak (lásd .... oldal). A Központ további hasonló rendezvényeket is tervez még idén, amelyekről bővebb információkat a honlapján fog közölni.

Szakmai támogatóként a GVH VKK közreműködik más szervezetek rendezvényeinek sikeréhez is, például előadókat

delegált az Amerikai Kereskedelmi Kamara Magyarország által szervezett reklámjogi konferenciára, illetve a Versenyjogi Kutatóközpont, a Magyar Versenyjogi Egyesület és az Egyesült Királyság versenyhatósága (OFT) által közösen, az újonnan csatlakozott EU-tagállamok számára szervezett nemzetközi versenyjogi konferenciára. A rendezvényekre május 7-én, illetve 8-án került sor.

A tömegkommunikációs csatornák fontos eszközt jelentenek a széles társadalmi rétegek elérésében, segítségükkel a GVH VKK a versenypolitika és a fogyasztóvédelem körébe tartozó általános és aktuális kérdésekről nyújthat tájékoztatást a fogyasztók, gazdasági szereplők, szakértők, döntéshozók stb. számára. Ennek részeként a GVH VKK havonta egyszer, összesen hat-hat alkalommal jelentkezik tematikus oldallal a Napi Gazdaság és a Világgazdaság hasábjain. Az első megjelenésekre a Napi Gazdaság esetében április 24-25-én, míg a Világgazdaság esetében április 30-án került sor.

Időközben lejárt az idén jubileumi alkalommal megrendezett tanulmányi pályázat, „Versenyjog Magyarországon és az EU-ban” jelentkezési határideje. Az alka-

lomhoz illően, eddig még sosem tapasztalt számban érkeztek dolgozatok, amelyeknek a bírálata jelenleg folyamatban van. Az eredményekről a Versenyűtökör következő számában olvashatnak.

Mint már többször hangsúlyoztuk, a GVH VKK számára különösen fontos a fiatal generáció érdeklődésének felkeltése a hivatal által képviselt értékek, a verseny tisztaságának védelme, a versenyjog, a versenypolitika és a piacelmélet témaköre iránt. Így természetesen mindig nyitott volt egyetemi, főiskolai hallgatói csoportok megkeresésére, érdeklődésére. 2009 során már három diákszervezet is látogatást tett a hivatalban – egy csoport a Versenytanács fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolása miatt indult eljárásának tárgyalásán, két csoport pedig a hivatal munkatársai által tartott előadáson vett részt.

Lassan végleg lezárul a GVH VKK 2008 során meghirdetett pályázati kiírásai alapján vállalt programok megvalósítása és elszámolása, így a központ megkezdte a felkészülést a következő pályázati időszakra.

A lezárult pályázati programok eredményei hamarosan elérhetőek lesznek a központ honlapján.

Versenyjogi különdíj az OTDK jogtudományi és közgazdaságtudományi szekciójában

A Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központja (GVH VKK) a két évvel ezelőttihez hasonlóan versenyjogi különdíjat adott át a XXIX. Országos Tudományos Diákköri Konferencia jogtudományi és közgazdaságtudományi szekciójában. A kétévenként megrendezésre kerülő Országos Tudományos Diákköri Konferencia (OTDK) az egyetemisták és főiskolások tudományos eredményeinek egyik legkiválóbb bemutatási lehetősége. Az OTDK elismert szakemberekből, professzorokból, akadémikusokból álló bíráló bizottságok által hitelesített tudományos igényességű értékelési fórum és nem

utolsó sorban igazi hungarikum. A GVH VKK támogatásának célja elsősorban – az idén immár 10. alkalommal megrendezésre kerülő tanulmányi versenyhez hasonlóan – a fiatal feltörekvő generáció érdeklődésének felkeltése a versenyjog, versenypolitika és a piacelmélet témaköre iránt, illetve ösztönzése tudásának szélesítésében, ismereteinek elmélyítésében. A GVH VKK hosszú távú célja a különdíj intézményesítése, amelynek érdekében már megkezdődtek az egyeztetések.

A jogi szekció versenyjogi és fogyasztóvédelmi tagozatában Virág Péter „A versenyjogsértésből eredő kártérítési igé-

nyek érvényesítése a közösségi és a magyar jog alapján” c. tanulmánya, míg a közgazdasági szekcióban a gazdaságelmélet tagozaton belül Abaliget Gallusz „Termékminőség hatása a dinamikus oligopol modellekre” c. dolgozata nyerte el a GVH VKK által felajánlott díjat, amely könyv- és pénzjutalomból, valamint egy oklevélből állt. A különdíjasok Massimo Motta: Versenypolitika és William W. Lewis: A termelékenység ereje c. könyve mellett az OTDK szabályainak megfelelően a harmadik helyezett díjazásának megfelelő összegben részesültek. A nyerteseknek ezúton is gratulálunk!

Versenyjogi beszélgetések délidőben

Tanulmány a túlzó árazásról

A „Versenyjogi beszélgetések délidőben” rendezvénysorozat idei második eseményén Pápai Zoltán és Ilyés Márton mutatta be az Infrapont Gazdasági Tanácsadó Kft., „A túlzó árazás kezelése és módszertani megközelítése a versenyhatósági gyakorlatban” című tanulmányát, mely a GVH Versenykultúra Központjának támogatásával készült.

A szerzők történeti bevezetésben ismertetik, hogy miért különbözik a túlzó árak kezelése az Egyesült Államokban és az Európai Unióban, rávezetve ezzel az olvasót a téma ellentmondásosságára. Felsorakoztatják a beavatkozás melletti és elhárítani érveket, majd kimerítő leírását adják az elméleti és gyakorlati nehézségeknek, amelyek a túlzó ár bizonyítása során felmerülnek. Mindezek alapján levonják a következtetést, hogy óvatos megközelítésre van szükség, vagyis a versenyhatóságnak bizonyos feltételek fennállása esetén nem érdemes beavatkozni. A tanulmány melléklete néhány fontosabb nemzetközi és hazai jogeset áttekintését tartalmazza.

A kiinduló gondolat az, hogy el kell választani azokat a helyzeteket, amelyekben az árak ex ante szabályozást igényelnek azoktól, amelyeknél helyénvaló az utólagos versenyhatósági beavatkozás. A versenyhatóságnak a többszörösített dominancia esetén még költségek feletti árral szemben sem kell fellépnie, mivel ezzel jelentősen torzíthatja az árak információközlő szerepét, a piaci szereplők kockázatértékelését és ezen keresztül a piaci mechanizmusok működését. Az Egyesült Államokban olyan súllyal veszik figyelembe ezeket az érveket, hogy a versenyjog nem terjed ki a magas ár, mint visszaélés vizsgálatára, azt egyértelműen a szektorszabályozás hatáskörébe tartozónak tartják. Ezzel szemben az erősebb protekcionista hagyományokkal rendelkező és a közös piac megteremtését célul kitűző EU-ban mind a közösségi, mind a nemzeti versenyhatóságok felléphetnek a magas árak ellen. (Valójában azonban Európában sem gyakoriak az ezzel foglalkozó eljárások.)

A túlzó árazás kezelésekor felmerülő elméleti problémák közül a szerzők nagy

Infrapont javaslat: mikor ne legyen versenyhatósági eljárás?

- **a magatartás csak rövid ideig állt fenn**
- **az érintett iparágra jellemző az innováció**
- **nincsenek tartós belépési korlátok**
- **ha a piacon nem is, a piac megszerzéséért intenzív verseny folyik**
- **a vizsgált vállalat kapacitásai gazdaságosan nem bővíthetők (rugalmatlan a kínálat).**

hangsúlyt helyeztek az időtáv kérdésére. Bemutatták, hogy nem helyes egyetlen időpontra vetítve vizsgálni a túlzónak tűnő árakat, azok ugyanis egy olyan, összességében a fogyasztók jólétét szolgáló stratégia részét képezhetik, amelyben a magas árak egy másik időszak veszteségeit fedezik. Ez előfordulhat például hálózati hatásokkal jellemezhető iparágakban, ahol a fogyasztói bázis felépítése kezdeti, csak később megtérülő veszteségekkel jár. Ugyanakkor az egyértelműen helyes, praktikus alkalmazható vizsgálati időtáv hiánya az árazási stratégia eseti elemzését teszi szükségessé.

A bizonyítási nehézségekkel kapcsolatban a tanulmány szemléletesen mutatja be többek között, hogy miért okoz problémát a túlzó árazásos ügyekben releváns költségadatok kinyerése a vállalati számviteli rendszerekből annak ellenére, hogy ezek részben éppen a költségek nyilvántartására szolgálnak.

A szerzők kísérletet tesznek a termékek kereslet oldali értékelésére használt gazdasági érték fogalom tisztázására is. Az Európai Bizottság szerint csak akkor lehet túlzó az ár, ha elszakad a termék gazdasági értékétől, amelynek pontos meghatározásával azonban adós maradt. A bemutatott megközelítés szerint a gazdasági érték az egyensúlyi árral egyezik meg, ami általában a költségek – vagyis a kínálati oldal – segítségével becsülhető. Tökéletesen rugalmatlan kínálat esetén azonban az egyensúlyi ár szükségszerűen meghaladhatja a költségeket, és csak a legmagasabb értékkel bíró fogyasztók jutnak hozzá a termékhez. Ha a versenyhatóság ilyenkor is beavatkozna, a kikényszerített

alacsonyabb ár nem hatékony elosztási mechanizmusokat (pl. sorban állás, sorolás) léptetne működésbe. Ilyen körülmények között tehát indokolt a kereslet oldali értékelés vizsgálata, ami azonban inkább csak kiegészítő szerepet tölt be, mivel nem minden esetben értelmezhető.

Az elméleti megfontolások és bizonyítási nehézségek eredményeképpen a tanulmány arra a következtetésre jut, hogy túlzó árazás miatt csak akkor érdemes eljárást indítani és lefolytatni, ha valószínűsíthető, hogy ez nem okoz kárt a piacok működésében, illetve ha a bizonyítás jó eséllyel kivitelezhető.

Mindkét bíráló méltatta a tanulmányt annak magas színvonala miatt. Szántó Tibor (GVH) kiemelte, hogy a szabályozás és a versenyjog kapcsolata is szerves része a témának, különös tekintettel azokra a mechanizmusokra, amelyek révén a szabályozás átvehetné a visszatérő árazási problémák kezelését. Valentiny Pál (MTA KTI) azt a kérdést is felvetette, hogy a javasolt szűrést hogyan lehet a gyakorlatba átültetni, továbbá, hogy alkalmazását célszerű-e nyilvánossá tenni, és ha igen, milyen formában.

A prezentáció érthetően és logikusan mutatta be a tanulmányban megfogalmazott, a témában releváns és aktuális kérdéseket. Így a pályázat és a rendezvény igen értékesnek és sikeresnek tekinthető, nem utolsósorban azért, mert Magyarországon még nem készült a túlzó árazás kérdéskörét hasonló alaposítással tárgyaló írás.

A tanulmány elérhető: <http://www.gvh.hu/domain2/files/modules/module25/4273E5FEEE506517.pdf>.

Versenystatisztika adatbázis

A piacelméleti és versenypolitikai kérdéseket elemző kutatókat, diákokat segíteni hivatott versenystatisztika adatbázis volt a 2009. február 24-i „Versenyjogi beszélgetések délidőben” témája.

Az adatbázis, amelyet a készítő Ecostat részéről Adamecz Anna és Becsei József mutatott be, a magyar gazdaság ágazataira vonatkozó, a verseny feltételeinek, intenzitásának jellemzésére alkalmas

éves szintű mutatókat tartalmaz. Mutatórendszere a témával foglalkozó nemzetközi szakirodalom figyelembevételével került kialakításra. A mutatók alapját elsősorban a társasági adóbevallások mérleg- és eredménykimutatás-adatai képezik, néhány esetben kiegészülve egyéb, a KSH-tól származó adatsorokkal. A társasági szintű adatok alapján számított mutatók szakágazati, alágazati, ágazati szinten, illetve a betűjeles nemzetgazdasági ág szintjén is elérhetők, jelenleg a 2003 és 2006 közötti évekre. Az egyes mutatók számítását, forrását és felhasználási lehetőségeit külön módszertani leírás ismerteti. Hasonló részletességű, a gazdaságot ekkora mértékben lefedő adatok más forrásból jelenleg nem érhetők el.

A versenystatisztika adatbázis kizárólag általános statisztikai és kutatási célokat szolgál: elsősorban időbeli és (korlátozott mértékben) ágazatközi összehasonlítást tesz lehetővé statisztikai értelemben vett ágazatok esetében. Nem célja, és nem is alkalmas arra, hogy versenyfelügyeleti vagy egyéb eljárásokat bármilyen formában közvetlenül támogasson.

**Mutatócsoportok
a versenystatisztika adatbázisban**

- **Piacszerkezet**
- **Ágazati jövedelmezőség**
- **Termelékenység**
- **Ki- és belépés**
- **Innováció**
- **Árviszonyok**
- **Egyéb
(pl. export és import szerepe,
tulajdoni viszonyok)**

Az opponensek – Cseres Gergely Zsombor (MTA KTI, Budapest Intézet), valamint

Csányi Tamás (Budapesti Corvinus Egyetem) – pozitívan értékelték a kezdeményezést, és rámutattak az empirikus elemzésekhez használt adatok rendelkezésre állásának fontosságára.

A nyilvánosan hozzáférhető adatbázis létrehozásával a GVH Versenykultúra Központja (GVH VKK) a magyar gazdaság versenyrel kapcsolatos kérdéseinek tárgyszerű elemzéséhez kíván hozzájárulni.* A GVH VKK elkötelezett az adatbázis jövőbeli frissítése mellett, és a tapasztalatok alapján a módszertan továbbfejlesztése sem kizárt.

* Az adatbázis a forrásra történő hivatkozás mellett szabadon felhasználható és nyilvánosan elérhető a központ honlapján, a versenystatisztika menüpont alatt (http://www.gvh.hu/gvh/alpha?do=2&st=1&pg=54&m5_doc=5635&m90_act=18).

Reklámjogi konferencia az AmCham és a GVH Versenykultúra Központ szervezésében

2009. május 7-én került megrendezésre az Amerikai Kereskedelmi Kamara (AmCham) és a GVH Versenykultúra Központjának reklámjogi konferenciája, amelyen a reklámfelügyeleti hatóságok képviselői és a magyar reklámozói kör kulcsszereplői vettek részt. A konferencia szakmai programját a Szecskay Ügyvédi Iroda alakította ki.*

A konferencia megrendezésének célja az volt, hogy segítséget nyújtson a reklámozóknak jogi kockázataik csökkentésében és abban, hogy mindennapi marketing- és kommunikációs tevékenységük

során felelősen tudjanak eljárni. Napjainkban a reklámozás egyik legfontosabb kockázati tényezője, hogy a reklámozók hogyan tudnak igazodni az egyre árnyaltabbá váló reklámjogi szabályokhoz, illetve a reklámjogi és fogyasztóvédelmi hatóságok elvárásaihoz. A konferencia meghívott szakértő előadóinak többsége a GVH képviselői voltak, így a részt vevők első kézből értesülhettek a hatóságok elvárásairól az őket érintő legfontosabb kérdésekben.

*Az összefoglalót Budai Judit és Vajda János ügyvédek (Szecskay Ügyvédi Iroda) készítették

¹Tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv (2005/29/EK irányelv).

²A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény.

Bienert Gusztáv, az Amerikai Kereskedelmi Kamara elnökének és Szecskay András, a Szecskay Ügyvédi Iroda vezető partnerének köszöntőbeszédeit követően a konferencia első részét Tóth Tihamér, a Versenytanács elnöke nyitotta meg „A reklámjogi szabályozás új térképe” című előadásával. Az előadás keretében a közönség betekintést nyerhetett az UCP irányelvvel¹ összhangba hozott új reklámjogi szabályozási környezetbe. Az előadó külön figyelmet szentelt az Fttv.² szerkezetének és szabályozási technikájának – vagyis az új törvény által húzott ún. „hármas védvonalnak” –, továbbá az új jogszabályok hatásköri szabályainak.

A következő előadást Zavodnyik József, a Versenytanács tagja tartotta „A vásárlásösztönző marketingmegoldások jogi kockázatai” témakörében. Az előadó a vásárlásösztönzés fogalmának ismertetése után rátért a Versenytanács gyakorlata által is érintett vásárlásösztönző módszerekre, mint például: ajándékok, nyeremények, pontgyűjtőakciók, hűségakciók, árengedmények, időhöz kötött akciók. A rendkívül gyakorlatias szemléletű előadás az elmúlt éveknek a Versenytanács által tárgyalt ügyein keresztül ismertette a legmarkánsabb kérdéseket, illetve a reklámozó közönség érdeklődésére számot tartó legfontosabb versenyhatósági követelményeket a vásárlásösztönzéssel, mint marketingkommunikációs eszközzel kapcsolatban.

Ezt követően Balogh Virág, a GVH Fogyasztóvédelmi Irodájának vezetője „A fogyasztó tájékoztatásának mélysége és a reklámkijelentések bizonyítása” témában tartotta meg előadását. Felhívta a figyelmet a reklámozó vállalkozások és a fogyasztók közötti információs aszimmetria – és az ebből eredő fogyasztói hátrány, illetve jóléti veszteség – problémájára, amelynek kezelése a fogyasztóvédelmi, reklámjogi szabályozás útján történik. Az előadó a fogyasztók tájékoztatásával kapcsolatos problémákat a szerint tipizálta, hogy azok keresleti vagy kínálati oldalon jelentkeznek. A kínálati oldal problémái között az előadás kitért a GVH által a reklámok kapcsán legtöbbször észlelt gyakorlatokra, így különösen az „akár” szó használatára, az apró betűs tájékoztatásokra, az utólagos tájékoztatásra, míg a keresleti oldali problémák között az átlagfogyasztó, mint a reklámok elkészítéskor a reklámozók számára iránymutatást szolgáló zsinórmérték kérdéskörét érintette.

Az első rész következő előadását a Szecskay Ügyvédi Iroda partnere, Bacher Gusztáv tartotta „Az összehasonlító reklám” témakörében. Az előadó az alapvető fogalmak és az összehasonlító reklám szabályozási hátterének – beleértve a közösségi jogi szabályozást, a magyar jogszabályokat és a Magyar Reklámetikai Kódex vonatkozó rendelkezéseit is – ismertetését követően rátért az összehasonlítás eszközével élő reklámok jog-

szerűségének feltételeire. Kiemelte az ár-összehasonlítás feltételeit, a versenytársak jó hírvének megsértését, illetve a versenytársak jó hírvének tisztességtelen kihasználásából eredő előny szerzést az összehasonlító reklámokban. Az előadás egyik igen fontos részét képezte az összehasonlító terméktesztekkel kapcsolatos követelmények, illetve az összehasonlítással élő reklámozók rendelkezésére álló bizonyítási eszközök ismertetése.

Az utolsó előadást Pázmándi Kinga, a Magyar Reklámszövetség jogi és etikai bizottságának elnöke tartotta, aki a gazdasági válságnak a reklámpiacra és az önszabályozásra gyakorolt hatásairól beszélt. Véleménye szerint a reklámpiac lassan és óvatosan rendeződik át; a marketingkommunikációs eszközök között bár még mindig első helyen áll a tv-reklám, azonban megállapítása szerint terjedni fognak a költséghatékonyabb marketingmegoldások, aminek nyilvánvalóan az online reklámozás az egyik terepe. Az előadó az önszabályozással szembeni kihívások egyikeként beszélt arról, hogy álláspontja szerint a szakma által a megfelelő rangra emelt önszabályozás hatékonysága képes arra, hogy megakadályozza a jogalkalmazót, hogy döntéseit olyan területekre „terjessze ki”, ahová a jogi szabályozás valójában nem kívánkozik. A recesszió nyomán talán arra is számítani lehet, hogy a piacnyitással járó „harcban” időlegesen több vállalkozás fog agresszívebb reklámozásba és nyúlhat olyan eszközökhöz, amelyek normaellenes magatartásokat valósíthatnak meg.

Az előadásokat a konferencia második részében kerekasztal-beszélgetés követte, amelynek keretében a reklámozók képviselői egymással és Balogh Virággal vitattak meg több, különösen érzékeny reklámjogi kérdést. A szakmai vitát moderátorként Fazekas Ildikó, az Önszabályozó Reklám Testület főtájkára vezette. A kerekasztal-beszélgetés résztvevői többek között olyan kérdésekben fejtették ki álláspontjukat, mint hogy a reklámozók bekalkulálják-e marketingkampányaik költségvetésébe a lehetséges bírságok összegét; mennyiben korlátozzák a reklámozók kreativitását a tájékoztatások teljes körűségére vonatkozó elvárások; megfigyelhető-e valamilyen változás a fogyasztók értékítéletében, felkészültségében; kritikusabbá váltak-e a fogyasztók a reklámokkal szemben, és enyhülhet-e ennek következtében a reklámjogi hatóságoknak a fogyasztók védelmére irányu-

Versenyjogi fejlemények*

Az Európai Bizottság egyszerűsített fúziós eljárásban engedélyezte, hogy a MOL egyedüli irányítást szerezzen az INA felett. A MOL 2009. április 16-án nyújtotta be a bizottsághoz fúziós kérelmét, azzal a céllal, hogy irányítást szerezzen az INA egésze felett. Mindkét vállalkozás az olaj- illetve a földgázszektorban fejt ki hasonló jellegű tevékenységet. A bizottsági döntést megelőzően az INA a MOL és a horvát állam közös irányítása alatt állt.

Az Európai Bíróság helyben hagyta az Európai bizottság Wanadoo/France Telekom ügyben hozott határozatát. A Bizottság határozata felfaló árazás miatt szabott ki bírságot 2003-ban. Az ügy egyik központi kérdése a veszteség kompenzálásának követelménye volt, amelyről mind az Elsőfokú Bíróság, mind az Európai Bíróság azt mondta, hogy nem szükséges bizonyítani. Mindezt annak ellenére, hogy Mazák főtanácsnok ellenkező véleményen volt egy meggyőző indítványban.

Az Elsőfokú Bíróság részben csökkentette a bizottság által vertikális versenykorlátozó megállapodás miatt kiszabott eddigi legmagasabb bírságát a Nintendo ügyben. A bírság csökkentésének oka, hogy az Európai Bizottság megsértette az egyenlő elbánás elvét.

Az Egyesült Királyságban a CAT (Competition Appeal Tribunal) először ítelt a Competition Commission ellen egy jelentős, piacvizsgálattal kapcsolatos határozat esetében. A CAT szerint nem volt megalapozott annak megkövetelése, hogy már a tervezési szakaszban versenytestet vezessenek be a szupermarketek építésénél. A megsemmisítés oka, hogy a Competition Commission nem mérlegelte kellően az intézkedés előnyeit és hátrányait.

Az Egyesült Királyságban a *Competition Commission* záró jelentésében elrendelte, hogy a BAA két éven belül váljon meg a Gatwick és Stansted repülőterektől, vala-

mint vagy a glasgowi, vagy az edinburghi repülőtértől. A döntés ellen a BAA fellebbezett. A fellebbezés két alapvető indoka, hogy az ügyön dolgozó egyik köztisztviselő stratégiai tanácsadója annak a cégnek, amelyik a Gatwick repülőtérre licitál. A másik, hogy a *Competition Commission* nem vette figyelembe azt a kárt amit az okoz, hogy a jelenlegi gazdasági helyzetben kell megválnia a repülőterektől.

Ian Norris, akit az Egyesült Államokban árrögítés miatt börtönbüntetésre ítélték, elvesztette a kiadatása ellen folyó jogi küzdelmet. Norris a Morgan Crucible korábbi vezérigazgatója volt. Az angol *High Court* ellene ítelt, így az ítéletet követő 28 napon belül ki kell adni az Egyesült Államoknak, ahol le kell töltenie kartellezés miatti börtönbüntetését.

A holland versenyhatóság egy közel monopolhelyzetet létrehozó összefonódást engedélyezett hatékonysági védekezésre hivatkozva, igaz feltételekkel. Ez az első alkalom, hogy hatékonysági alapon összefonódást engedélyeztek és a kötelezettségvállalások is nagyrészt arra irányultak, hogy a hatékonysági előnyök ténylegesen megvalósuljanak.

Belgiumban a Competition Council elutasította egy gyógyszer nagykereskedő panaszát, amely arra irányult, hogy kötelezzék a gyógyszergyárakat, lássák el őt gyógyszerrel, amelyet aztán Európa-szerte kívánt értékesíteni. Az elutasítás indoka az volt, hogy a gazdasági erőfölényben lévő vállalkozások is jogosultak megvédeni saját üzleti érdeküket a párhuzamos kereskedelem korlátozásával. A határozat számos helyen a GlaxoSmithKline hasonló görög ügyében hozott előzetes döntéshozatali eljárásra hivatkozik.

A Bundeskartellamt Németországban két folyékonygáz-előállítót bírságolt meg 41 millió euróra, mivel megállapodtak a vevők váltásának korlátozásában. Korábban emiatt már kilenc vállalkozást marasztaltak, 209 millió euróra.

Az amerikai Igazságügyi Minisztérium (DoJ) visszavonta az általa tavaly szeptemberben kiadott 215 oldalas ál-

lásfoglalást a Sherman Act 2. szakaszának jogalkalmazásáról. A DoJ antitörzst részlegének új vezetője lényegesen agresszívebb versenypolitikát helyezett kilátásba. Ennek kapcsán kifejtette, hogy a legújabb fejlemények világossá teszik, nem hagyatkozhatunk a verseny és a fogyasztók védelme kapcsán csak a piacra.

Az Egyesült Államokban a Federal Trade Commission vizsgálja, hogy a Google és az Apple igazgatósági tagjai közötti átfedések nem vetik-e fel az antitörzst szabályok megsértését. A Clayton Act ugyanis is előírja, hogy az olyan vállalkozások, amelyek egymással közvetlenül versenyeznek, nem rendelkezhetnek azonos igazgatósági tagokkal.

Az Egyesült Államokban a Szenátus antitörzst albizottságának két legmagasabb rangú tisztviselője hangsúlyozta, hogy elkötelezettek, akár törvényhozás útján is, visszaállítani a viszonteladási árak rögzítésére vonatkozó tilalmat. Eközben egy texasi szövetségi bíróság elutasított az új rule of reason standard alapján egy viszonteladási árak rögzítése miatti keresetet a Leegin Creative Leather Products ellen.

Visszaélt piaci erőfölényével és ezáltal megszegte az EK-szerződés 82. cikkét az Intel – állapította meg a bizottság. A közösségi versenyszabályok megsértéséért a vállalkozás rekordösszegű, 1,06 milliárd eurós bírságot kapott. Az Intel, mely a 2002–2007-ig tartó időszakban az x86-os számítógépes chippek világszintű piacán legalább 70%-os részesedéssel rendelkezett, kétféle módon élt vissza erőfölényével: egyrészt, kedvezményeket biztosított azon számítógépgyártóknak, akik vállalták, hogy a számítógépekhez szükséges chippeket kizárólag vagy csaknem kizárólag az Inteltől szerzik be. Másrészt a vállalkozás közvetlen kifizetéseket eszközölt a számítógépgyártóknak, annak érdekében, hogy azok visszatartsák vagy késleltessék azoknak a termékeknek a piacra dobását, melyek a versenytársak x86-os chipjeit tartalmazzák és, hogy korlátozzák ezen rivális termékek számára nyitva álló értékesítési csatornákat. Az x86-os chippek világszintű piaca éves szinten körülbelül 22 milliárd eurós nagyságú, amelynek Eu-

*Szerkesztették a Versenyjogi Kutatóközpont közreműködésével: Hajós Ádám és Szilágyi Pál.

rópa hozzávetőleg 30%-át teszi ki. Az Intel már bejelentette, hogy fellebbezéssel kíván élni a döntés ellen.

A bizottság határozatában elfogadta az RWE német gázpiacra vonatkozóan ajánlott kötelezettségvállalásait. A bizottság azért folytatott eljárást a német energiacég ellen, mivel az az EK-szerződés 82. cikkébe ütköző módon valószínűsíthetően visszaélt erőfölényével: a vállalkozás megtagadta a hozzáférést más vállalatok számára a gázszállító hálózatához, ezenfelül

olyan magatartást tanúsított, mellyel a downstream versenytársai árérését próbálta csökkenteni (ún. árprés). A bizottsági aggályok elosztatása érdekében az RWE leválasztotta teljes nyugat-németországi magasnyomású gázszállító hálózatát.

Nem tartja szükségesnek a bizottság, hogy intézkedést kezdeményezzen a MasterCarddal szemben a 2007-es határozatának megsértése okán, mivel a vállalkozás úgy döntött, hogy a határokon átnyúló tranzakciókat érintő multilaterális

bankközi jutalékokat (multilateral interchange fees – MIF) a jövőben új módszerrel alapján határozza meg, amelynek eredményeként a MIF súlyozott átlaga jelentősen csökken majd. A MasterCard ezenfelül beleegyezett abba is, hogy a 2008 októberében bevezetett kártyarendszerdíj-emelést 2009. júliusi hatállyal visszavonja. Ezek mellett a MasterCard azt is vállalta, hogy a fizetési kártya-piac átláthatóságának növelése és a verseny fokozása érdekében 2009. júliustól új kártyarendszerszabályokat léptet életbe.

Bizottsági reakciók a pénzügyi válságra

A 2008-ban kirobbant pénzügyi válság következtében felmerülő kihívásokra az Európai Bizottság Verseny Főigazgatóságának is reagálnia kellett. Ezért az Európai Bizottság aktív szerepet vállal (és kell vállalnia) annak érdekében, hogy a válság következtében felmerülő problémákra adott tagállami válaszok tekintettel legyenek az európai dimenzióra is. Ezáltal a Bizottság egyfajta stabilizációs erőt képvisel az európai piacok tekintetében.

A Bizottság többször leszögezte, hogy a felmerülő problémák kezeléséhez nem a szabályok aktuális körülményekhez való igazítására – és így különösen nem a szabályozás felpuhítására – van szükség, mivel a jelenlegi szabályozási keretek között a válságkezelés megfelelően kivitelezhető, legalábbis a versenyjog szemszögéből. Szintén nagy hangsúlyt kapott a következetes jogalkalmazás követelményének teljesítése. Fontos felhívni a figyelmet azonban arra is: az európai versenyhatóság tisztában van azzal, hogy a szabályok alkalmazása jelenleg rugalmas és hatékony jogalkalmazást kíván.

A válságkezelés versenypolitikai megközelítésben a versenyjog két részterületére irányított fokozott figyelemmel valószínűsíthető meg elsősorban: az állami támo-

gatások megfelelő kezelése és az összefonódás engedélyezési kérelmek hatékony elbírálása.

A fúziókontrollról

A krízis új kihívások elé állította a közösségi fúziókontrollt, azonban a Bizottság véleménye szerint az elmúlt hónapok bebizonyították, hogy az EK összefonódási rendelet a válság idején is megfelelő és kellően rugalmas eszköze a fúziókontrollnak. Az említett kihívások egyik része eljá-

rásai jellegű volt: a fúziók elbírálásának időkerete és az összefonódások végrehajtásának lehetőségei általában is alapvető fontosságúak a feleknek, de ezek még lényegesebbé válhatnak a válságösszefonódások idején. Ez a Bizottság oldaláról nagy hatékonyságot, rugalmasságot és gyors (a szabályok adta lehetőségeknél rövidebb) munkát kíván(t) meg. Az anyagi oldalról említhető a „failing firm” (elbukó vállalkozás) doktrína, melynek szerepe a válság kapcsán megnőhet, azonban a bizottsági vélekedés szerint a jelenlegi szabályozási keretek megfelelőek az alkalm-

zásához. A bizottsági álláspont értelmében a közösségi fúziókontroll végső célja azonban az, hogy a pénzügyi stabilitás követelményeinek figyelembevételével ne engedje meg a versenyre káros piaci szereplők létrejöttét.

Az állami támogatásokról

A bizottsági vélekedés szerint az állami támogatások általános céljai a jelenlegi körülmények között a következők: a pénzügyi stabilitás megőrzése, a fizetésképtelenség kockázatának megfelelő kezelése és a (reál)gazdasági szereplők számára a hitelfelvételi lehetőségek biztosítása. Emellett a Bizottságnak örködnie kell a tagállamok, illetve a bankok közötti tisztességes verseny feltételei felett, és elő kell segítenie a normális piaci működéshez való visszatérést. Mindezek a tényezők azért is jelentősek, mivel a versenypolitikai eszközök, így elsősorban az állami támogatások helytelen használata több káros következményt vonhat maga után a gazdaság és a verseny egészére nézve. A helytelen beavatkozások az egységes piac feldarabolásához, a sikertelen üzleti modellek konzerválásához vezethetnek, és tisztességtelen versenyelőnyhöz juttathatják a támogatás alanyát a versenytársaival szemben; az így feleslegesen elköltött közpénzeket nem is említve. A fentiek alapján a közösségi versenypolitika válság idején követett, állami támogatá-

sokkal kapcsolatos megközelítést az alábbiakban foglalhatjuk össze: a protekcionizmus megakadályozása (a nemzeti bajnokok létrehozásának kiküszöbölése); rugalmas, de egyúttal konzekvens és kiszámítható jogalkalmazás és az állami támogatások gazdaságélénkítő szerepének helyes megítélése.

Az utóbbi hónapok során a Bizottságra nehezedő munkateher jelentősen megnőtt. A tavalyi év őszétől kezdődően 2009. március közepéig tartó időszakban mintegy 45 tagállami támogatási csomagot hagyott jóvá csak a pénzügyi szektorban. Ennek keretében került például elfogadásra 2009. februárjában a magyar pénzügyintézetek javára nyújtandó támogatási csomag, melynek keretében a jogosult hitelintézetek szigorú feltételek mellett juthattak tőkéhez, valamint újonnan nyújtott rövid- és középtávú hitelek tekintetében garanciához. Emellett természetesen egyéb, a reál gazdaságot érintő támogatásokat is jóváhagyott a Bizottság. Ezek közé sorolható például az EK-szerződés állami támogatásokra vonatkozó szabályai értelmében engedélyezett két magyarországi, vállalkozásoknak szánt támogatási intézkedés is*. Mindkét program megfelel a Bizottság állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keretrendszerének, amely kiegészítő lehetőséget kínál a tagállamoknak ahhoz, hogy a jelenlegi gazdasági és pénzügyi válságban a finanszírozáshoz jutást megkönnyíthessék. Az említett ide-

iglenes keretrendszert a bizottság még 2008. decemberében fogadta el rekordidő alatt, helyreállítási tervének keretében. Erre a lépésre – többek között – azért volt szükség, mert a hitelezési piac nagymértékű beszűkülése miatt még az egyébként jól működő vállalkozások működése is veszélybe kerülhetett. A keretrendszer lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy megkönnyítsék a vállalatok finanszírozási forráshoz jutását. Fontos megjegyezni azonban, hogy a keretrendszer 2010. végéig van hatályban és alkalmazása feltételekhez kötött.

Egyszerűsített eljárás az állami támogatásoknál

Emellett jelentős lépésnek tekinthető az is, hogy április végén a Bizottság az állami támogatásra vonatkozóan egyszerűsítési csomagot fogadott el, amely a legjobb gyakorlatra vonatkozó kódexet és egyszerűsített eljárásról szóló közleményt foglal magában. Mindkettő célja, hogy a vizsgálat minden egyes lépésében javítsa az állami támogatási eljárások hatékonyságát, átláthatóságát és kiszámíthatóságát, és erősítse ezáltal a bizottság és a tagállamok közötti önkéntes együttműködést. A dokumentumok javaslata szerint, a tagállamok még a támogatási intézkedések bejelentése előtt vegyék fel a kapcsolatot a Bizottsággal, hogy már a folyamat korai szakaszában ki lehessen küszöbölni az esetleges problémákat. Emellett javított tervezési eszközök egész sorát tartalmaznak a bonyolult és egyértelmű ügyek kezelésére.

Összefoglalóan elmondhatjuk tehát, hogy a Bizottság a válság kirobbanásától kezdve aktívan igyekszik fellépni a válság hatásainak enyhítése érdekében. A fenti példák azonban nyilvánvalóan egy komplex „válságkezelési program” néhány elemét jelentik csupán. Emellett fontos látnunk azt is, hogy az európai versenypolitikának egyrésztől központi, de másrésztől, lehetőségeiből adódóan, korlátozott szerep juthat a pénzügyi válság problémáinak kezelésében.

* Az első intézkedésnek köszönhetően 2009 és 2010 folyamán legfeljebb 500 000 euró összegű támogatás nyújtására nyílik lehetőség a gazdasági válság következtében finanszírozási nehézségekkel küzdő vállalkozások számára, míg a második program kedvezményes kamatozási feltételek formájában történő támogatásnyújtásra irányul bármilyen futamidejű kölcsön vonatkozásában, amelyet 2010. december 31-ig kötnék meg.

Bizottsági jelentés az 1/2003/EK rendelet alkalmazási tapasztalatairól

Az EU Bizottsága közzétette a közösségi versenyjog reformját megvalósító 1/2003/EK rendelet öt éves működési tapasztalatairól szóló jelentését.

A jelentés szerint az új eljárási rend mérsékelte a bürokráciát, lehetővé tette, hogy a Bizottság, mint az EU versenyhatósága a komolyabb, európai léptékű versenyjogi sérelmekre összpontosítsa erőforrásait. Ezen túlmenően az ECN (*European Competition Network*) létrehozásával kialakult a tagállami versenyhatóságok, és a Bizottság együttműködési fóruma, amely lehetővé teszi a közösségi versenyjog decentralizált alkalmazása során az érintett versenyhatóságok szoros együttműködését. A jelentés egyes területek további elemzését javasolja, amivel a rendszer működését hatékonyabbá lehetne tenni.

Április 30-án, az EU-versenyjog eljárási reformját szabályozó 1/2003/EK rendelet (a továbbiakban: Rendelet) hatálybalépésének 5. évfordulóját megelőző napon tette közzé a Bizottság a tapasztalatokat összegező jelentését. A reform, amely éppen az unió 2004. évi bővítésével azonos időpontban lépett hatályba, mintegy négy évtizedes gyakorlatot váltott fel, egyebek mellett megszüntette a vállalkozások számára mindaddig fennálló egyedi mentesítés lehetőségét a versenykorlátozó megállapodások tekintetében, és jelentős mértékben decentralizálta a közösségi versenyjog antitröszt szabályainak az alkalmazását.

A jelentés elkészítését maga a Rendelet írta elő, megkövetelve az első öt év tapasztalatainak az áttekintését. Az összefoglaló a bizottsági tapasztalatok mellett a tagállami versenyhatóságok gyakorlatára, valamint az érdekcsoportoktól beérkezett kérdőíves válaszokra és észrevételekre támaszkodik, ez utóbbiakat a Bizottság nyilvános konzultáció formájában is megvitatatta.

A jelentés szerint a versenykorlátozó megállapodások egyedi mentesítési lehetőségének a megszüntetését az érdekcsoportok egyértelműen pozitívként ér-

tékelik, nem mutat semmi jel arra, hogy a rendszer megváltoztatása e tekintetben problémákhoz vezetett volna. Az áttérés zökkenőmentesen zajlott a jelentés szerint. A Bizottság jogalkalmazási lehetőségeit a mentesítési rendszer megszüntetése, valamint a Rendelet által biztosított erőteljesebb vizsgálati jogosultságok (mint például a magánhasználatú helyiségekben végrehajtható előzetes értesítés nélküli helyszíni vizsgálatok, az ún. „hajnali rajtaütések”, vagy a nyilatkozat felvételi jog bevezetése) komoly mértékben javították. A nem üzleti célú helyiségek átvizsgálásának lehetőségét (21. cikk) egyébként a Bizottság két esetben alkalmazta az elmúlt évek során. Jelentős újí-

tás volt a Rendelet 9. cikkében található kötelezettségvállalás intézménye is, melyet 13 alkalommal használtak az elmúlt években. A kötelezettségvállalást tartalmazó ügyekben szerkezeti jellegű korrekciós intézkedések elfogadására is találunk példát, ami azért is fontos, mert a bizottság egyébként nem alkalmazott ilyen jellegű intézkedéseket határozataiban.

A közösségi antitröszt szabályok decentralizált alkalmazása eredményeképpen a szóban forgó időszakban több mint 1000 versenyjogsértő ügyben indítottak eljárást a Bizottságból és a tagállamok versenyhatóságaiból alakult ECN (*European Competition Network* – Európai Versenyhálózat) taghatóságai. A jelentés szerint jól működött a közösségi versenyjog konzisztens alkalmazását biztosító, a tagállami döntéshozatalt megelőző egyeztetési mechanizmus is, amelyet több mint 300 esetben vettek igénybe a tagállami hatóságok döntéshozói.

Az új eljárási rezsím lehetővé tette a Bizottság számára, hogy erőforrásait a

fogyasztókat közvetlenül érintő, meghatározó jelentőségű szektorokra koncentrálna – így pl. az ágazati vizsgálatok kulcsfontosságú vizsgálati eszközzé váltak a bizottság kezében, és lehetővé tették a verseny gyengeségeinek azonosítását olyan piacokon, mint a gáz és villamos energia, a lakossági bankpiac, vállalati vagyont biztosítás vagy a gyógyszerpiac.

A jelentés azonosít néhány olyan területet, amelyen további elemzésre van szükség annak megállapításához, hogy szükség van-e a rendszer finomítására. A közösségi versenyjog anyagi jogi normáit ugyanis a tagállami versenyhatóságok a saját nemzeti eljárásrendjük és szankciórendszerük mellett alkalmazzák. Az elmúlt öt év során bekövetkezett önkéntes tagállami konvergencia ellenére ezeken a területeken még számos eltérés mutatható ki, amiket a megkérdezésük során az érdekcsoportok szóvá is tettek. Tehát a vélemények szerint a Rendelet hatályba lépése mellett is számos elétérő vonás maradt a tagállamok jogalkalmazási rendszereiben, így például a következő területeken: bírságolási gyakorlat, büntetőjogi szankciók, vállalkozás-csoporton belüli felelősségi viszonyok, vállalkozások társulásainak felelőssége, jogutódlás, bizonyítási módok, a szerkezeti jellegű korrekciós intézkedések. Ezek a kérdések további vizsgálatot és reflexiót igényelnek a jövőben.

A Rendelet 3. cikk (2) bekezdésében található konvergenciát érintő rendelkezés a 81. cikket érintő magatartások értékelésére egységes rendszert hozott létre. Azonban a tagállamok szabadsága a Rendelet hatályba lépése után is megmaradt arra vonatkozóan, hogy saját területükön – a 82. cikkhez képest – szigorúbb nemzeti jogszabályokat alkalmazzanak a vállalkozások által folytatott egyoldalú magatartások tilalmára vagy szankcionálására. Az üzleti és jogi világ képviselői azonban kritikát fogalmaztak meg az egyoldalú magatartásokkal kapcsolatos eltérő nemzeti standardok kapcsán, mivel az egész európai vagy akár világszintű piacra kialakított üzleti stratégiájukat szétzördelheti az egyes nemzeti standardoknak való megfelelés. A jelentés szerint e kérdéseket tovább kell vizsgálni, egyrészt a problémák mélységének feltárása érdekében, másrészt annak felmérésére, hogy szükséges-e európai szintű intézkedést hozni.

A jelentés nem tér ki arra a kérdésre, hogy indokolt lenne-e a tapasztalatok tükrében az 1/2003/EK rendeletet módosíta-

ni. Ez – amint a jelentés írja – még további elemzéseket tesz szükségessé.

Összefoglalásként elmondható, hogy a Rendelet korszakalkotó változást hozott az európai versenyjog alkalmazásában; fejlesztette a 81. és 82. cikk Bizottság általi alkalmazását, s a Rendelet alkalmazásának eredményeképpen a Bizottság a korábbiaknál jobban tudott összpontosítani a kulcsfontosságú gazdasági

szektoroknak a versenyképesség terén jelentkező gyengeségeire.

A jelentés megtalálható a következő honlapon:

<http://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/regulations.html>.

Az egyelőre csak angol, német és francia nyelven olvasható összefoglalót néhány héten belül valamennyi közösségi nyelvre lefordítják.

Az 1/2003/EK rendelet – a 2004-es modernizációs csomag kulcseleme

Az Európai Közösséget létrehozó Szerződésnek (EKSz.) a versenykorlátozó magatartásokra vonatkozó 81. cikke és az erőfölénnyel való visszaélés tilalmát megfogalmazó 82. cikke végrehajtási szabályait eredendően a 17/62/EGK tanácsi rendelet¹ fogalmazta meg. Ennek helyét 2004. május 1-jei hatállyal vette át az 1/2003/EK tanácsi rendelet². Ez utóbbi jogszabály számos jelentős újítást vezetett be. Ezek közül a két legjelentősebb a magyar jogalkalmazás és a Gazdasági Versenyhivatal működése szempontjából a következők voltak:

– A Rendelet decentralizálta a közösségi versenyjog alkalmazását, miután előírta, hogy a tagállamok versenyhatóságai és bíróságai kötelesek a közösségi versenyszabályokat (az EKSz. 81. és 82. cikkét) alkalmazni minden olyan, versenykorlátozó megállapodásra vagy erőfölényes visszaélésre utaló esetben, amelyben a nemzeti versenyjogot alkalmazzák, feltéve, hogy teljesül a közösségi versenyjog alkalmazhatóságának a kritériuma, nevezetesen, hogy ezek a magatartások képesek arra, hogy hatást gyakoroljanak a tagállamok közötti kereskedelemre.

– Megszűnt az a lehetőség, hogy a vállalkozások az Európai Bizottságtól a versenykorlátozó megállapodások egyedi mentesítésére vonatkozó határozatot kérhessenek. Ugyanakkor viszont megszűnt a Bizottság korábbi monopóliuma az EKSz. 81. cikk (3) bekezdésének alkalmazására, azaz a tagállami jogalkalmazóknak az EKSz. 81. cikket teljes egészében alkalmazniuk kell.

A Rendelet 44. cikke szerint a Rendelet alkalmazásának időpontjától – vagyis 2004. május 1-jétől – számított öt év múlva a Bizottságnak jelentést kell készítenie az Európai Parlament és a Tanács részére a Rendelet működéséről. A jelentés alapján a Bizottság azt is felméri, hogy szükséges-e a Tanácsnak a Rendelet felülvizsgálatát javasolnia.

¹ HL 13. szám, 1962. 02. 21., 204. o.

² HL L 1. szám, 2003. 01. 04., 1. o.

Kováts Surd

Verseny a pénzügyi szektorban – a válság üzenete

A bankszektorban nem kevesebb versenyre, hanem jobb kockázatkezelésre és prudenciális szabályozásra van szükség

A jelenlegi válság kialakulásában jelentős szerepet játszott a pénzügyi közvetítő rendszer. A kockázatok nem megfelelő felmérése, illetve a kockázatokról közvetített helytelen információk oda vezettek, hogy a hitelezési tevékenységben hosszú távon helytelen döntések születhettek.

A válság eddigi tapasztalatai alapján úgy tűnik, hogy a pénzügyi szektor nem megfelelő kockázatvállalása és kockázatkezelése a válság egyik legjelentősebb kiváltó tényezője. Vajon mi okozhatta ezt a rendkívüli mértékű kockázatvállalást? Egy lehetséges válasz lehet, hogy a pénzügyi piacokon érvényesülő éles verseny, a befektetők magas elvárásai hajtották a pénzügyi döntéshozókat újabb és újabb kockázatok felé, amelyek egy idő után kezelhetlenné váltak.

Kézenfekvő megoldásnak tűnhet, hogyha a verseny élesedése magasabb kockázatvállalással jár, akkor a kockázatvállalás csökkentése érdekében a verseny korlátozása hatásos eszköznek bizonyulhat. Pontosan ilyen feltételezésekből kiindulva a verseny korábban számos jogrendszerben korlátozottabb teret kaphatott csak – Japánban például a szektor egy időben kivételt képezett a versenyszabályok érvényesítése alól, míg Olaszországban a versenyszabályok érvényesítését nem független hatósággra, hanem a szakmai felügyeletre bízták, ami a verseny érdekeinek kevésbé hatásos érvényesítését – és az átlagot jóval meghaladó árakat eredményezett.

A pénzügyi piac nem hatékony teljesítményét több fórum is vizsgálta; ezek a vizsgálatok általában arra jutottak, hogy a verseny hiánya következtében jelentős hatékonysági veszteségek keletkeznek a rendszerben. Nem sikerült azonban a pénzügyi piacokon olyan egyértelmű sajátosságot találni, ami a többi piacoktól

versenyszempontból eltérő kezelést egyértelműen indokolt volna.

A válság azonban újra rávilágított a szektor egy olyan jellemzőjére, ami a versenyelemzések kapcsán sem hagyható figyelmen kívül: az iparág bizalmi jellegéből fakadóan az egész szektor stabilitása megrendül, ha az egyik szereplő kilépni kényszerül. A legtöbb piacon a vállalatok általában örülnek ha egy versenytársuk csődbe jut, hiszen növelhetik piaci részesedésüket. A Chrysler vagy a GM nehézségei a többi autógyártót nem aggasztották (a beígért mentőcsomagok annál inkább). Ezzel szemben a bankok rettegnek a többi bank csődjétől, mert saját betéteseik bizalmát is elveszíthetik, ahogyan azt a Lehman Brothers bedőlése által kiváltott eseménysor drámaian illusztrálja.

A pénzügyi stabilitás megőrzése fontos érték. A válság által felszínre hozott tapasztalatok viszont nem bizonyítják, hogy a pénzügyi piacokon a stabilitás megőrzése érdekében vissza kell térni egy alacsonyabb fokú versennyel jellemezhető állapotba. Semmi sem bizonyítja ugyanis azt, hogy a túlzott mértékű kockázatvállalás nem következett volna be akkor, ha az iparág kevésbé van kitéve versenynek: a nagyobb nyereség elérése mindig vonzóbbnak tűnik, még akkor is, ha az iparág egyébként egy jelentős profitot termelő egyensúlyban működik.

A megoldás tehát semmi esetre sem a verseny korlátozása, hanem a szakmai, prudenciális felügyelet erősítése. A verseny is hozzájárul ahhoz, hogy a vállalkozások, megpróbálkoznak olyan módszerek alkalmazásával, legyenek azok akár kockázatértékeléssel vagy értékesítési technikákkal kapcsolatosak, amelyek segítségével versenyelőnyt érhetnek el. A pénzügyi szektorban azonban fokozottan figyelemmel kell lenni arra, hogy ezek a verseny szempontjából egyébként pozí-

tív, az innovációt segítő kezdeményezések ne veszélyeztethessék a szektor stabilitását. Ennek érdekében biztosítani kell, hogy a szakmai felügyelet hatásosabban tudjon működni, a jelentkező kihívásokra nagyon gyorsan tudjon reagálni.

A verseny szempontjából pénzügyi válság idején különösen a fúziók elbírálása és az állami támogatások megítélése számít kiemelt kérdésnek. Mindkét esetben kulcsfontosságú a gyorsaság, hiszen az eljárás elhúzódása a tervezett lépés meghíúsulását eredményezheti, és súlyos következményekkel járhat. Nem ez azonban az egyetlen szempont (lásd a keretes írást). Fontos például az is, hogy a verseny ne sérüljön indokolatlanul, illetve a támogatás csak az indokolt mértékben segítse a címet, hiszen ellenkező esetben indokolatlan versenyelőnybe kerül a többi – egyébként feltehetően egészségesebben gazdálkodó – bankkal szemben.

Az Európai Bizottság által áprilisban közzétett adatok szerint a tagállamok összességében mintegy 3000 milliárd eurót fordítottak a pénzügyi ágazat javára szolgáló garanciarendszerek, kockázatlefedésre létrehozott intézmények és feltőkésítési intézkedések céljára. Ezeknek az óriási összegeknek a felhasználása során természetesen arra is figyelemmel kell lenni, hogy azok se közvetlenül, se közvetve, – a szereplők várakozásait alapvetően befolyásolva – ne válthassanak ki piactorzító hatást.

Komoly érvek szólnak tehát a bajban lévő bankok megmentése mellett, de amellett is, hogy ez ne tegyen kárt a versenyben. A pénzügyi válságkezeléssel foglalkozóknak mindkettőt szem előtt kell tartaniuk. A jövőben továbbá jobb banki kockázatkezelésre és üzletpolitikára lesz szükség, amit a prudenciális szabályozás fejlesztése is segíthet.

Bodócsi András

Az árak versenyhatósági ellenőrzésének kérdőjelei

Az ár a piaci mechanizmusok működésének legfontosabb vezérlője. Ezért is általános egyetértés van abban, hogy piaccgazdaságban az árakba történő beavatkozás csak végső eszköz lehet: arra kizárólag akkor kerülhet sor, ha az árak vállalkozás általi szabad alakítása minden kétséget kizáróan a közérdek súlyos és tartós sérelmével járna. Jelenleg Magyarországon valamely termék vagy szolgáltatás árába történő közhatalmi jellegű beavatkozásra

– az ártörvényben¹ vagy egyes szakmai törvényekben (pl. a villamos energiáról szóló törvény) megjelölt minisztériumok, önkormányzatok vagy szakhatóságok, valamint

– a versenytörvény² alapján a versenyhatóság (Gazdasági Versenyhivatal) részéről van mód, az adott törvényekben szigorúan meghatározott körben és kerek között.

A fenti két beavatkozási mód sajátos kombinációjaként az 1991. évtől az ártörvény lehetőséget adott a kormány részére, hogy valamely termékre az ár emelésének előzetes bejelentési kötelezettséget írja elő, melynek elbírálására a Gazdasági Versenyhivatal jelölte meg. 1996 januárjától ilyen kötelezettség egyetlen terméket sem terhelt. Sőt: az Országgyűlés 2009. március 23-i ülésén 2009. június 1-jétől a fenti bejelentési kötelezettség előírásának lehetőségét is törölte az ártörvényből.

Jelen írás az árakba történő versenyhatósági beavatkozás szükségességével és lehetőségeivel, illetve annak magyarországi gyakorlatával foglalkozik.

Az árakba történő versenyhatósági beavatkozás általános kérdései

A versenytörvény 21. § a.) pontja értelmében tilos a gazdasági erőfölénnyel visszaélve tisztességtelenül vételi vagy eladási árakat megállapítani. E rendelkezés célja az ár nagyságának a versenytörvény alapján történő megítélhetősége. Ebből is adódóan a rendelkezés nem értelmezhető oly módon, hogy a tisztességtelenséget nem az ár nagyságán, hanem alkalmazásának esetlegesen tisztességtelen, „körülményeiben”³ kell keresni. Ezt az értelmezést lehetetlenné teszi az is, hogy e „körülményeket”³ részint a 21. § a.) pont további fordulatai („más módon indokolatlan előnyt kikötni”³), részint a 21. § további rendelkezései (pl. diszkrimináció) külön is nevesítik. Tisztességtelenül megállapított ár alatt, tehát a versenytörvény alkalmazásában a túlzottan magas eladási, illetve a túlzottan alacsony vételi árat³ kell érteni.

A versenyelméleti szakirodalom a túlzó árakat úgynevezett. kizsákmányoló visszaélésnek tekinti, utalva arra, hogy azok révén az eladó (kivételes esetben a vevő) túlzott mértékben (tisztességtelenül) téríti el a saját javára a jövedelmek elosztását. Ez különösen akkor aggályos, ha nem csak a termelési-forgalmazási folyamat egyes szereplői közötti jövedelemelosztást érinti, hanem kihat a végső fogyasztóra is. Ez elsősorban a túlzottan magas eladási árak esetében jellemző, melynek ezért alapve-

tő versenypolitikai hátránya az, hogy a reális (alacsonyabb) árhoz képest korlátozza a keresletet, és azáltal ún. fogyasztói jóléti veszteséget okoz.

A versenytörvényből egyértelműen következik, hogy az ár nagyságával a versenyhatóság csak az árat érvényesítő gazdasági erőfölénye esetén foglalkozhat. Magyarországon a természetes monopóliumok és néhány más monopol (illetve gazdasági erőfölényes) piac esetében az árakat az állam (önkormányzat) állapítja meg, a piacok túlnyomó részén pedig nincs gazdasági erőfölényben levő piaci szereplő. A két végpont között azonban van (lehet) egy olyan tartomány, ahol nincs hatósági ár, de van erőfölényes piaci szereplő. E tartományon belül is meg kell azonban különböztetni azt, hogy az erőfölény

– valamely állami (önkormányzati) intézkedés (pl. jogi kizárólagosság) következménye, vagy éppen annak (pl. hatósági ár megállapításának) hiányából adódik; vagy

– a piac jellegéből, szereplőinek olyan magatartásából fakad, amely állami ár-szabályozással nem korlátozható ésszerűen.

Az előbbi esetben az árprobléma tartós megoldása csak valamilyen állami (önkormányzati) intézkedéstől vagy szabályozástól várható. Az ilyen területeken a versenyhatósági beavatkozás – csekély hatékonysága mellett – még azzal a veszéllyel is járhat, hogy azt a látszatot kelti, mintha az árak tisztességes mederben tartása tartósan lehetséges lenne versenyfelügyeleti eszközökkel.

Az utóbbi esetben viszont versenyfelügyeleti eszközökkel való fellépésre is szükség lehet a túlzó árakkal szemben. E területeken tehát a Gazdasági Versenyhivatal nem zárkozhat el az olyan bejelentések vizsgálatától, amelyek valamely gazdasá-

³ A túlzottan alacsony vételi ár megkülönböztetendő a túlzottan alacsony (úgynevezett. felfaló vagy piacrabló) eladási ártól, melynek célja a versenytársak piacról való kiszorítása, melyet szintén tilt a nemzetközi és a magyar versenyjog is.

¹ 1990. évi 87. törvény az árak megállapításáról.

² 1996. évi 57. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról.

gi erőfölényben lévő vállalkozás árainak mértékét (eladás esetén túlzottan magas, vétel esetén túlzottan alacsony voltát) kifogásolják.

A túlzó árak versenyhatósági vizsgálatainak lehetősége nem ellentétes az európai gyakorlattal. Az Európai Közösséget Létrehozó Szerződés 82. cikkének a) pontja – a magyar versenytörvénnyel egyezően – tiltja a tisztességtelen beszerzési vagy eladási árak kikötését, és az Európai Közösséghez tartozó országok közül jó néhánynak a versenyjoga is nevesítetten tilalmozza a túlzottan magas, illetve alacsony árak alkalmazását, és fel is lépnek azok ellen, ha a korlátozott verseny viszonyai között jöttek létre. Ennek nem mond ellent az a tény sem, hogy a nemzetközi versenyjogi irodalomban inkább az árak versenyfelügyeleti ellenőrzésének problémái kapnak hangsúlyt:

– egyrészt az, hogy a gyakorlatban rendkívül nehezen határozható meg, hogy az ár mikor minősíthető túlzottan magasnak (vétel esetén alacsonynak),

– másrészt a túlzó ár, miként a kizsákmányoló típusú visszaélések általában – azok jellegéből adódóan – ugyan rövid távon szükségszerűen hátrányosak a fogyasztóknak, azonban az elkövető vállalkozásnak a kizsákmányolásból fakadó többletjövedelme ösztönözheti új vállalkozásoknak az adott piacra történő belépését, amiből fakadó versenyerősödés hosszabb távon kedvező lehet a fogyasztók részére, amiből következőleg a versenyhatósági beavatkozás esetleg éppen ezt gátolná.

A fenti problémákra is tekintettel az USA versenyjoga nem tilalmozza a túlzó árazást, abból kiindulva, hogy a versenyjog feladata a verseny folyamatának védelme, nem pedig a verseny mellett elvileg kialakuló állapot művi létrehozása. Az európai (és egyre inkább a magyar) gyakorlat abból a szempontból nem áll túlzottan távol az USA megközelítéstől, hogy a túlzó árakkal szembeni fellépést végső eszközként kezeli, melyhez képest elsőbbséget adna strukturális intézkedéseknek. Így a fúziókontrollon keresztül az erőfölényes helyzetek kialakulása lehetséges megelőzésének, illetve a gazdasági versenyt korlátozó megállapodások feltárásának. A magyar gyakorlat ilyen irányú elmozdulását jelzi, hogy az elmúlt években fokozatosan csökkent a túlzó árazás miatt indult eljárások száma, csakúgy, mint a túlzó ár megállapításával zárult eljárások. Mindezt összefoglalóan a táblázat mutatja be.

Túlzó árazás miatt indult versenyhatósági eljárások adatai (1997–2008.)

Év	Eljárások száma	Túlzó ár megállapítása
1997–2001.	83	3
2002.	17	4
2003.	15	3
2004.	10	1
2005.	14	1
2006.	10	0
2007.	8	0
2008.	3	*/
Összesen	160	12

Megjegyzés: */ Az eljárások még nem zárultak le.

A túlzó árak vizsgálatának lehetséges módszerei

A versenyhatósági eljárás során a legnagyobb problémát annak az árak meghatározása jelenti, amelyhez képest meg kell ítélni, hogy a vizsgált ár túlzottan magas (alacsony) -e. A probléma gyökere az, hogy a gazdasági erőfölényből adódóan az érintett piacon általában csak az az ár érvényesül, amelynek túlzott voltát meg kellene ítélni. Minél intenzívebb az erőfölény – vagyis minél nagyobbak a lehetőségek a visszaélésre –, annál inkább ez a helyzet. Ebből következik, hogy az összehasonlítás alapjául szolgáló árat általában spekulatív módon kell megállapítani. Elméletileg az összehasonlítás alapját egy olyan számított (verseny)ár kell hogy képezze, amely az érintett piacon az adott időben versenykörülmények között érvényesülne.

A költségalapú árvizsgálat

A versenyelmélet teljesen egységes a tekintetben, hogy versenyhelyzetben az ár megegyezik a határköltséggel. A nemzetközi versenyjogi gyakorlat azonban a megítélendő ár összehasonlításának alapját képező számított árat nem a határköltségnek a vizsgált vállalkozás adataiból való közvetlen kiszámításával közelíti (arra ugyanis nincs mód). A magyar versenyjogi gyakorlat költségalapon számított árak a vállalkozás gazdaságilag indokolt költségeinek és a befektetés adott szakmát jellemző kockázatával arányban álló hozama alapján adódó („tisztes-

ges”) nyereségnek az összegét tekinti. Ez másoldalról azt jelenti, hogy a fenti mértéket érezhetően meghaladó ár tisztességtelenül megállapítottnak (túlzottan magasnak) minősül. Ez a módszer elvileg azonos az európai gyakorlatban alkalmazott úgynevezett nyereségráta-összehasonlítással, amikor az erőfölényes vállalkozás eladási árának és önköltségének különbsége alapján számítható (pl. a befektetett tőkére vetített) nyereségrátát vetik össze azzal a nyereségrátával, amelyet a vizsgált vállalkozáshoz hasonló – de versenykörülmények között tevékenykedő – vállalkozások érnek el.

A fenti módszerrel a hazai joggyakorlat ez ideig nem állapított meg túlzottan magas árat, annak gyakorlatba való átültetésének nehézségei abból is adódnak, hogy a gazdasági erőfölényben lévő vállalkozásra sem hárul (illetve a versenytörvény alapján nem hárítható) olyan kötelezettség, hogy árait költségszámítások alapján kellene meghatározni, és ilyen kötelezettség általános előírása piacgazdasági körülmények között nem is lenne járható út. Az árak vizsgálatát szolgáló részletes költség jellegű számítások elkészítésére az eddigiek során a Gazdasági Versenyhivatal is csak két esetben vállalkozott. A Mol Nyrt. üzemanyag árainak (Vj⁴-33/2004.), és az Antenna Hungária Zrt. műsorszórási és műsorterjesztési díjainak (Vj-27/2005.) vizsgálatára indult eljárásban sem sikerült azonban bizonyítani az ár (díj) túlzottan magas voltát. A legfőbb gyakorlati problémát az jelentette, hogy a több tevékenységet végző vállalkozások esetében az adott termékhez, szolgáltatáshoz egyértelműen nem hozzárendelhető költségek tekintetében nincs olyan felosztási elv, amelytől való eltérés jogsértésre alapot adó, és így versenyjogi eszközökkel kikényszeríthető lenne, és ugyanez a probléma a befektetett tőke tevékenységek közötti megosztása esetén is jelentkezik. Mindezekre tekintettel a költségalapú ár az adott esetekben csak igen jelentős hibahatárral volt megállapítható.

A költségeken és a nyereségen alapuló árvizsgálat elvileg sem ellentmondásmentes. Egy vállalkozásnak a „tiszteséges”-nél magasabb nyeresége ugyanis nem feltétlenül jelenti azt, hogy árai túlzottan magasak, annak forrása lehet a vállalkozás átlagosnál hatékonyabb gazdál-

⁴ „Vj”: a Gazdasági Versenyhivatal határozatát jelző rövidítés. A hivatkozott határozatok megtalálhatók a www.gvh.hu internet címen.

kodása is. Mindez más összefüggésben azt is jelenti, hogy a költség-nyereség alapú árvizsgálat veszélyeztetheti a vállalkozásnak a költségtakarékosságon alapuló hatékonyságnövelésben és az innovációban való érdekeltségét. Más oldalról viszont az adott vállalkozás tényleges költségei (az erőfőlény miatt korlátozott hatékonysági kényszer következtében) magasabbak lehetnek a verseny körülmények mellett kialakuló, és így „indokoltak” minősülő költségeknél. Ezért a „tisztesseges”-nél alacsonyabb nyereséget tartalmazó ár is lehet tisztességtelenül (túlzóan) megállapított. A fenti elvi jellegű probléma mellett attól sem lehet eltekinteni, hogy a „tisztesseges” nyereség mértékének meghatározása, illetve a gazdaságilag indokolt és indokolatlan költségek elhatárolása is számos problémát rejt magában.

A benchmark módszer

A költség alapú árvizsgálat fenti problémáira is tekintettel, a magyar versenyhatósági gyakorlat az ún. gynevezett benchmark módszerre épít. Ezen módszer lényege, hogy a viszonyítási alap a vizsgálat tárgyát képező árunk azonos időszakra más (versenyző) földrajzi piacon, vagy azonos árupiacon (még vagy már verseny körülményeket tükröző) időszakban érvényesülő ára, amely árat azonban a tér-, illetve időbeli eltéréseket kifejező korrekciókkal összehasonlíthatóvá kell tenni a vizsgált árral.

Az előbbi (úgynevezett térbeli) összehasonlítás országban belüli – helyi, regionális – erőfőlény esetén alkalmazható: ha van az országban más nem erőfőlényes piaci szerkezetű földrajzi terület, akkor az azon érvényesülő árak gyakorlatilag korrekció nélkül viszonyítási alapul szolgálhatnak. Az 1997-től hatályos versenytörvény alapján ilyen jellegű ár meghatározásra nem került sor⁵. Azokban az esetekben ugyanis, amikor a térbeli összehasonlítás elvileg szóba jöhetett volna (áramszolgáltatók, gázzolgáltatók, kábeltelevíziós vállalkozások) nemcsak a vizsgált vállalkozás volt saját szolgáltatási területén erőfőlényben, hanem az azonos szol-

gáltatást más földrajzi területen nyújtó vállalkozások is.

A térbeli összehasonlításhoz – tartalmát tekintve – ugyanakkor nagymértékben hasonlatos volt az az eset, amikor egy gázzolgáltató vállalkozás hálózatához való csatlakozást az érvényes szabályozás szerint csak a fogyasztók egy részének volt köteles hatóságilag megállapított áron biztosítani, és a többi fogyasztó felé a hatósági ár háromszorosát érvényesítette. A két fogyasztói csoport részére nyújtott szolgáltatás azonosságára tekintettel a hatósági ár megfelelő viszonyítási alap (benchmark) volt (Vj-116/2005.).

Az időbeli összehasonlításnál a joggyakorlat abból indul ki, hogy tisztességtelenül megállapítottnak minősülhet az ár akkor is, ha a gazdasági erőfőlényben levő vállalkozás a korábban érvényesített árat nagyobb mértékben emeli, mint azt a gazdálkodási feltételekben objektíve bekövetkezett változások indokolják. E kiindulópont értelemszerűen feltételezi, hogy a viszonyítási alapjául szolgáló korábbi ár még verseny körülmények között alakult ki, vagy más összefüggésben reálisnak tekinthető.

A gazdálkodási körülményekben bekövetkezett változások árakra gyakorolt hatása – nem kizárólagosan, de – legközvetlenebbül az adott árut terhelő költségek változásával jellemezhető. A költségeknek a korábbi ár kialakításának időpontjában érvényesült mértékéhez képest – hatékony működést feltételezve – bekövetkezett növekedésénél nagyobb mértékű áremelésről joggal tételezhető fel, hogy tisztességtelenül megállapított (túlzóan magas) eladási árat eredményez. E mértéket meghaladó áremelés ugyanis a versenypiacon nagy valószínűséggel az ár emelésből származó gazdasági előnyöket túlkompenzáló hátránnyal (forgalom csökkenéssel) jár, mert a vevők egy nem kis része nyilvánvalóan átpártol azokhoz a versenytársakhoz, amelyek nem, vagy csak kisebb mértékben emelték áraikat. Ezért a költségek növekedése feletti áremelés általában csak arra alapítva érvényesíthető, hogy az árat emelő gazdasági erőfőlényben van, s így nem – vagy csak korlátozott mértékben – kell attól tartania, hogy vevői elfordulnak tőle.

Az időbeli összehasonlítás módszerét alkalmazta a versenyhatóság a kábeltelevíziós díjak vizsgálatakor (ezt részletesen „A megállapított túlzó árak” című rész mutatja be). Ezen kívül a módszer csak egy speciális esetben volt alkalmazható, amikor egy áramszolgáltató vállalkozás az ideiglenes bekapcsolás díját előbb igen

jelentős mértékben felemelte, majd fél év múltán (a korábbi emelés mintegy felével) csökkentette, jöllehet gazdálkodási körülményeiben semmiféle változás nem történt. A versenyhatóság a fél éves időtartamra állapította meg a túlzóan magas árat (Vj-11/6/2005.).

Az eltérés minősítése

A számított versenyár előzőek szerinti meghatározását követően minősíteni kell annak, valamint a vizsgált árnak az egymáshoz viszonyított eltérését. Arra, hogy milyen mértékű eltérés esetén állapítható meg a versenytörvény megsértése, nem adható egyértelmű norma. Ily módon tehát a versenyhatósági eljárást kettős bizonytalanság terheli: amellett, hogy spekulatív úton kell meghatározni a számított versenyárat, minősíteni kell az attól való eltérést.

E két minősítés természetesen nem független egymástól. Minél nagyobb pontossággal állapítható meg a számított versenyár, annál kisebb eltérés esetén minősíthető az ár túlzóan magasnak (alacsonynak), s ez fordítva is igaz. Ezt is figyelembe véve nem adható meg egy olyan eltérési mérték (norma), amely alatt már nem állapítható meg a versenytörvény megsértése. Elvileg: a számított versenyárhoz képesti tetszőlegesen kis különbség is kifogásolható lehet, hiszen azt általában az ellenérdekű piaci partnerek széles körével szemben érvényesíthetik, s így a csekély eltérés is jelentős jogosulatlan anyagi előnyt testesíthet meg. Az eddigi gyakorlatban a megállapított túlzó árak esetében jellemzően olyan jelentős mértékű volt az eltérés a viszonyítási alapot képező árhoz képest, hogy a fenti probléma fel sem merült. A már említett Mol- és Antenna Hungária- ügyben pedig a számítás bizonytalanságaira tekintettel a viszonyítási alaphoz képest mutatkozó 10 százalék körüli eltérést olyan mértékűnek tekintette a versenyhatóság, amely nem adott alapot a túlzó ár megállapítására.

A túlzó ár megállapításának következményei

A versenyhatósági árvizsgálat jellegéből adódóan a múltira vonatkozik, és a Gazdasági Versenyhivatal eddigi gyakorlatában a túlzó ár megállapítása esetén sem alkalmazott semmiféle előírást a jövőben alkalmazandó árra nézve. Ez

⁵ Az 1991–1996. közötti versenytörvény (1990. évi 86. törvény) alkalmazásában azonban e módszer segítségével került megállapításra, hogy a Bács-Kiskun megyében érvényesülő sertes felvásárlási árak túlzóan alacsonyak (Vj-64/1991.).

egyébként nem is lett volna helyes, hiszen pl. a számított versenyár alkalmazásának előírása – annak említett bizonytalanságára tekintettel – nyilvánvalóan nem járható út, azért sem, mert a versenyfelügyeleti eljárás szükségszerűen a múltra vonatkozik, és – különösen infláció közepette – a határozat meghozatalakor már egészen más körülmények (költségek, kereslet-kínálati viszonyok) érvényesülhetnek, mint a vizsgált időszakban. Elvileg kivételt képezhetne ez alól, ha a kifogás tárgya nem egyszerűen az ár nagysága, hanem a kialakítás során alkalmazott módszer. Ilyenre azonban a magyar gyakorlat eddig nem szolgáltatott példát.

Az előzők természetesen nem jelentik azt, hogy a túlzó ár versenyhatóság által történt megállapításának ne lenne hatása az elmarasztalt vállalkozás jövőbeni magatartására. Csakúgy, mint más jogsértés megállapítása esetén, ugyanis a versenyhatóság bírságot szab ki. Ezért a marasztalt vállalkozásnak – saját érdekében – nem célszerű olyan árakat megállapítani, amelyek szemben állnak azokkal a szempontokkal, amelyeket a versenyhatóság a túlzó árat megállapító döntésében a vállalkozás felé közvetít. Ha ezt mégis megteszi, akkor az eljárás a következő időszakra nézve megismételhető, és a versenyhatóság a „visszaesést” a bírság meghatározásakor kiemelt súlyosító körülményként figyelembe veszi.

A megállapított túlzó árak

A magyar versenyhatóság túlzó árazással kapcsolatos ügyeinek mintegy 60 százaléka a kábeltelevíziós szolgáltatáshoz kapcsolódik, annak ellenére, hogy a verseny viszonyok változására is tekintettel 2007 januárja óta ezen a területen nem indult eljárás az árak vizsgálatára. Az ügyek fennmaradó 40 százaléka igen széles (elsősorban szolgáltatási) kört érintett. Jelentősebb számú (10 körüli) eljárás azonban csak egy területet – a vezetékes gáz és áramszolgáltatásokat – érintően indult. A két terület meghatározó jelentőséget a túlzó árazás tekintetében az is jelzi, hogy túlzó ár megállapítására – egy eset kivételével⁶ – kizárólag ezeken a területe-

ken került sor: a táblázat szerinti 12 eset közül kilencszer kábeltelevíziós vállalkozással szemben, egy-egy – már hivatkozott – esetben pedig áramszolgáltató-, illetve gázszolgáltató vállalkozás esetében.

Az áram- és gázszolgáltatók

Az áram- és gázszolgáltatók esetében az eljárások viszonylag nagy száma alapvetően szabályozási hiányosságokból fakad. Mindkét szakma esetében a szolgáltatott termék ára – különböző formában ugyan, de – államilag szabályozott. Ezzel szemben egyes, az érintett vállalkozások által – szolgáltatási területükön lényegében kizárólagosan – nyújtott kapcsolódó szolgáltatások árát szabadon lehet(ett) meghatározni. Ez lehetőséget biztosított ezen vállalkozások részére, hogy főtevékenységük (az áram- és gázszolgáltatás) díjainak az általuk reálisnak tartottnál alacsonyabb szinten történő meghatározásának⁷ ellentételezésére ezen szabadon megállapítható, kiegészítő szolgáltatások díjait használják fel.

A Gazdasági Versenyhivatal – a már hivatkozott két speciális és kirívó eset (Vj-190/2004. és Vj-116/2005.) kivételével – ezen díjak túlzottan magas voltát nem tudta megállapítani, mert

– költségalapon ezeknek, az érintett vállalkozások egésze szempontjából marginális jelentőségű szolgáltatásoknak a díjait (a már említett költségfelosztási problémára is tekintettel) nem lehetett reálisan megítélni;

– térbeli összehasonlításra pedig a más földrajzi területeken működő vállalkozások azonos (erőfolyénes) helyzetére tekintettel nem volt lehetőség.

Azt, hogy a vezetékes gáz- és áramszolgáltatók esetében az árproblémák mögött alapvetően szabályozási hiányosságok húzódnak meg, a Gazdasági Versenyhivatal a vizsgált ügyek tanulságai alapján jelezte is az érintett szabályozó hatóság (a Magyar Energia Hivatal) részére.

Felhívta a figyelmet arra, hogy nem helyes megoldás az, ha a vállalkozás szabadon alakíthatja azon tevékenységeinek díjait, amelyek esetében jogilag is védett monopolhelyzetben van, melynek elkerülésére két elvi lehetőség is kínálkozik.

a) Azon szolgáltatások körének a bővítése, amelyeket nem csak a szolgáltató vállalkozás végezhet (ennek célszerűségét az is alátámasztotta, hogy volt olyan eset, amikor a versenyhatóság által végzett felmérés szerint a tevékenységet az arra specializálódott vállalkozások olcsóbban képesek elvégezni).

b) Azon szolgáltatások esetében, amelyeknél biztonsági (vagy más szakmai) szempontból az a) pont alatti megoldás nem járható út, indokolt a díjak hatósági megállapítása. Ehhez nem feltétlenül szükséges ezeknek a díjaknak a tételes megállapítása: lehetséges, sőt célszerű azon szolgáltatásoknak a bővítése, melyeket a szolgáltató ingyenesen köteles végezni, azokkal kapcsolatos költségeinek alapszolgáltatása hatósági árban való megtérítése mellett.

A fenti jelzések alapján a Magyar Energia Hivatal több esetben is változtatott a szabályozáson.

A kábeltelevíziós szolgáltatás

A Gazdasági Versenyhivatal által a kábeltelevíziós szolgáltatás díjai esetében alkalmazott vizsgálati módszereknek volt bizonyos (a vállalkozások jövőbeni piaci magatartását a versenyfelügyeleti eljárásokban egyébként szokásosnál erőteljesebben befolyásolni szándékozó) szabályozási jellege. Ez azonban szükségszerű volt. A kábeltelevíziós szolgáltatás ugyanis a magyarországi viszonyok közepette – hasonlóan más hálózatos területekhez (iparágakhoz) – a természetes monopólium olyan jegyeit viselte magán⁸, amelyek a tevékenység állami szabályozását igényelnék. Erre már az első eljárások során született versenyhatósági határozatok (legrészletesebben: a Vj-99/1998.) felhívták a figyelmet, majd a Gazdasági Versenyhivatal 2003. februárban az Országgyűlés részére készített javaslatot a szabályozás bevezetése érdekében. Ezek a törekvések azonban nem jártak sikerrel, ezért a fogyasztói érdekek védelme (évente száz körüli bejelentés érke-

⁶ A versenytörvény 1997. évi hatálybalépését követően egy-két évben az OTP Bank egyes területeken még gazdasági erőfölényben volt, és vele szemben túlzottan alacsony betéti kamatot állapított meg a Gazdasági Versenyhivatal (Vj-87/1998.).

⁷ Az elmúlt években a vezetékes gáz- és áramszolgáltatás díjai politikai kérdés (is) volt („nem lesz gázáremelés”).

⁸ A hálózat kialakításának jelentős beruházási költségei és az állandó költségek ebből is fakadó magas aránya következtében a kábeltelevíziós szolgáltatás csak nagyszámú, koncentráltan elhelyezkedő előfizető esetén gazdaságos tevékenység. Ezért a piacra lépés gazdasági szempontból korlátozott azokon a földrajzi területeken, ahol már működik kábeltelevíziós vállalkozás.

zett) alapvetően a Gazdasági Versenyhivatalra hárult.

A 2007. évtől a technikai fejlődés eredményeképpen alapvetően megváltozott a kábeltelevíziós vállalkozások piaci helyzete. A 2006. évben piacra lépett a DigiTV, amely műholdas technológiával a kábeltelevíziós szolgáltatással azonos műsortartalmat képes szolgáltatni versenyképes áron. A 2006. év végétől pedig megindult a vezetékes telefonhálózaton nyújtott több csatornás televíziós műsorelosztás, az úgynevezett IPTV. A fenti szolgáltatások megjelenését követően a kábeltelevíziós vállalkozások jellemzően nem, vagy csak csekély (legfeljebb inflációkövető) díjemeléseket hajtottak végre. Ennek következményeként a 2007. év eleje óta egyetlen olyan panasz vagy bejelentés sem érkezett a Gazdasági Versenyhivatalhoz, amely indokolta tette volna eljárás indítását a kábeltelevíziós árak vizsgálatára. Mindezek ellenére az alábbiak röviden bemutatják a kábeltelevíziós díjak vizsgálatának versenyhatóság által alkalmazott módszerét és annak hatásait az érintett vállalkozások viselkedésére, az ugyanis nem nélkülöz bizonyos általános tanulságokat a túlzó árak kezelhetősége tekintetében sem.

A Gazdasági Versenyhivatal által a kábeltelevíziós díjak vizsgálatára alkalmazott módszer az időbeli összehasonlítás és a költségalapú árvizsgálat egy sajátos kombinációjának tekinthető.

Az alkalmazás első éveiben (1997. és 2001. között) az időbeli összehasonlítás kapott nagyobb hangsúlyt. A versenyhatóság a számított árat úgy határozta meg, hogy a vállalkozás részéről az általa továbbított televíziós műsorok után fizetett műsor- és jogdíjat (műsorköltség) a tényleges értéken vette figyelembe, az előző évi ár műsorköltségen felüli részét pedig az infláció mértékében növelte. Főszabályként az alkalmazott ár akkor minősült túlzottan magasnak, ha 10 százaléknál nagyobb mértékben haladta meg a fentiek szerint számított árat. A költségalapúság annyiban kapott szerepet, hogy 10 százaléknál nagyobb eltérés esetén sem került megállapításra túlzó ár, ha a vállalkozás az előző évben veszteséges (vagy alacsony nyereségű volt), vagy hálózatának korszerűsítése az amortizáció inflációt meghaladó növekedésével járt, és a magasabb díjemelés csak ezeket kompenzálta. A fenti körülmények figyelembevételére azért is szükséges volt, mert az 1990-es évek második felében a kábeltelevíziós hálózatok egy jelentős részét az üzemeltető vállal-

kozások az adott település önkormányzatától vásárolták, melyek által alkalmazott díjak gyakran még a költségeket sem fedezték, és a hálózatok műszaki színvonala is elmaradt az elvárhatótól.

A 2002. évtől a versenyhatóság a fenti körülményeket (alacsony nyereség vagy veszteség, illetve korszerűsítés) már nem csak, mint a számított ártól való eltérést indokoló körülményeket vette figyelembe, hanem – tovább közelítve a költségalapú árvizsgálathoz – olyan módszert alkalmazott, melyben ezen tényeket is számításba veszi. A számítási módszert azért is változtatni kellett, mert a hálózatfelvásárlások és vállalategyesülések oda vezettek, hogy egyre több vállalkozás rendelkezett nagyszámú településen hálózattal, és ezen hálózatokon jellemzően eltérő díjakat alkalmazott. Márpedig a több hálózatot üzemeltető és azokon több programcsomagot szolgáltató vállalkozás esetében a költségek és a nyereség általában még hozzávetőleges pontossággal sem határozható meg hálózatonként, illetve programcsomagonként, ezért általános esetben a Gazdasági Versenyhivatal azt vizsgálta, hogy a vállalkozás díjai összességében túlzottan magasak-e.

A fenti módszer abból a szempontból megtartotta az időbeli összehasonlítás jellegét, hogy amennyiben a műsorköltséggel csökkentett díjak növekedésének a vállalkozás egészére számított átlaga nem haladta meg az infláció⁹ mértékét, akkor a díjakat a versenyhatóság nem minősítette túlzottan magasnak. Az inflációt meghaladó átlagos díjemelés esetén a versenyhatóság a vállalkozás előző évi mérleg adataiból kiindulva – figyelembe véve az inflációt, az adott évi díjemelést és az adott évben bizonyítékokkal alátámasztottan megvalósuló beruházásokat is – egy, valamennyi esetre alkalmazott számítási módszerrel meghatározta a vállalkozás emelt árak mellett várható befektetés (eszköz)arányos nyereségét, melyet összevetett annak „tisztességes”-nek ítélt (úgynevezett normatív) mértékével.

A tisztességesnek minősülő befektetés arányos nyereség meghatározása természetesen nem problémamentes, mert arra nézve nem állnak rendelkezésre verseny-

piaci adatok. A Gazdasági Versenyhivatal az áremelés időszakának befektetési kamatlábából indult ki, növelve azt az úgynevezett kockázati prémiummal, ezzel elismerve a vállalkozási tevékenységnek a tőke bankban történő kamatoztatásánál nagyobb kockázatát. A 2003–2006. években a Gazdasági Versenyhivatal 15 százaléknál határozta meg azt a befektetés arányos nyereséget, amely felett – ha csak a vállalkozás nem tudta bizonyítani, hogy a magas nyereség az átlagnál hatékonyabb működtetéséből fakad – megállapítható volt a túlzottan magas ár.

A Gazdasági Versenyhivatal a fenti módszert alkalmazva három alkalommal állapította meg, hogy a vizsgált vállalkozás árai összességében túlzottan magasak (Vj-81/2002., Vj-14/2003., Vj-93/2003.). A fentiek szerinti számított várható befektetés arányos nyereség mindhárom esetben jelentősen magasabb (30-40 százalék közötti) volt, mint az összehasonlítási alapul vett 15 százalék.

Az ilyen jelentős eltérés a túlzó ár „megnyugtató” módon történő megállapításához egyébként az adott módszer mellett szükséges is. A módszer ugyanis több szempontból is jelentős egyszerűsítő feltételezéseket alkalmaz: az infláció csak becslése a tényleges költségemelkedéseknek; a befektetésként figyelembe vett eszközök közül az állóeszközök a mérlegben általában a beszerzési tényleges áron vannak nyilvántartva, miközben a normatív nyereség az aktuális (piaci) áron számított értékük után „jár”; végül a normatív nyereség mértéke is csak feltételezésen alapul.

Az említett három – még a 2002. és 2003. évekre vonatkozóan megállapított – túlzó árázást követően a versenyhatóság a kábeltelevíziós szolgáltatást érintően nem állapított meg az ismertetett módszerrel túlzó árat¹⁰, jöllehet még több mint 20 esetben indított eljárást. Ezen tény mögött két alapvető körülmény húzódhat meg.

– Egyrészt a 2002. évtől alkalmazott alapvetően szabályozási jellegű árvizsgálati módszer egyértelműen közvetítette a vállalkozások felé a versenyhatóság szempontjait, melyhez így alkalmazkodni tudtak: tartózkodtak az olyan infláció feletti áremelésektől, melyek 15 százalék fölél vittek volna befektetés arányos nyereségü-

⁹ A versenyhatósági eljárások az adott év elején végrehajtott díjemelések vizsgálatára általában egy-két hónapon belül megindultak, ezért főszabályként az előző évi (már ismert) infláció került figyelembevételre, ha azonban valószínűsíthető volt, hogy az adott évi infláció attól lényegesen eltér, akkor annak reálisan várható mértékével számolt a versenyhatóság.

¹⁰ Más jogsértések (pl. indokolatlan előnyt tartalmazó szerződéses kikötések) több esetben is megállapításra kerültek.

ket, továbbá az sem zárható ki, hogy számveteli rendszerükben történő elszámolások „finomításával” is elősegítették a szabálynak való megfelelést.

– Másrészt a korábbi évek jelentős díj-emelése jórészt megszüntethették a korábban már említett, az „önkormányzatoktól örökölt” alacsony jövedelmezőséget, így nem feltétlenül volt szükség kiugróan magas áremelésekre.

Összességében megállapítható, hogy a versenyhatóság által a kábeltelevíziós szolgáltatás területén végzett árvizsgálati tevékenység több mint egy évtizeden keresztül több-kevesebb sikerrel betöltötte azt az űrt, ami a szabályozás hiányából fakadt. Valószínűsíthető, hogy versenyhatósági beavatkozás nélkül a díjak magasabbak lettek volna.

Azáltal pedig, hogy a versenyhatóság csak a kirívóan magas díjak esetén avatkozott be, vélhetőleg nem korlátozta túlzottan a vállalati kezdeményezéseket, amit jelez, hogy az adott időszakban a kábeltelevíziós szolgáltatás újabb és újabb területekre terjedt ki, és minősége is érezhetően javult. Szerencsés körülménynek tekinthető, hogy mikorra az érdemi árhatósági beavatkozás lehetőségei kezdtek kimerülni, a technikai fejlődés lényegében szükségtelessé is tette a beavatkozást. Ebből adódóan gyakorlati szempontból már nem lényeges kérdés, de az sem zárható ki, hogy a kirívó esetre koncentráló versenyhatósági beavatkozás összességében kedvezőbb volt, mint egy esetleges általános szabályozás.

A túlzó árak vizsgálatának szerepe a jövőben

A hatályos versenytörvény alkalmazásának több mint egy évtizede alatt a versenyhatóság a túlzó árak vizsgálatára ugyan nagyszámú eljárást folytatott le, ezeknek azonban csak igen csekély hányadában (érezhetően kevesebb, mint 10 százalékában) állapított meg túlzó árat. Nnem elhanyagolható körülmény az sem, hogy ezen megállapítások – speciális helyzeteket leszámítva – a kábeltelevíziós szolgáltatást érintette, amely esetében az utóbbi években fokozatosan megszűnt a beavatkozás szerepe. Nem alap nélküli ezért a kérdés: szükséges-e a jövőben a túlzó árazás versenyhatósági vizsgálatának fenntartása?. Ezen belül is két alkérdésre kell választ adni: (1.) szükséges-e egyáltalán a versenytörvényben biztosí-

Fotó: MTI

tani a túlzó árak versenyhatósági ellenőrzésének lehetőségét; és ha igen, akkor (2.) lehetséges-e az eddigi, a túlnyomó többségében a túlzó ár megállapítása nélkül zárult – és kizárólag ebből a szempontból „feleslegesen” indított – versenyhatósági eljárások elkerülése?.

Az (1.) alkérdésre a válasz viszonylag egyszerű. Az EU-tag Magyarország esetében – amellett, hogy lényegében kötelező is – mindenképpen célszerű az EU versenyjogához való igazodás. Márpedig az EU- versenyjogban jelenleg nincs napirenden olyan változtatás, amely a túlzó árazásba való beavatkozás lehetőségét kizárná. Másrészt – és ez talán lényegesebb – a kábeltelevíziós szolgáltatással kapcsolatos tapasztalatok azt jelzik, hogy nem zárható ki olyan átmeneti piaci (és szabályozási) helyzet kialakulása, amely mellett nem feltétlenül szükségtelen az árakra történő versenyhatósági beavatkozás lehetőségének fenntartása.

A (2.) alkérdésre a válasz a tapasztalatok alapján elvileg szintén egyértelmű: lehetőség szerint minimalizálni kell, hogy a versenyhatóság korlátos vizsgálati erőforrásait a csekély eredménnyel kecsegtető túlzó árakkal kapcsolatos eljárásokra „fecsérelje”. Mindez azonban a gyakorlatban nem ilyen egyszerű. A hatályos versenytörvény alapján ugyanis nem a Gazdasági Versenyhivatal kezében van a végső döntés abban, hogy valamely (adott esetben az ár túlzó voltára irányuló) bejelentés esetén indít-e eljárást vagy sem. Az eljárás versenyhatóság általi megtagadása esetén ugyanis a bejelentő a bírósághoz fordulhat, amely elrendelheti az eljárás lefolytatását.

A versenyhatóságnak eljárást kell indítani, ha a hozzá bejelentett (vagy általa

más módon észlelt) magatartás a versenytörvény rendelkezéseit sértheti és az eljárás lefolytatását a közérdek védelme szükségessé teszi. Ez utóbbi feltétel hiánya egy, már megindult eljárásban is kiderülhet, mely esetben a versenyhatóság az eljárást megszünteti. Azok az esetek, amikor a túlzó árazás nem került megállapításra, nem jelentették annak kimondását, hogy a vizsgált ár nem túlzó (vagyis nem sérti a versenytörvényt). Ennek megállapíthatósága ugyanis értelemszerűen hasonló problémákkal terhes, mint a túlzó árazásé. Az eljárás lezárása ezért kimondva-kimondatlanul (az utóbbi években többségében kimondva) a közérdek hiányán alapult.

Szélesen (abszolút módon) értelmezve minden törvénysértő magatartás feltárása és szankcionálása közérdeknek minősül. Ezért a versenytörvény alkalmazásában a közérdek csak relatív módon értelmezhető, mire tekintettel a közérdek mérlegelhetőségének indoka nem lehet más, mint az, hogy a közérdek szempontjából létezik egy olyan határ, amely alatt indokolatlan a Gazdasági Versenyhivatal korlátos vizsgálati kapacitásait, illetve pénzügyi erőforrásait az adott ügyre fordítani. A túlzó árak vizsgálata túlnyomó részben ebbe a kategóriába tartozik, mert a lefolytatott nagyszámú eljárás tapasztalatai alapján még jelentős erőforrás-felhasználás mellett is olyan csekély annak az esélye, hogy bizonyítható a túlzó árazás, ami nem áll arányban azzal a közérdek sérellemmel, amit az esetleges jogsértés okozhat. Sőt: lehetnek olyan esetek, amikor a beavatkozás a versenyhez fűződő közérdek szempontjából hosszabb távon még hátrányos is lehet.

Szathmáry Judit–Zubriczky Barbara

A kereskedelmi törvény alkalmazása során szerzett tapasztalatok

A kereskedelmi törvény hatályba lépésével a GVH olyan jogszabály alkalmazását kezdte el, mely Európában elég sajátos módon kezeli a beszállítók és a kereskedők közötti egyes kapcsolatokat.

A kereskedelmi törvény hatályba lépése – 2006. június 1-je óta – a konklúziók levonására még nem került sor, ezért fontosnak tartjuk összefoglalni az eddig összegyűlt vizsgálói tapasztalatokat. Ehhez az eddig lefolytatott hét versenyfelügyeleti eljárás elegendő forrással szolgál. E cikk folytatásaként az európai országok jogszabályi környezetének bemutatására is sor fog kerülni, mert fontosnak tartjuk a tagállamok gyakorlatának megismerését, egyebek mellett például azért is, mivel a környező kelet-európai országokban – például Szlovákiában – időközben a magyar szabályozáshoz nagyon hasonló jogszabályi, illetve egyéb típusú megoldások születtek.

A kereskedelmi törvény (Kertv.) értelmében a jelentős piaci erővel rendelkező kereskedők felett a visszaélésekkel kapcsolatos felügyeletet a Gazdasági Versenyhivatal a versenytörvényben foglalt eljárási szabályok alkalmazásával végzi. Ennek módja, hogy eljárásaiban az erőfölénnyel való visszaélés tilalma szabályának megsértése esetén irányadó rendelkezéseket alkalmazza. A jelentős piaci erővel rendelkező vállalkozások körét a Kertv. 7. § (3) bekezdése, illetve annak esetleges nemteljesülése esetén a (4) bekezdése jelöli ki. A (3) bekezdés alapján a jelentős piaci erő akkor áll fenn a beszállítóval szemben, ha az adott vállalatcsoport kereskedelmi tevékenységéből származó előző évi konszolidált nettó árbevétele meghaladja a 100 milliárd forintot. A Kertv. 7. §-ának (4) bekezdése szerint a (3) bekezdésben meghatározottakon kívül akkor is

fennáll a kereskedő jelentős piaci ereje, ha a piac struktúrája, a piacra lépési korlátok léte, a vállalkozás piaci részesedése, pénzügyi ereje és egyéb erőforrásai, kereskedelmi hálózatának kiterjedtsége, üzleteinek mérete és elhelyezkedése, kereskedelmi és egyéb tevékenységeinek összessége alapján a kereskedő vállalkozás, vállalatcsoport, illetve beszerzési szövetség a beszállítóval szemben egyoldalúan előnyös alkupozícióban van vagy abba kerül. Utóbbi vizsgálata összetett piaci elemzést igényel, és módszerét tekintve hasonlít a GVH gazdasági erőfölényes eljárásaihoz. Ebben az esetben azonban természetesen a GVH nem azt vizsgálja, hogy egy adott piaci szereplő mennyiben képes nagyfokú gazdasági függetlenségében önállóan meghatározni piaci magatartását, és így az általában az erőfölényes eljárásoknál használt – jellemzően harminc százalék körüli – magas piaci részesedés sem feltétel ahhoz, hogy bizonyítható legyen a jelentős piaci erő.

A Kertv. 7. §-ának (1) bekezdése szerint tilos a beszállítóval szemben jelentős piaci erővel visszaélni. A Kertv. 7. §-ának (2) bekezdése szerint az (1) bekezdés szerinti visszaélésnek minősül különösen

a) a beszállító indokolatlan megkülönböztetése;

b) a beszállító értékesítési lehetőséghez való hozzáféréseinek indokolatlan korlátozása;

c) a tisztességtelen, a kereskedő számára egyoldalúan előnyös kockázatmegosztást eredményező feltételek előírása a beszállítóval szemben, különösen a kereskedő üzleti érdekeit is szolgáló – így raktározási, reklámozási, marketing- és más – költségek aránytalan áthárítása a beszállítóra;

d) a szerződéses feltételek beszállító hátrányára történő indokolatlan utólagos megváltoztatása, illetve ilyen lehetőség kikötése a kereskedő részéről;

e) a beszállítónak a kereskedővel, illetve más kereskedővel kialakítandó üzleti

kapcsolataira vonatkozó indokolatlan feltételek előírása, különösen a legkedvezőbb feltételek alkalmazásának kikötése, ennek visszamenőleges érvényesítése, illetve annak előírása, hogy azonos időszakra, adott termékre csak az adott kereskedőnek biztosítson akciót, valamint a kereskedő védjegyével vagy márkanevével árusított termék gyártásának előírása a beszállító számára a beszállító bármely termékének forgalmazása érdekében;

f) a különféle – különösen a kereskedő beszállítóinak listájára vagy árukészletbe való bekerülésért más, a beszállító által nem igényelt szolgáltatásokért fizetendő – díjak egyoldalú felszámítása a beszállítóknak;

g) a szerződés felbontásával való fenyegetés, az egyoldalú előnyt jelentő szerződéskötési feltételek kikényszerítése érdekében;

h) harmadik személy beszállítók vagy a kereskedő saját külön szolgáltatója igénybevételeinek indokolatlan rákényszerítése a beszállítókra;

i) ha a termék nem a kereskedő tulajdona, a szerződésben megállapított számlázott átadási ár alatt meghatározott eladási ár alkalmazása, ide nem értve a minőséghibás termék értékesítése vagy a minőségmegőrzési határidő lejártát hét nappal megelőző kiárusítás során alkalmazott ár, továbbá a legfeljebb tizenöt napig alkalmazott bevezető ár, valamint a legfeljebb tizenöt napig alkalmazott szezonvégi, illetve típus- és profilváltással vagy az üzlet végleges bezárásával kapcsolatos készlet kiárusítási ár alkalmazását.

1. Bejelentési aktivitás

A törvény hatálybalépése óta elérhető a GVH honlapján a bejelentési űrlap és a munkatársak a közvetlen megkeresések

esetén is tájékoztatást adnak a bejelentő teendőiről, a panasztétel vagy bejelentés módjáról, a bejelentőt védő garanciákról. A panaszok és bejelentések száma mindezek ellenére a többi piachoz kapcsolódó bejelentések számához képest viszonylag alacsony, s még ilyenkor is előfordul, hogy olyan kereskedő ellen emelnek panaszt a beszállítók, amely esetén a jelentős vevői piaci erő léte nem valószínűsíthető. A GVH-hoz eddig mindössze 39 beadvány érkezett a Kertv. sérelmének valószínűsítése tárgyában. Fontos azonban kiemelni, hogy az ügyfélszolgálatot szinte heti rendszerességgel keresik meg telefonon hasonló panaszokkal, és annak ellenére nem lesz folytatása az ügyeknek, hogy az ügyfélszolgálat munkatársa támogatóan lép fel ezekben az esetekben.

2. A Kertv. kapcsán indult eljárások

A kereskedelmi törvény hatálybalépése óta hét eljárás indult a GVH kezdeményezésére. Az első eljárás¹ gyökere az volt, hogy a GVH észlelte, a Tesco-Global Áruházak Zrt. (a továbbiakban: Tesco) 2005 tavaszától jelentős mértékben megváltoztatta az addig alkalmazott polcszervizrendszerét. A beszállítók által addig igénybe vett 40-50 alvállalkozó helyett csupán 6 társaságra csökkentették azon vállalkozók számát, akiktől polcfeltöltési szolgáltatást vettek igénybe. Ez a gyakorlat gyakran hátrányosan érintette a beszállítókat, így indokoltsága aggályokat vet fel. A GVH rendelkezésére álló információk arra utaltak, hogy a korábban bevezetett polcszervizrendszert a Kertv. hatályba lépését követően is változatlanul tovább alkalmazza a Tesco. Ezzel a magatartással a Tesco a GVH szerint valószínűsíthetően megsértette a Kertv.-t, ami rögzíti: tilos a beszállítóval szemben a jelentős piaci erővel való visszaélés, így különösen tilos harmadik személy beszállítókat vagy a kereskedő saját külön szolgáltatója igénybevételének indokolatlan rákényszerítése a beszállítókra. A versenytanács anélkül, hogy kimondta volna a jogsértés megvalósulását vagy hiányát, elfogadta a Tesco kötelezettségvállalását, mert úgy értékelte, hogy a közérdek hatékony vé-

delme így biztosítható. A Tesco vállalta, hogy ha a polcfeltöltést külsős vállalkozásokkal kívánja végeztetni, akkor évenként pályázatot ír ki, ahol figyelembe veszi a pályázó szakmai felkészültségét, a pályázó által a beszállítók felé alkalmazandó legmagasabb árra tett ajánlatot, illetve a beszállítók által a Tescónak jelzett tapasztalatokat és észrevételeket. Továbbá arra is kötelezte magát, hogy térítésmentesen biztosítja a polcfeltöltő cégek számára a munkavégzésükhöz szükséges eszközöket, felszereléseket és a koordinátori feladatok ellátásáért a beszállítókra nem hárít költségeket. Ez az eljárás tehát a Tesco kötelezettségvállalását tartalmazó versenytanács végzéssel zárult. A 2008 februárjában végzett utóvizsgálat arra az eredményre jutott, hogy a Tesco eleget tett a vállalt kötelezettségeknek.

A második eljárás 2007. szeptember 21-én indult, és indoka az volt, hogy a GVH egy bejelentés nyomán észlelte, az OBI Hungary Retail Kereskedelmi Kft. beszállítóival való kapcsolatában a Kertv. hatálybalépését követően olyan beszállítói szerződéseket alkalmaz, melyek több rendelkezése is sértheti a Kertv. 7. §-a (2) bekezdésének egyes pontjait, azon belül is annak c), f), illetve e) pontjait.²

Az OBI által alkalmazott beszállítói szerződéseknek a szállítási feltételekre vonatkozó szakaszaival, különösen a visszáruzási gyakorlatra vonatkozó részeivel kapcsolatban merültek fel aggályok, mint ahogy az alapkondíciókban szereplő díjakkal, a hozzájárulások előírásával, illetve a különböző kedvezmények előírásával kapcsolatban is, végül pedig kifogásolhatók voltak az akciózási gyakorlat egyes elemei is a legkedvezőbb feltételek alkalmazásának kikötése miatt. Az eljárást végül a Versenytanács megszüntette, mert arra a következtetésre jutott, hogy összességében – mind a beszállítói vélemények, mind pedig az OBI nyilatkozatai, illetve a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján – megállapítható, hogy az eljárásban vizsgált magatartások tekintetében az OBI jelentős piaci erővel való visszaélése beszállítóival szemben nem nyert bizonyítást. Ennek legfontosabb indoka az volt, hogy a versenyfelügyeleti eljárás során arra vonatkozó bizonyíték nem merült fel, hogy az OBI beszállítóit teljesíthetetlen, egyoldalú előnyöket nyújtó, indokolatlan köte-

lezettségekre kényszerítette volna, és általában véve tisztességes kereskedői magatartást tanúsított a beszállítóival szemben.

A harmadik versenyfelügyeleti eljárás szintén a Tesco ellen indult 2008 februárjában³. A GVH észlelte, hogy a Tesco-Global Áruházak Zrt. a beszállítóival való kapcsolatában a Kertv. hatályba lépését követően olyan beszállítói szerződéseket alkalmaz, melyek több rendelkezése is sértheti a Kertv. 7. §-a (1) bekezdését, illetve (2) bekezdésének egyes pontjait, azon belül is különösen a szerződéseknek a visszáruzási és kötbérezési gyakorlatra vonatkozó részeinél felmerül a bekezdés c) pontjának, illetve elsősorban az egyes díjak, illetve hasonló hozzájárulások előírásánál annak f) pontjának sérelme. A fentiekben túl a GVH arról is értesült, hogy a Tesco beszállítóival szemben folytatott magatartásával kapcsolatban felmerül azonos szakasz d) pontjának sérelme is, mivel fennáll a lehetősége, hogy a beszállítókkal kötött szerződéseinek egyes feltételeit indokolatlanul utólagosan változtatta meg a beszállítók hátrányára. Az eljárás kötelezettségvállalással zárult, melyben a Tesco az alábbiakat vállalta:

1. Ajánlatot tesz a visszáruval kapcsolatos rendelkezések módosítására a 2007–2008-as szerződésekben alkalmazott szövegezés átvételével azoknak a beszállítóknak, akiknek a vizsgálati jelentésben kifogásolt szövegezésű – tehát a teljes körű visszáruzás követelményét tartalmazó – szerződése van hatályban.

2. Ajánlatot tesz a kötbérrel kapcsolatos rendelkezések módosítására a 2007–2008-as szerződésekben alkalmazott szövegezés átvételével azoknak a beszállítóknak, akiknek a vizsgálati jelentésben kifogásolt szövegezésű szerződése van hatályban. Ez azokra a szerződésekre vonatkozott, melyekben szerepelt a teljes körű visszáruzás teljesítésének biztosítékeként kikötött kötbér.

3. Ajánlatot tesz a minőségellenőrzéssel kapcsolatos költségekre vonatkozó rendelkezések módosítására a 2007–2008-as szerződések szövegezésének átvételével azoknak a beszállítóknak, akiknek a vizsgálati jelentésben kifogásolt

¹ A hivatali nyilvántartási száma: Vj 92/2006.

² A hivatali nyilvántartási száma: Vj 149/2007.

³ A hivatali nyilvántartási száma Vj 23/2008.

szövegezésű szerződése van hatályban. Ez azokra a szerződésekre vonatkozott, melyek tartalmazták, hogy a szállító köteles az ellenőrzéssel kapcsolatos valamennyi költséget a megrendelő részére megtéríteni. A Tesco vállalja, hogy hibátlan termék esetében nem terhel át költséget a szállítóra.

4. Vállalta, hogy a kondíciós lapon apró betűvel írott szerződéses rendelkezéseket a szerződésekben máshol alkalmazott betűnagysággal azonos módon tünteti fel.

5. Vállalta, hogy a fenti kötelezettségvállalásnak megfelelő ajánlatokat a Tesco 2009. március 1-jével kezdődő pénzügyi évére vonatkozó szerződési tárgyalások megkezdése előtt megküldi az érintett beszállítók részére.

6. Vállalta, hogy saját szolgáltatásait utólag számlázza.

A fenti kötelezettségvállalások betartásának ellenőrzése céljából a GVH utóvizsgálatot tart majd.

Egy panasz nyomán 2008-ban négy különböző eljárás indult a Kertv. 7. §-a (1) bekezdése, illetve (2) bekezdése egyes pontjai megsértése miatt. Az eljárásokban a GVH tulajdonképpen a beszállítói keretszerződéseknek vélhetően Kertv.-be ütköző tartalmát vizsgálták. Az eljárás alá vont vállalkozások a PROVERA Beszerzési Kft., és tagjai, azaz a Magyar Hipermarket Kft., a Csemege-Match Kereskedelmi Zrt. és a Profi Magyarország Kereskedelmi Zrt. mint egyazon eljárás ügyfelei; az Auchan Magyarország Kft., a METRO Kereskedelmi Kft. és a SPAR Magyarország Kereskedelmi Kft. voltak.⁴

Általánosságban elmondható, hogy a beszállítói szerződésekben szereplő díjak előírása aggályokat vetett fel minden eljárás alá vont vállalkozás esetében, hiszen a díjak mögötti szolgáltatástartalom vitatható volt – a szerződések szövege alapján nem volt egyértelmű. Több vállalkozás esetén kifogásolható volt még a visszarúzási gyakorlat is – elsősorban a szezonális visszarúzás esetén, – főleg az akciózási gyakorlatukhoz köthetően.

Az eljárás megindításakor alapvetően a következő valószínűsíthetően jogsér-

tő magatartások kerültek azonosításra: i) a visszarúzási gyakorlatra vonatkozó, a beszállítók számára – elsősorban a szezonális áruk esetén – vélhetően lényegesen magasabb kockázat felvállalásának előírása, ii) a díjrendszer alkalmazása, iii) a különböző kedvezmények előírása, iv) egyes esetekben a kötbér előírása. Mivel a beszállítói keretszerződések számos pontja tartalmazott olyan rendelkezéseket, melyek a Kertv. 7. §-ának (2) bekezdésnek különböző pontjait sérthették, a vizsgálat alapvetően a megállapodások egyes szakaszainak pontos feltárására, illetve azoknak a Kertv. fenti bekezdésével való összeegyeztethetőségére tért ki.

Az eljárások mindegyike a Versenytanács kialakult gyakorlatának megfelelően az eljárás alá vontak kötelezettségvállalásával zárult. Ennek megfelelően a kereskedők arra vállaltak kötelezettséget, hogy a szerződések beszállítók számára egyoldalúan hátrányos kockázatvállalást előíró pontokat kivették a szerződésből, vagy módosították azokat. Ezzel a döntéssel álláspontunk szerint elérjük a GVH rendelkezésére álló eszközökkel azt a célt, hogy a beszállítók kiszolgáltatottságát ténylegesen deklaráló szerződéses feltételek módosításával a beszállítókat egyértelműen hátrányosan érintő pontok kikerüljenek a szerződésből.

3. A Kertv. alapján indított eljárások tapasztalatai – a törvény alkalmazásának nehézségei

A továbbiakban a Kertv. alapján indult eljárások alapján szerzett tapasztalatok kerülnek bemutatásra. Az eddig lefolytatott eljárások során általánosságban a GVH azt vizsgálta, hogy a kereskedő cégek szerződéses gyakorlata mennyiben van összhangban a Kertv. 7. §-ának rendelkezéseivel. Az eljárásokban elsősorban azért helyezte a hangsúlyt a beszállítói szerződések általános vizsgálatára, mert bár egyedi ügyekben a vizsgálat alatt is érkeztek beszállítói kifogások a kereskedők visszaélészerű gyakorlatáról, azonban ha megkérdezzük a beszállítókat – akár tanúként, nevük elhallgatásával –, már sokkal inkább elmondható, hogy ezek esetében többnyire egyedi vitás ügyekről, és nem általános visszaélészerű gyakorlatokról van szó, amelyek megítélése a közérdek hiánya okán már nem tartozik a GVH ha-

táskörébe. Az általánosságban alkalmazott beszállítói keretszerződések rendelkezéseinek vizsgálata tehát a kereskedők általános szerződéses gyakorlatának megismerésére irányult, hiszen egyes feltételek előírása önmagában is jogsértő lehet a Kertv. alapján.

A Kertv. alkalmazása során az is szembevetendő volt még, hogy a jogalkotói szándék mögötti feltételezések – például a visszarúzási gyakorlatok esetében – nem mindig tükrözik a modern kereskedelem kialakult gyakorlatok jellemzőit.

3.1. A KERESKEDŐK ÉS BESZÁLLÍTÓK SZERZŐDÉSES KAPCSOLATA – AZ ALKUPOZÍCIÓK EGYENLŐTLENSÉGÉNEK MEGÍTÉLÉSE

A vizsgálatok során szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy egyrészt a cégméret, illetve a beszállított termék fogyasztók körében jellemző népszerűsége, és a tárgyaló partner felkészültsége dönti el azt, hogy mennyire enged a kereskedő beleszólást a szerződések tartalmába. A nagyméretű beszállítók, a nagy múltú márkák gyártóinak részéről gyakran hangoztatott érv egyébként, hogy náluk szintén jellemző a rászorultság, mivel nem maradhatnak ki a nagyméretű láncokból, mivel fontos szempont számukra a fogyasztói tudatban való folyamatos jelenlét. Az eljárásokból megismert gyakorlat alapján a kereskedővel folytatott alku során a beszállítónak is van beleszólása a szerződéses feltételek kialakításába, erre ad gyakran bizonyítékot a jellemzően a beszállítói keretszerződések mellékletét képező úgynevezett „véleményeltérés”, melyet a beszállító fogalmaz meg az elküldött szerződési ajánlat tanulmányozása után, és végül ekképpen a szerződéses ajánlat módosítására szolgál.

Nem mondható tehát, hogy az összes esetben, azaz minden egyes beszállító vonatkozásában egyenlőtlen alkupozíció állna fenn a partnerek között, ennek következtében pedig a visszaélészerűséget is némileg nehezebb megállapítani az összes, jelentős piaci erővel rendelkező kereskedő esetében – az ezres nagyságrendet meghaladó beszállítói kör tekintetében. Általánosságban azonban kijelenthető, hogy a beszállítói keretszerződések megszüvegezése és tartalmának kialakítása a kereskedőnek tudható be, alapvetően tehát ő határozza meg a szerződéses kapcsolat feltételeit standardizált szerződések alkal-

⁴ Hivatali nyilvántartási számuk: Vj-91., 92., 93. és 94/2008.

mazásával. Így tehát a szerződésekben szereplő, kifogásolható rendelkezések mögött is erősebben vélelmezhető a kereskedők magatartása.

3.2. A DÍJRENDSZER ALKALMAZÁSÁVAL KAPCSOLATOS KERESKEDŐI MAGATARTÁSOK ÉRTÉKELÉSE – A DÍJAK, KEDVEZMÉNYEK, BÓNUSZOK ALKALMAZÁSA A KERTV. 7. §-A (2) BEKEZDÉSÉNEK C) ÉS F) PONTJAI ALAPJÁN

A díjak, kedvezmények rendszerének alkalmazásával kapcsolatban a Kertv. 7. §-a (2) bekezdése f) pontjának sérelme vehető fel, de a Kertv. 7. §-a (2) bekezdésének c) pontja szintén sérülhet. A határvonal a díjak és a költségek között húzódik, tehát a rendszeren belül először is bizonyos szinten el kellett különíteni ezt a két kategóriát. A díjak alapvetően olyan összegszerűen meghatározott tételeket jelentenek, melyek mögött szolgáltatás található, így számon kérhetők, és a nevük alapján jellemzően beazonosíthatók. Költségként kezelendők ugyanakkor azok a tételek, melyek nem szolgáltatáshoz köthetők, hanem valamely, a szerződéses kapcsolat során felmerülő szükséges ráfordítás áll mögöttük. A két kategória közötti, illetve magatartásbeli azonosságok miatt az elhatárolás igen nehéz, a végkövetkeztetések szempontjából azonban az elhatárolás kérdésének nincsen nagy jelentősége a vizsgált ügyekben. Az elbírálás szempontjai ugyanis nagyjából meg egyeznek, tehát az érdekkörök elkülönítését kell elvégezni, illetve az arányosság követelményének érvényesülését kell megvizsgálni az esetek többségében.

Azon Kertv.-alapon indított eljárások, ahol a kereskedők díjrendszere kerül kifogásolásra, többnyire két, egymást átfedő irányban indulnak, és kiterjednek

– a kereskedő üzleti érdekét is szolgáló – így raktározási, reklámozási, marketing- és más – költségek aránytalan áthárításának vizsgálatára [a Kertv. 7. § (2) bekezdésének c) pontjának második fordulatára] és

– a különféle díjak beszállító számára történő egyoldalú felszámításának vizsgálatára [azonos szakasz f) pontjára].

A fentiek alapján a vizsgálatokban alapvetően azt kellett mérlegelni, hogy adott költség, díj mögött elsődlegesen a kereskedő vagy a beszállító érdekkörébe tartozó okok vannak-e, tehát mely fél érdekét szolgálja az a tevékenység, melynek költségét, díját részben vagy egészben a beszállítóra terheli a kereskedő, il-

letve azt kellett eldönteni, hogy a költségek arányosan oszlanak-e meg a felek között. Ez az elhatárolás a mai kereskedelmi viszonyok mellett rendkívül nehéz, hiszen az érdekkörök voltaképpen összefonódnak.

A vizsgálatok során a kereskedők által kialakított szerződéses gyakorlatokban, ebben a körben a bónuszoknak, kedvezményeknek fontos szerepe van, így a teljesség kedvéért a vizsgálatok erre a körre is kiterjedtek, azonban a jogi értékelés szempontjából ezeknek általánosságban nincs relevanciája. Ennek indoka, hogy egyrészt nem tekinthetők költségeknek, így tehát kívül esnek a c) pont alkalmazásának körén, másrészt nem kötődik hozzájuk szolgáltatás sem, nem mondhatóak díjjellegűnek, így az f) pont sem vonatkozik rájuk. Alkalmazásuk olyan, a kereskedelemben általánosan bevett gyakorlatot jelent (pl. mennyiségi kedvezmény, rövidebb fizetési határidőre vonatkozó kedvezmény), melyet a vizsgálatokban a GVH tulajdonképpen tényként fogadott el, tehát a Kertv.-ben szereplő egyik kategóriába sem sorolhatók.

A Kertv. szerinti, a költségek aránytalan áthárításáról akkor beszélhetünk, ha megállapítható, hogy az érdekkörök megoszlását a költségmegoszlás nem tükrözi. A különféle díjak egyoldalú felszámítása pedig akkor valósul meg, ha a beszállító az adott szolgáltatást nem is igényli, vagy ténylegesen nem kapja meg, a díjat azonban kötelezően meg kell fizetnie, illetve ha olyan szolgáltatás költségét, mely a kereskedő érdekköréhez is kapcsolódik – így például a marketinggel kapcsolatos szolgáltatások – aránytalan mértékben a beszállítónak kell megfizetnie.

Általánosságban elmondható, hogy a beszállítók által kialakított egyedi feltételek többször is megjelennek a szerződésekben, azaz a díjtételek igen különbözőek lehetnek, tükrözik a felek alkupozícióját, illetve az üzletkötő felkészültségét, az adott termék népszerűségét a fogyasztók körében, a vállalkozás nagyságát stb. A fentiek miatt a díjtételek mértékét igen nehéz általánosítani.

Abból adódóan is nehéz tehát az általánosítás, hogy a különböző díjak, visszatérítések mértéke sokszor egyedi áralku eredménye, és annak meghatározása nem költségalapon történik. Az eljárásokban mindezt a kereskedők és a beszállítók nyilatkozatai is rendre alátámasztották. A kereskedők érdeke nyilvánvalóan azt diktálja, hogy minél több visszatérítést kap-

janak a beszállítóktól; minél olcsóbban és minél kedvezőbb kondíciók mellett akarják az árut beszerezni, illetve a beszállító is tudja, hogy a tárgyalások során meddig mehet el, és ez alapján jön létre végül az akarategység. A fentiekből is következik, hogy az eddig eljárás alá vont kereskedők közül egyik sem vezet olyan nyilvántartást, amelyből egyértelműen következtetni lehetne arra, hogy a különböző jogcímenek beszedett díjak mögötti szolgáltatásnak pontosan milyen költségvonzata is van.

A logisztikával, áruszállítással összefüggő díjért cserébe például a beszállítónak nem kell a termékeket minden egyes áruházba szállítani, hanem a kereskedő központi raktárába szállítják őket, ahonnan a kereskedő szervezi meg az eljuttatásukat az áruházakba. Ily módon a beszállító a szállítási költségben megtakarítást realizálhat, vagyis a beszállító és a kereskedő érdekkörébe egyaránt beletartozik ez a tevékenység, és nehéz meghatározni, hogy hol húzódjon a költségmegosztás határa. Az áruházon belüli marketingtevékenység inkább tartozik például a beszállító érdekkörébe, hiszen itt jelenik meg az áruk közötti verseny a legélesebben, ezért nyilvánvaló, hogy ennek költségeit is inkább a beszállítónak kell viselnie, míg az áruházon kívüli marketingköltség tekintetében az érdekkörök arányosabban oszlanak el. A törvény szerinti egyoldalú felszámítás voltaképpen abban rejlik, hogy a költségmegosztás aránytalan a felek között, illetve az egyértelműen a kereskedő érdekkörében nyújtott szolgáltatás díját a beszállítónak kell megfizetnie – egészben vagy nagyobb arányban.

Adott esetben a beszállító szívesebben fizet egy olyan díjért, amelyért képes valós ellenszolgáltatást megkövetelni, ezáltal a kereskedő közbenjárásával (pl. marketing, termékkihelyezés stb.) a beszállító is magasabb árbevétel tud realizálni. Más felállásban a kereskedő a költségeit az árrésen keresztül érvényesítené. Racionális lépés például az úgynevezett „nettósítás” – a különböző díjak beépítése az átvételi árba –, amely esetben szintén realizálható lenne az üzleti tevékenység költségfedezete, azonban a beszállítóknak semmiféle beleszólása nem lenne a kereskedő üzletmenetébe, így összességében nem volna méltányosabb a beszállítókra nézve. Szerencsére a jelenlegi piaci viszonyok mellett a nettósítás még nem váltotta fel teljesen a díjak alkalmazásának rendszerét.

3.3. A VISSZÁRUZÁSI GYAKORLAT ALKALMAZÁSA – A KERTV. 7. §-A (2) BEKEZDÉSE C) PONTJA MEGSÉRTÉSÉNEK VÉLELME

Általánosságban elmondható, hogy a mai kereskedelmi környezetben a hagyományos gyakorlatok, így a visszárúzási gyakorlata is jelentősen megváltozott. A kereskedelem gyorsan átalakult, a nagy üzletláncok térhódítása lezajlott, és esetükben a rendkívül nagy mennyiségű és igen különböző termék megnehezíti azt, hogy megfelelő piaci, szakmai ismereteket szerezzenek az összes általuk forgalmazott áruval. Ennek következtében a modern kiskereskedelmi piacon az sem várható el ezektől a láncoktól, hogy kizárólag egyedül mérjék fel a különböző, a rendelési mennyiségekhez, a kihelyezéshez, az árázhoz kapcsolódó kockázatokat. Ennek alátámasztására jó példa a kategóriamenedzsment, mint újszerű kereskedelmi módszer megjelenése, azaz a gyártók, beszállítók és kereskedők együttműködésének új lehetősége a vásárlók jobb kiszolgálása érdekében, amelyet az 1990-es évek végére sem a gyártók, sem a kereskedők nem hagyhatnak figyelmen kívül.⁵

Az eredményes kategóriamenedzsment feltétele a fogyasztók, illetve a keresleti viszonyok jobb megismerése mellett, a kereskedő- és beszállítói vállalatok szoros együttműködése. Amennyiben sikerül kialakítani ezt az együttműködést, és a résztvevők megosztják egymással a rendelkezésre álló információjukat, közösen tudnak reagálni például a kategóriát érintő gyors készletváltozásokra, így is javítva a vevők elégedettségét, illetve csökkentve a kockázatokat. Ez az együttműködés hasonló a mennyiségek megrendelésénél is, azaz a kereskedelemben igen elterjedt az a gyakorlat, hogy a kereskedő és beszállító együtt méri fel az esetleges kockázatokat, együtt alakítja ki a rendelési mennyiségeket. A fentiek miatt pedig a tisztességes kereskedelmi gyakorlatnak is az felel meg, ha a visszárúzási költségeit közösen viselik a felek, nem pedig kizárólag a beszállító. A köznyelvben a visszárú kifejezést általában két esetre alkalmazzák. Abban az esetben,

amikor hibás teljesítés vagy más ok miatt az eredeti szerződés részben vagy egészben meghiúsul és ennek következményeként a termékek egy része vagy egésze visszakerül az eladóhoz. Vagy egy visszavásárlási jogra épülő értékesítési konstrukció esetében, amelynél az eredeti vevő jogosult a szerződésben meghatározott időn belül arra, hogy a megvásárolt terméket visszaküldje, és a teljes vételárát visszatérítik számára – azaz a szerződés nem hiúsul meg.

A visszárúzás gyakorlatával kapcsolatban elviekben a Kertv. 7. §-a (2) bekezdése c) pontja megsértésének vélelme vehető fel, tehát az, hogy a kereskedő tisztességtelen, számára egyoldalúan előnyös kockázatmegosztást eredményező feltételeket írt elő a beszállítóval szemben.

A törvény alapján tehát a jogsértés alapja ez esetben, hogy egyoldalúság legyen a rendelési mennyiségekhez kapcsolódó kockázatok viselésében. Amennyiben a rendelési mennyiségeket a kereskedő és beszállítója együtt alakítják ki, akkor a tisztességes kereskedelmi gyakorlat alapján a visszárúzás költségeit is együtt kell viseljük. Ellenkező esetben, amennyiben a visszárúzás teljes mértékben a beszállító feladata, egy közös, hibás előrejelzés következményeit egyedül a beszállító viseli, ami így ellentétes a tisztesség követelményével, illetve egyoldalúnak tekinthető. Ha pedig esetleg a kereskedő egyedül határozta meg a rendelési mennyiséget, még nyilvánvalóbb, hogy tisztességesen nem háríthatná a visszárúzás feladatát és költségeit a beszállítókra.

A vizsgálatokban feltárt információk, illetve beszállítói nyilatkozatok alapján a kereskedők által rendelt mennyiségek kialakításába a beszállítóknak általában van beleszólása, ennek mértéke, gyakorisága azonban beszállítóként eltérő lehet. Összességében a vizsgálatok alapján elmondható, hogy a kereskedők visszárúzási gyakorlata nem egységes, alapvetően függ a termék jellegétől, az áruszállítás milyenségétől – akciós vagy normál üzletmenet keretében történik-e, – illetve attól, hogy minőségi kifogás-e az oka.

A visszárúzás alapvetően akkor kifogásolható, ha az úgynevezett teljes körű – korlátlan – visszárúzás kikötése a szerződésben szerepel, vagyis a szerződés rendelkezése szerint a kereskedő fenntartja magának a jogot arra, hogy a beszállító által szolgáltatott áru minőségére, mennyiségére, jellegére, állapotára, a be-

szállítás időpontjára való tekintet nélkül az adott árut visszaküldje a beszállítóknak. Ezekben az esetekben tehát a kereskedő a visszárúzást minden termékre, minden egyes túlrendelés esetén alkalmazná, az arányosság követelményének megfelelő korlátok beépítése nélkül.

A fentiek alapján a beszállítók teljes körére érvényes, magatartásszerűen alkalmazott, egységes visszárúzási gyakorlatot általában nehéz azonosítani. A Kertv. 7. §-a (2) bekezdésének c) pontja alapján egyértelműen aggályos azonban a gyakorlatban a teljes körű visszárúzás követelményének előírása a kereskedő részéről, hiszen az méltányolható indokokkal nem támasztható alá.

4. Az etikai kódex

A Kertv. szerinti jelentős piaci erővel rendelkező vállalkozásokat a törvény kötelezi arra, hogy a beszállítókkal való kapcsolataikban a tisztességes kereskedelmi gyakorlatokat alkalmazzák, alkossák meg az ezeket tartalmazó etikai kódexet, valamint alakítsák ki az alkalmazandó eljárásrendet. A törvény hatálybalépését követően hat hónapon belül, azaz 2006. december 1-jéig kellett a fenti vállalkozásokat, illetve a törvényi kötelezettség teljesítésének megfelelő etikai kódexüket jóváhagyásra benyújtani a GVH-hoz.

Az Országos Kereskedelmi Szövetség (OKSZ) a kódexet aláíró, törvényi kötelezettségének eleget tevő jelentős piaci erővel rendelkező vállalatok képviselőjeként 2006. november 9-én nyújtotta be kérelmét a GVH-hoz az általa 2006. július 4-én kiadott Kereskedelmi Etikai Kódex jóváhagyására.

A kódexet – más vállalatok mellett – a jelentős piaci erővel rendelkező kereskedelmi vállalatok közül az Auchan Magyarország Kft., a Cora Magyar Hipermarket Kft., a Csemege-Match Kereskedelmi Zrt., a Metro Holding Hungary Kereskedelmi Kft., a Plus Élelmiszer Diszkont Kft., a Penny Market Kft., a Profi Magyarország Kereskedelmi Zrt., a Reál Hungária Élelmiszer Zrt., a SPAR Magyarország Kereskedelmi Kft., valamint a Tesco Global Magyarország Zrt. fogadták el és írták alá.

A GVH a 2007. december 31-ig terjedő időszakra jóváhagyta a Kereskedelmi Etikai Kódexet, de fenntartotta a lehetőséget a további beavatkozásra, tekintettel arra, hogy az érdemi értékelés csak a gyakorlati tapasztalatok birtokában lehetsé-

⁵ A kategóriamenedzsment „a termékcsoporthoz olyan kereskedelmi-stratégiai szövetség alapján való menedzselése, amelynek célja az eladások és a profit maximalizálása a fogyasztók igényeinek minél jobb kielégítése alapján”. (Institute of Grocery Distribution)

ges mind az etikai szabályok tartalmának, részletezettségének, mind az Etikai Testület tagjai delegálási rendjének és az eljárásrend alkalmasságának kérdéskörében. Mindezek miatt a vállalatoknak a 2007. szeptember végéig szerzett kezdeti tapasztalatairól és alkalmazási gyakorlatáról, eredményeiről, az esetleges problémákról be kellett számolniuk a GVH-nak. A GVH egyúttal felkérte a Kereskedelmi Etikai Bizottságot is, hogy addig összegyűljön észrevételeit, tapasztalatait és javaslatait 2007. november végéig juttassa el a GVH-hoz, hogy mindezek ismeretében a kódex szükséges korrekcióját kezdeményezni lehessen.

A GVH felkérte a beszállítókat, valamint azok képviselőit és érdekképviselői szervezeteit is, hogy a Kereskedelmi Etikai Kódexnek a jelentős piaci, vevői erővel rendelkező kereskedelmi vállalatoknak a beszállítókkal szembeni magatartási szabályai alkalmazásával és alkalmazhatóságával kapcsolatos tapasztalataikat, észrevételeiket, véleményüket és javaslatukat juttassák el a GVH-nak. A beérkezett információk alapján megállapítható volt, hogy a Kereskedelmi Etikai Testület első évi tevékenysége az ügyek számát tekintve az alacsony aktivitás miatt nem volt jelentős, illetve a kereskedők megfelelően tájékoztatták az alkalmazottakat a kódex tartalmáról, annak módosítására pedig sehonnan nem érkezett javaslat. A fentiek alapján a GVH újabb határozatában 2010-ig jóváhagyta a kódexet.

5. Együtműködés a szakmai szervezetekkel

A kereskedelmi törvény hatálybalépését követően elenyésző számban érkeztek beszállítói panaszok a versenyhatósághoz annak ellenére, hogy a törvény megalkotása során lezajlott vitákban sok szó esett arról, mennyire kiszolgáltatott ez a réteg. Ezért a Magyar Agrárkamarával tartott megbeszélésen a hivatal felajánlotta, hogy rendszeresen módot ad arra, hogy a szakmai szervezetek, így az agrárkamara az általa észlelt jelenségekről, beszállítói problémákról szerzett tapasztalatait bemutathassa. Majd ugyanezen okból a GVH közel húsz jelentősebb magyar cégvezetőt hívott meg, hogy egy kerekasztal-beszélgetésen eszmecserét folytasson

a beszállítók és kereskedők kapcsolatairól és az őket foglalkoztató érzékenyebb kérdésekről. A legfrissebb fejleményként pedig az a tapasztalatcsere említhető, melyre egy előadás keretében a CECED, azaz a Conseil Européen de la Construction d'Appareils Ménagers, a Háztartási Gép Gyártók Európai Tanácsa és a GVH között 2009. májusban kerül sor, és ahol az egyes gyártók beszámolhatnak beszállítói keretszerződéseik esetleges módosításairól.

6. A nagyméretű kereskedelmi láncok és beszállítóik kapcsolata – piackutatás

A GVH azért, hogy részletesebb ismereteket szerezzen

– a termelők/gyártók értékesítési politikájáról, üzleti és szerződéskötési gyakorlatairól a kereskedelmi törvény hatálybalépése előtt és után, illetve

– a beszállítók és a kiskereskedelem közötti kapcsolat jellemzőiről, a kiskereskedők által alkalmazott feltételekkel kapcsolatos véleményekről, tapasztalatokról, vevői erő témájú kutatást végeztetett a GVI piackutató céggel.

A kutatás befejeződött, annak eredményei, illetve a már meglévő adatok alapján készült másodelemzés megtalálhatóak a GVH honlapján. A GVH álláspontja szerint a kutatás alapján összességében ellentmondásos kép rajzolódik ki a kereskedelmi láncok és a beszállítóik kapcsolatát illetően. Míg a mélyinterjúk alapján a beszállítók kiszolgáltatott helyzetére derült fény, addig a szélesebb körben lefolytatott kérdőíves vizsgálat szerint a beszállítók és a kereskedők között jó, együtműködő kapcsolat. Ezt támasztja alá, hogy a megkérdezett cégek többsége nyereségesen működik. Számos esetben azonban előfordul, hogy a beszállító legfontosabb partnerével szemben érvényesített átadási árai nem hoznak nyereséget. Ennek ellenére a tökeerősebb beszállítók fontosnak tartják a kereskedelmi láncok által biztosított széles körű piaci jelenlétet. A beszállítók kisebb mértékű kiszolgáltatóságára utal az is, hogy egy értékesítési csatorna részesedése az összes eladásból átlagosan 20 százalék körül alakul, egy gyártó pedig átlagosan 5 kereskedőt szolgál ki. Emellett a kereskedők és beszállítók üz-

leti kapcsolataiban nagymértékű mozgás tapasztalható.

A szerződéskötési gyakorlatot, a beszállítók által fizetett díjak mértékét megvizsgálva azt figyelhetjük meg, hogy a beszállítók túlnyomó többsége rendelkezik ugyan írásbeli szerződéssel, ám a megállapodások sok esetben a kereskedelmi törvénybe ütköző pontokat is tartalmaznak. A szerződések tartalmi elemeit ugyanakkor a beszállítók több mint fele közösen határozza meg kereskedelmi partnerével. A GVH felméréséből kiderült, hogy a kereskedők több jogcímen tartanak igényt a beszállítóktól visszatérítésre, és ezekért cserébe sokszor semmilyen ellenszolgáltatást nem kapnak. A tárgyalás során a tökeerősebb beszállítók vannak rosszabb alkupozícióban, mivel számukra fontosabb a kereskedelmi láncok által biztosított piaci jelenlét.

Annak ellenére, hogy a beszállítók jelentős része hallott a kereskedelmi törvényről, többségük úgy érzi, hogy annak létrejötte egyáltalán nem változtat a kereskedők magatartásán. Az, hogy a GVH hatáskörébe tartozik a kereskedelmi törvény betartásának felügyelete, szintén ismert, viszont a beszállítók többsége nem kíván panaszt tenni, inkább maga rendez a vitás kérdéseket a kereskedelmi partnerével.

A kereskedelmi láncok tevékenységének pozitív hatásai is megfigyelhetők. A kereskedők által támasztott igényeknek ugyanis jelentős hatásuk van a beszállítóknál történő terméket, vállalati belső szerkezetet és szervezeti felépítést érintő fejlesztésekre. Mindez leginkább a hazai tulajdonban lévő kis- és közepes vállalatokat érinti, s így a láncok hozzájárulnak a cégek versenyképességének növekedéséhez.

A beszállítók helyzete a felmérés szerint úgy jellemezhető, hogy a láncok nagyon kemény üzleti feltételeket diktálnak, azonban helyzetük nem annyira kiszolgáltatott, mint azt a legtöbb esetben hallani lehet. A kereskedőknek is alapvető érdeke, hogy a keresletnek megfelelő, jó minőségű termékeket forgalmazzanak, a fogyasztók által közkedvelt márkák megtalálhatók legyenek üzleteikben. A vitás helyzeteket legtöbb esetben hatékony együtműködéssel, kölcsönös párbeszéddel rendezni lehet, amely egyben az üzletfelek alapvető érdeke is.

Száraz Emese

Liberalizáció a magyar villamosenergia-piacon

Az európai energiapolitika a fogyasztói jólét növekedését, olcsóbb energiát és versenyképes gazdaságot ígért az uniós állampolgároknak. Bár a liberalizáció előnyei napjainkban még csak korlátozottan érzékelhetők a fogyasztók számára, az uniós és a magyar elemzések is megerősítik, hogy a piacnyitás hosszú távon jó döntés volt, és folytatni kell a verseny kibontakozását gátló tényezők felszámolását. Jelen cikk célja, hogy bemutassa a villamos energia-piac új modelljét és a piaci mechanizmusok kiteljesedésének legfőbb akadályait.

Szabályozási környezet

Az Európai Unió a fenntartható növekedés és a fogyasztói jólét emelése érdekében kulcsfontosságúnak tartja az energiaellátás biztonságát, és a versenyképes áron biztosítható, jól működő, egységes energiapiac megteremtését. A közösség célkitűzés eléréséhez a verseny eszközt kívánja használni, mert meggyőződése, hogy a verseny hatékonyabb vállalatokat, olcsóbb energiaszolgáltatást eredményez, és ezáltal növeli a fogyasztói jólétet, valamint Európa gazdaságának versenyképességét.

Más iparágakhoz hasonlóan az energia piacon is irányelvek, rendeletek segítségével történik az egységes uniós szabályozás kialakítása. Az első irányelvek már

az 1990-es években megszülettek, míg napjainkban immáron a harmadik jogszabálycsomagot fogadta el az Európai Parlament. A tagállamok 1999–2000 óta fokozatosan hajtják végre a piacnyitást, hazánk 2003-ban kezdte meg a reformokat. A hazai jogszabályi keret gerincét a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény (új VET), illetve annak végrehajtási rendelete (Vhr.) adja ([273/2007. (X. 19.) Korm. rendelet]).

Az új piaci modell

2002-ig a magyar villamos energia-piac szabályozott iparág volt. A termelők, a közüzemi nagykereskedők és a közüzemi szolgáltatók közötti viszony teljes vertikuma szabályozás alatt állt, a szereplőket kötelező energia átadás-átvétel terhelte. Az energiaértékesítési lánc minden pontján hatósági árszabályozás érvényesült. Az új szabályozás során a piaci szerkezet megváltozott. A versenypiac létrehozta a feljogosított fogyasztók és a kereskedők csoportját. A feljogosított fogyasztó elnevezés arra utal, hogy a fogyasztó eldöntheti, kitől kívánja megvásárolni a villamos energiát. A piacnyitás fokozatosan három lépésben zajlott, első lépésben csak a nagyobb ipari fogyasztók, 2004 júliusától minden nem-lakossági fogyasztó, majd 2008-tól minden fogyasztó kiléphet a versenypiacra. A kereskedők közvetítő szerepet töltenek be a termelők és a fogyasztók között. A kereskedők hazai termelőktől, vagy külföldről vásárolják meg a villamos energiát, melyet továbbértékesítenek a fogyasztóknak.

A fogyasztók számára a legnagyobb változást a közüzemi rendszer átalakulása hozta. A közüzemi rendszer folyamatosan megszűnt a piacnyitással párhuzamosan

és felváltotta az egyetemes szolgáltatás, mely a régi rendszerhez hasonlóan hatósági áras energiaellátást jelent. 2003. január 1.–2007. december 31. között a szabályozott közüzemi rendszer és a szabad piac párhuzamosan működött, szabad átjárás volt a két rendszer között. A feljogosított fogyasztók kiléphetek a szabad piacra, de vissza is térhetnek a közüzem keretei közé különösebb korlátok nélkül. Míg az új szabályozás évről-évre több fogyasztó számára tette lehetővé a szabad piacon történő energiavásárlást, addig a hatósági áras egyetemes szolgáltatásra jogosultak körét folyamatosan szűkítette. 2008. január 1-jétől a 3*50 Ampernál nem nagyobb csatlakozási teljesítményű fogyasztók voltak jogosultak egyetemes szolgáltatásra, amelyet a Vet. 2009. január 1-jével 3*25 Amperra tervezett csökkenteni. Ezzel szemben a Vet. módosítása ezt az értéket 3*63 Amperra növelte, amellyel a lehetséges versenypiac mérete jelentősen beszűkült. Az egyetemes szolgáltatásra jogosult fogyasztók számára továbbra is lehetőség van a két rendszer közötti átjárásra. Az ennél nagyobb csatlakozási teljesítményű fogyasztók már csak a szabad piacon szerezhetik be a villamos energiát.

További szerkezet-átalakító hatása volt az uniós irányelvek által előírt termelői és rendszerirányítási tevékenységek szétválasztásának és függetlenségük biztosításának. A hazai szabályozás jelenleg jogi és számviteli szétválasztást tesz kötelezővé. A tulajdonosi szétválasztást sem a magyar jogszabályok, sem a nemrégiben elfogadott harmadik energiapiaci jogszabálycsomag nem írja elő, de az egyik lehetséges megoldásként rendelkezik róla, vagyis egy teljes, tulajdonosi szétválasztást megvalósító piaci struktúra is kialakítható lenne.

A termelői/kereskedelmi és az átviteli rendszerirányítási tevékenységek jogi és

számveteli szétválasztása megtörtént, azonban az átviteli rendszerirányítás tulajdonosi leválasztása az MVM csoportról a mai napig nem valósult meg. A nagyfeszültségű villamos energia szállítása egyetlen közös átviteli vezetékhalózaton keresztül történik, mely a Magyar Villamos Művek Zrt. (MVM Zrt.) leányvállalatának, a Magyar Villamosenergia-ipari Átviteli Rendszerirányító Zrt.-nek (MAVIR Zrt.) a tulajdonában áll, ami a rendszerirányító szerepét tölti be. Az MVM Zrt. és a MAVIR Zrt. különálló jogi személyek, különálló éves beszámolót, eredménykimutatást és mérleget készítenek.

Kereslet

A Magyar Energia Hivatal (továbbiakban: MEH) által közölt adatok alapján a magyar villamos energiafogyasztás az 1970-es évektől a rendszerváltásig folyamatosan, éves szinten 4,4 százalékkal nőtt. Az 90-es években bekövetkező drasztikus gazdasági visszaesés következtében a villamos energia iránti kereslet is jelentősen visszaesett, 1989–1992 között 14%-os csökkenés figyelhető meg. 1992 óta a fogyasztás ismét stabilan, éves szinten átlagosan 1,5%-kal nő. Az 1990-es évek közepéig a villamosenergia-felhasználás a gazdaság fejlődésével párhuzamosan nőtt, ám ezen időszak után látható, hogy a gazdaság gyorsabb növekedést ért el (átlagos éves növekedés 3,2%), míg a villamosenergia-felhasználás lassúbb fejlődésen ment át, mely arra utal, hogy a gazdasági növekedéshez szükséges energiaigényt más energiaforrásból biztosították, illetve javult az energiafelhasználás határfoka¹.

A kínálat alapvetően két nagy fogyasztói csoport igényeit elégíti ki, a kereslet 30%-a a feldolgozóiparhoz, míg 28%-a a háztartásokhoz kapcsolódik. A megtermelt villamos energiának átlagosan 12%-a vész el a hálózaton, ez az arány azonban a rendszerváltás óta folyamatosan csökken, napjainkban a veszteség aránya már 10% alatti².

Jogosultsági oldalról megközelítve két csoportba sorolhatjuk a fogyasztókat: feljogosított és nem feljogosított fogyasztók. 2003-tól 88 nagyfogyasztó vált feljogosított fogyasztóvá, akik közül csupán a 28 legnagyobb fogyasztó vállalta a szabad piacra történő kilépés kockázatát. 2004-ben valamennyi nem-háztartási fogyasztó jogot kapott a szolgáltatóválasztásra, mellyel további 376 ezer fogyasztóval bővült a feljogosított fogyasztói kör. 2008-tól mindenki feljogosított fogyasztónak minősül, ami mintegy 5 465 000 fogyasztót jelent. A szabad piacot választók száma kezdetben nőtt, 2004-ben már 187, 2005-ben 1787 fogyasztó lépett ki a versenypiacra. 2007-ben a szabad piaci árak emelkedése miatt sokan visszatértek a kedvezőbb árú közüzemi szolgáltatás keretei közé, ezért a szabad piacon vásárló feljogosított fogyasztók száma 887-re esett vissza³.

A GVH tapasztalatai alapján a nagyfogyasztók tájékozódtak a legjobban az energia piac liberalizációjáról és ki is használták annak lehetőségeit. A kisipari és lakossági fogyasztók azonban sok esetben nem követték figyelemmel a változásokat, sok panasz érkezett az új számlázási rendszerrel, vagy a közüzemi szolgáltatás megszűnéséből eredő magasabb, szabad piaci áron történő értékesítéssel kapcsolatban.

A fogyasztók a termelői/kereskedelmi és átviteli rendszerirányítási/elosztási tevékenységek szétválasztását csupán a számlázási rendszer átalakulásában érezték. Az új díjszámítási rendszer két fő elemből áll, a rendszerhasználathoz kapcsolódó rendszerhasználati díjből és a fogyasztáshoz kapcsolódó forgalmi díjből. A rendszerhasználati díj magában foglalja az átviteli és elosztói hálózat fenntartásának és fejlesztésének költségeit, valamint ebből a díjből fedezi az állam a szénipari szerkezetátalakítási és a kedvezményes áru villamosenergia-ellátás támogatás költségeit. A forgalmi díj tartalmazza a valós fogyasztás költségeit, az energia termék árát. A rendszerhasználati díj hatósági árszabályozás alá esik, ezért azonos fogyasztói csoportba tartozó fogyasztóknak minden szolgáltató esetén ugyanakkora fix díjat kell fizetniük, vagyis a szol-

gáltatók csak a villamos energia árában versenyezhetnek egymással.

Kínálat

A MEH 2007. évi tájékoztatója alapján 15 db 50 MW-nál nagyobb teljesítményű termelői engedélyes⁴ van Magyarországon, és mintegy 261 kiserőművi engedélyes⁵, melyek teljesítménye ennél alacsonyabb. A hazai erőműi beépített kapacitás 2007-ben 8845 MW-ot tett ki⁶.

A termelők energiaforrása rendkívül színes képet mutat, a legnagyobb teljesítményű erőmű a Paksi Atomerőmű, mely 1940 MW beépített kapacitással rendelkezik és a hazai bruttó fogyasztás 36 százalékát elégíti ki. Második legnagyobb erőforrásunk a szén, melyből fogyasztásunk 18%-át fedezzük. A szén szerepe lassan csökken, és ezzel párhuzamosan a földgáz energiaforrás szerepe dinamikusan növekszik. Míg 1989-ben a villamos energiafogyasztásunk csupán 12%-át elégítettük ki földgázzal, 2007-ben ez az arány már 37%⁷. A fűtőolaj szerepe 1% körül mozog, és a megújuló erőforrások is, a beruházási és egyéb támogatások ellenére, csupán 4,7%⁸-ot tudtak kihasítani a piacból a KÁT.

Magyarország 2007-ben 14 640 GWh villamos energiát importált és 10 693 GWh-t exportált, vagyis mintegy 4000 GWh nettó importenergiát igényelt. Tekintve, hogy a magyar éves fogyasztás 44 000 GWh körül mozog, az import szerepe igen jelentős, a szabad piac legfontosabb hajtóerejének tekinthető. Magyarország elsősorban Szlovákiából és Ukrajnából importál villamos energiát és a balti államok felé, Szerbia és Horvátország irányába exportál.

¹ Magyar Energia Hivatal ([2008]): Tájékoztató a Magyar Energia Hivatal 2007. évi tevékenységéről. Budapest, 44. old.

² Magyar Villamos Művek Zrt. – Magyar Villamosenergia-ipari Átviteli Rendszerirányító Zrt. ([2008]): A magyar villamosenergia-rendszer 2007. évi statisztikai adatai. Budapest, 8. old.

³ Magyar Villamos Művek Zrt. – Magyar Villamosenergia-ipari Átviteli Rendszerirányító Zrt. ([2008]): A magyar villamosenergia-rendszer 2007. évi statisztikai adatai. Budapest, 28. old.

⁴ VET 3. § 59. Termelői engedélyes: aki villamos energia termelői működési engedéllyel vagy kiserőművi összevont engedéllyel rendelkezik;

⁵ VET 3. § 32. Kiserőmű: 50 MW-nál kisebb teljesítmőképességű erőmű;

⁶ Magyar Energia Hivatal ([2008]): Tájékoztató a Magyar Energia Hivatal 2007. évi tevékenységéről Budapest, 49. old.

⁷ Magyar Villamos Művek Zrt., – Magyar Villamosenergia-ipari Átviteli Rendszerirányító Zrt. ([2008]): A magyar villamosenergia-rendszer 2007. évi statisztikai adatai. Budapest, 19. old.

⁸ Magyar Villamos Művek Zrt., – Magyar Villamosenergia-ipari Átviteli Rendszerirányító Zrt. ([2008]): A magyar villamosenergia-rendszer 2007. évi statisztikai adatai. Budapest, 20. old.

Fotó: MTI

Infrastruktúra

A villamos energia- piaca a hálózatos iparágak közé tartozik, mert a villamos áram a villamos vezetékeken keresztül jut el a termelőtől a fogyasztóig. A hálózat kiépítése nagy fix költségű beruházás, megduplázása gazdaságilag irracionális, ezért természetes monopóliumnak tekinthető. A villamos áram fizikai adottságaiból adódóan a nagyobb távolságra történő szállításhoz magasfeszültségű, úgynevezett átviteli hálózatra, míg a villamos áram- szolgáltatásához alacsony- és/vagy középfeszültségű, úgynevezett elosztó hálózatokra van szükség. Magyarország villamos hálózata kiépített, mintegy 10 000 km nagyfeszültségű, 66 000 km középfeszültségű és 86 000 km kisméretű hálózatból áll⁹. A magas feszültségű átviteli hálózat és kapcsolódó berendezései a MAVIR Zrt., míg az elosztó-

vezetékek hálózata és az ahhoz tartozó berendezések hat elosztói hálózati engedélyes¹⁰ tulajdonában állnak. A hálózat természetes monopólium jellege miatt nem valószínűsíthető új hálózatszakszok kiépítése, így nem várható új belépő a piacra, legfeljebb tulajdonváltás történhet. Az infrastruktúra sajátos jellege miatt az átviteli és elosztói hálózat nélkülözhetetlen eszköz, melyhez diszkriminációmentes, nyílt hozzáférést kell biztosítani minden piaci szereplő számára, hatósági áron.

A villamos energia nem raktározható termék, ezért a keresleti és kínálati oldalnak minden pillanatban meg kell egyeznie. A rendszer folyamatos egyensúlyáért a rendszerirányító, a MAVIR Zrt. felel. A rendszerirányító gondoskodik a villamosenergia-rendszer megbízható, hatékony és biztonságos irányításáról, a szükséges tartalékokról az erőművek-

ben és a hálózaton, biztosítja a villamosenergia-piac zavartalan működését, és az egyenlő hozzáférést a rendszerhasználók számára. A MAVIR Zrt. a hazai erőművek által termelt, valamint az importforrásokból származó villamos energiát a hálózatán keresztül juttatja el a fogyasztói értékesítést végző szolgáltatókhoz. Tevékenysége során elsődleges szempont, hogy a piaci szereplők egyenlő feltételekkel férjenek hozzá az átviteli hálózathoz.

Verseny

Az erőművi szektor 1995–1997. között lezajlott privatizációja során a vertikálisan integrált állami vállalathoz (Magyar Villamos Művek Tröszt) tartozó erőművek jelentős része különböző külföldi stratégiai befektetők (Electrabel, RWE, AES, Atel, EdF) tulajdonába került. Az erőművi befektetők egymáshoz viszonyított piaci pozíciója a liberalizáció hatására alig változott. A hazai igények kielégítésében 80-ról 90 százalékra nőtt a hazai termelők súlya, ami a versenypiaci exporttevékenységük megerősödésével

⁹ Magyar Energia Hivatal ([2008]): Tájékoztató a Magyar Energia Hivatal 2007. évi tevékenységéről Budapest, 67. old.

¹⁰ VET 3. § 22. Hálózati engedélyes: az elosztó hálózati engedélyes, valamint hálózati tevékenysége vonatkozásában az átviteli rendszerirányító;

is együtt járt. 2007-ben a három legnagyobb termelő együttes (MVM¹¹, Electrabel¹², AES¹³) részesedése a beépített kapacitások alapján 61%-ot, termelés alapján 59%-ot tett ki¹⁴.

A piac koncentrátságát mérő Herfindahl-Hirschman Index (HHI), mely 0 és 10000 pont közötti értékű lehet a magyar villamos energia piacon 1400–1800 között alakult 2007-ben. Tekintettel az uUnióban kialakult HHI pontrendszerre a magyar villamos energia piaca versenyjogi szempontból nem tekinthető problémamentesnek.

A liberalizáció előtti inkumbens piaci szereplő, az MVM Zrt., domináns szerepe továbbra is fennmaradt. Az MVM Zrt. 1995–1997. között a hazai erőművekkel hosszú távú megállapodásokat (HTM) kötött, melyekkel biztosította, hogy a hazai fogyasztás kielégítéséhez szükséges villamos energia mintegy 80%-a rajta keresztül jusson el a fogyasztókat ellátó szolgáltatókhoz és kereskedőkhöz. Az unió kifogást emelt a HTM-ekkel szemben, mert véleménye szerint a HTM-ek nem jogszerű állami támogatást juttatnak egyes magánbefektetőknek, továbbá nem ösztönzik hatékonyságjavításra az erőműveket, így némelyikük még 10 százalékos kihasználtság mellett is nyereséges volt. A Bbizottság nyomására a HTM-eket 2008 végéig felbontották, bár a legtöbbet az uniós elvárásoknak megfelelően átalakították, és középtávra újrakötötték, így az MVM Zrt. továbbra is legalább 50%-os piaci részesedéssel rendelkezik a nagykereskedelmi piacon.

A kereskedők szabad piaci tevékenysége a piacnyitás kezdete óta folyamatosan és tartósan erősödik. A kereskedők által lebonyolított szabad piaci villamosenergia-forgalom közel 30%-kal növekedett, ezen belül a kereskedők egymás közti forgalma megduplázódott. A feljogosított fogyasztók piacán mindeközben erőteljesen átrendeződtek a kereskedők közti erőviszonyok, bizonyos kereskedők részesedése felére csökkent, másoké duplájára nőtt.

Az új piaci modell bevezetése során a szabad piaci fogyasztás teljes fogyasztáson belüli aránya fokozatosan növekedett. Az első évben, 2003-ban 10,3 százalékról indult, mely 2006-ra 36,7 százalékra emelkedett. 2007-ben a kínálat jelentősen visszaesett, az északi importlehetőségeink beszűkültek, mely elsősorban régiós erőműbezárásokra, valamint a lengyel és szlovák villamos energia exportkorlátozására vezethető vissza. A kínálati sokk mellett a villamos energia igény a dinamikus gazdasági fejlődés hatására a balkáni államokban megnövekedett. A szűkös kínálat és a növekvő kereslet együttes hatásaként az árak jelentősen megemelkedtek, így a hazai kereskedők számos szabad piaci fogyasztónak csak a korábbinál jóval magasabb áron tudtak ajánlatot tenni. A szabad piaci árak kedvezőtlen alakulása arra ösztönözte a feljogosított fogyasztókat, hogy visszamenjenek a kedvező árú közüzemi szolgáltatás keretei közé, ezért a szabad piac az előző évi értékhez képest 62%-ra zsugorodott. A hatósági áras szolgáltatás és a szabad piac közötti árárányok fennmaradtak, így 2008-ban a szabad piac növekedése már csak az egyetemes szolgáltatásból kiszoruló fogyasztók szabad piacra kényszerítésének köszönhető.

Eredmények, kudarcok

A liberalizáció hatásáról minden évben készít jelentést az unió, illetve a magyar piacról is készültek hatásvizsgálatok, melyek beszámolnak a változás jeleiről és a versenypiac kibontakozását gátló tényezőkről. Az elemzések mindegyike arról számolt be, hogy a liberalizációtól várt jóléti hatások nem jelentkeztek teljes körűen, a fogyasztók nem részesültek a verseny valamennyi előnyéből.

Az EU 2007-es jelentése szerint a szabad piac fejlődése megtorpant, melynek elsődleges oka a kereskedők beszerzési árainak növekedése. A liberalizáció korai szakaszában az alapvető piaci mechanizmusoknak megfelelően a verseny csökkentette az energiaárakat, azonban később a nagykereskedelmi árak emelkedni kezdtek. Az áremelkedésnek több oka is van, nem magyarázható meg kizárólagosan az elsődleges fűtőanyagok magasabb költségeivel, illetve a szigorú környezetvédelmi kötelezettségekkel. Az elemzések a liberalizáció elle-

nére fennmaradt szabad versenyt korlátozó tényezőket okolják az áremelkedésért, és az elmaradt egyéb kedvező hatásokért¹⁵.

Az unió álláspontja szerint nagykereskedelmi szinten a villamosenergia-piacok továbbra is nemzeti kiterjedésűek, és fennmaradt a liberalizáció előtti időszakra jellemző magas szintű koncentráció, mely szabad teret ad a piaci erő gyakorlásának. A magas koncentráció a piacnyitás sikerének egyik fő akadályozó tényezője. Továbbra is problematikus tényező a hálózati és energiaszolgáltató tevékenységek szétválasztása az ún. „unbundling” rendszer kialakítása. A szétválasztás jelenlegi szintje nem megfelelő, amely nem csak a hálózathoz való diszkriminációmentes hozzáférést veszélyezteti, de negatív hatással van a piac működésére és a hálózatokba történő beruházások ösztönzőire. Az integrált vállalatok a vertikális integrációhoz kapcsolódó szinergia-hatásokra hivatkozva erősen tiltakoznak a teljes tulajdonjogi szétválasztás ellen, azonban a tapasztalatok azt mutatják, hogy ahol megtörtént a tulajdonosi szétválasztás, ott mind a hálózati, mind pedig a (termelési és) kereskedelmi üzletág sikeresen működött tovább a szétválasztás után.

Az elemzések és a tapasztalatok azt mutatják, hogy liberalizációs irányvonal nem rossz, sőt bizonyos területeken már a hatása is érződik, azonban az átfutási idő a nemzeti bürokráciákon keresztül, illetve a szektor átalakulásának folyamata sokkal több időt igényel, mint az a szabályozás kezdeti időszakában sejthető volt. A legtöbb fogyasztó csalódott a liberalizált villamos energia-piac vívmányaiban, mert a számukra legérzékenyebb pont, az ár nőtt. A sikeres liberalizációhoz elengedhetetlen egy intenzív fogyasztói felvilágosítás, mert ahhoz, hogy a szabad piaci mechanizmusok működjenek, szükség van a keresleti és a kínálati oldal megfelelő működésére. További lépésekre van szükség az átláthatóság javítása, új termelőkapacitások létesítésének elősegítése és a tulajdonjogi szétválasztás megvalósulása érdekében, melyek segítségével hatékonyabb verseny, ezáltal a fogyasztói jólét növekedése elérhető.

¹¹MVM: Paksi Atomerőmű Zrt., Vértesi Erőmű Zrt., Gáztermelési Erőműveket Üzemeltető és Karbantartó Kft.

¹² Electrabel: Dunamenti Erőmű Zrt.

¹³ AES: AES Tisza Erőmű Kft., AES Borsod Energetikai Kft.

¹⁴ Magyar Energia Hivatal [(2008)]: Tájékoztató a Magyar Energia Hivatal 2007. évi tevékenységéről Budapest, 14. old.

¹⁵ Európai Bizottság [(2007)]: A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek Európai Energiapolitika. Brüsszel, COM (2007) 1 végleges

Rövid portré az ukrán versenyhatóságról

Az AMCU szervezete

„Ukraina Monopolelles Bizottsága”¹ (AMCU vagy bizottság) 1993. november 26-án jött létre a róla szóló törvény² hatályba lépésével. A bizottság ún. speciális státusszal rendelkező hatóság, mely a gazdasági verseny védelmét és fejlesztését hivatott előmozdítani Ukrajnában. Az AMCU működése kezdetén hosszú évtizedeken át központilag irányított ukrán gazdaság hagyatékából eredő problémákkal szembesült (a versenyjog alkalmazásának lehetőségei államilag szabályozott piacokon, hatásköri átfedések a versenyhatóság és a szabályozó ill. árhatóságok között). Az AMCU aktívan részt vett a gazdaság demonopolizációjában az 1990-es évek közepén, közreműködött a gazdasági verseny kialakításához és védelméhez szükséges szabályozás megalakításában. A megalakulása óta eltelt 15 év alatt Ukrajnában kialakult a gazdasági verseny számára optimális környezet.

Az ukrán versenytörvény értelmében a bizottság fő feladata az ukrán versenypolitikai célok megvalósítása, és az azok fejlesztésében való közreműködés. Ennek érdekében a bizottság feladatai közé tartozik:

- a versenyjogi jogalkotás figyelemmel kísérése,
- a versenyjogi jogsértések megelőzése, feltárása és megtiltása,
- vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzése,
- vállalkozások közötti megállapodások és összehangolt magatartások ellenőrzése,
- az árszabályozási feladatok ellátása természetes monopóliumok esetén, valamint a
- versenypártolás.

Az AMCU az ukrán államfő irányítása alatt áll és évente beszámol tevékenységéről az ukrán parlamentnek (Verkhovna Rada). Fontos megjegyezni, hogy rendhagyó esetekben az ukrán kormány közérdekből engedélyezhet olyan összehan-

golt magatartást vagy összefonódást, melyet a bizottság nem hagyott jóvá.

A bizottság egy elnökből és tíz további tagból áll, melyek közül ketten az elnök elsődleges helyettesei, hárman helyettesek. A bizottság elnökét a parlament egyetértésével az ukrán államfő nevezi ki hét évre, kinevezése egyszer meghosszabbítható. Jelenleg Oleksandr I. Melnychenko áll az AMCU élén. A tízfős bizottság a legfelsőbb döntéshozó szerve az AMCU hivatali szervezetének. Döntéseiket üléseik során egyszerű többséggel hozzák. Az AMCU Ukrajna minden régiójában, valamint Kijev és Szevasztopol városában is rendelkezik területi irodákkal. A területi irodák látják el az AMCU versenyhatósági feladatait regionális szinten. A bizottság és a területi irodák a hatáskörükbe utalt ügyek vizsgálatára bizottságokat alakítanak, melyek döntési jogkörrel rendelkeznek versenyhatósági ügyekben. Az AMCU hivatali szervezetében dolgozók tevékenységüket az ukrán versenyjogi szabályok alapján látják el, függetlenül más állami szervektől, önkormányzati szervektől, gazdasági szereplőktől és politikai pártoktól. A bizottság versenyhatósági feladatai ellátása során ellenőrizheti minden piaci szereplő magatartását. Hatásköre kiterjed minden gazdasági vállalkozásra, tulajdonosi szerkezettől függetlenül, állami és önkormányzati szervekre, illetve Ukrajnában gazdasági tevékenységet végző külföldi vállalkozásokra is. Az AMCU munkatársai ellenőrizhetik a versenyszabályok betartását, vizsgálataik során beléphetnek vállalkozások helyiségeibe, irodáikat és közlekedési eszközeiket átvizsgálhatják, felvilágosítást kérhetnek bárkitől. Ha az AMCU munkatársait vizsgálatuk elvégzése során akadályozzák, az akadályok elhárítása érdekében más hatóságok, intézkedésre jogosult szervek közreműködését kérhetik.

A verseny védelme érdekében a bizottság jogosult az eljárása alá vont vállalkozásokat az ukrán versenyjogi szabályokat sértő magatartástól eltiltani, engedélyezhet vagy megtilthat vállalkozások közötti összehangolt piaci magatartást, bírságot szabhat ki, illetve egyéb szankciókat alkalmazhat a tisztességes verseny védelmét szolgáló szabályok megsértőivel szemben. Az AMCU fontosnak tartja versenypártolási tevékenységét is, és hangsúlyoz-

za, hogy nem csupán bírságoló hatóságként kívánja védeni a versenyt, hanem elsősorban a tisztességesen eljáró vállalkozások és a sok esetben kiszolgáltatott helyzetben lévő fogyasztók szövetségeként is. 2005-ben alakult meg a Civil Tanács (Civil Board), mely egy tanácsadó és véleményező testület az AMCU szervezetén belül. A Civil Tanács tagjai között szerepelnek különböző társadalmi szervezetek, a média, valamint számos jogi és kereskedelmi egyesület képviselői. A testület felállításával a bizottság célja egy széles körű versenypolitikai párbeszéd kialakítása. A Civil Tanács folyamatos tájékoztatást kap az AMCU munkájáról, értékeli azt, és javaslatokat dolgoz ki a jövőre nézve.

Az ukrán versenyjogi rezsím

Az ukrán versenyjogi szabályozásnak három fő pillére van: „A gazdasági verseny védelméről” szóló törvény³, az „Ukraina Monopolelles bizottságáról” szóló törvény és a „Tisztességtelen piaci verseny elleni védelemről” szóló törvény⁴. „A gazdasági verseny védelméről” szóló törvény adja az ukrán versenyszabályozás vázát. A törvény számba veszi a versenyjogi jogsértéseket (a tisztességtelen verseny elleni védelemről szóló törvénybe ütköző magatartások kivételével), az engedélyköteles összefonódásokat és vállalkozások közötti megállapodásokat, az erőfölénnyel visszaélésre vonatkozó szabályokat, a versenyfelügyeleti eljárás alapelveit, a versenyjogi felelősség elemeit, az AMCU döntéseinek végrehajtásának rendjét és a döntések elleni fellebbezés rendjét. A törvény külön cikkben foglalkozik az állami, illetve önkormányzati szervek által kibocsátott versenykorlátozó aktusokkal. A törvény értelmében az AMCU eljárhat hivatalból és bejelentésre is. A bizonyítékok gyűjtése során az AMCU kiterjedt vizsgálati jogosítványokkal rendelkezik (felvilágosítás kérés, helyszíni kutatás – lásd fent,

¹ Antimonopoly Committee of Ukraine

² Law of Ukraine “On the Antimonopoly Committee of Ukraine” (The Official Journal of the Verkhovna Rada (OJVR), 1993, No. 50, p.472)

³ Law of Ukraine “On the protection of economic competition” (The Official Journal of the Verkhovna Rada (OJVR), 2001, No. 12, p. 64)

⁴ Law of Ukraine “On protection from unfair competition” (The Official Journal of the Verkhovna Rada (OJVR), 1996, No. 36, p.164)

az AMCU tisztviselőinek jogosítványai kapcsán), lefoglalhat bizonyítási eszközöket. Halaszthatatlan esetekben, harmadik személyek jogai és jogos érdekei védelme érdekében az AMCU illetékes szerve dönthet közbenső intézkedések meghozataláról. Az AMCU versenyjogsértés esetén jogosult bírságot kiszabni. A bírság összege, a jogsértés jellegétől függően, nem haladhatja meg a vállalkozás által a bírság kiszabását megelőző üzleti évben elért bevétel 5, illetve 10 százalékát. Az AMCU bizottsági és munkatársai által hozott döntéseket a tíztagú bizottság hivatalból felülvizsgálhatja, illetve ellenük a kézhezvételtől számított két hónapon belül lehet fellebbezni a bizottsághoz. A bizottság döntései ellen a gazdasági bírósághoz lehet fellebbezni, szintén a határozat kézhezvételtől számított két hónapon belül.

Az „Ukraina Monopolelleses bizottságáról” szóló törvény hatálybalépésével jött létre az AMCU. Ez a törvény tartalmaz rendelkezéseket az AMCU hálózatára, szervezeti felépítésére, államszervezetben való elhelyezkedésére nézve. Meghatározza a bizottságban dolgozók jogállását, vizsgálati jogosítványait.

A „Tisztességtelen piaci verseny elleni védelemről” szóló törvény a vállalkozásokat és a fogyasztókat hivatott védeni a tisztességtelen piaci magatartásokkal szemben. A törvény szerint tisztességtelen minden olyan magatartás, mely nem felel meg az üzleti szokásoknak, a piacon elfogadott üzleti gyakorlatnak. A tisztességtelen versenymagatartások között említi a törvény többek között az utánzást, az üzleti partner alkalmazottjának megvesztegetését, a bojkott felhívást, az üzleti titok megszerzését és nyilvánosságra hozatalát, annak jogosulatlan felhasználását.

Az AMCU és a GVH kapcsolata

Az AMCU 1993-ban kezdte meg működését, a fiatal versenyhatóságok között tartják számon. Az ukrán és a magyar versenyhatóság mindig jó viszonyt ápolt egymással. Már 1996 novemberében megszületett a két hatóság közötti kétoldalú Együttműködési Memorandum, majd ezen megállapodást 10 évvel később, 2006 januárjában felülvizsgálták és megújították. A megállapodás célja, hogy megerősítse a felek közötti együttműködést a versenyjog, a versenypolitika és egyéb politikák terén, valamint egyedi eljárások tekintetében. Az együttműködés keretein belül tapasztalatcsere folyik a versenyjogot sértő magatartásokat vizsgáló eljárásokat illetően, s a felek elérhetővé teszik egymás számára szakmai anyagaikat, részt vesznek közös szakmai rendezvényeken. Az AMCU és a GVH egyedi eljárásokban is együttműködnek, ha a vizsgált magatartás hátrányos hatást gyakorolhat a Magyar Köztársaság és Ukrajna területén érvénye-

sülő versenyre, feltéve, hogy ezen magatartást a Magyar Köztársaság és/vagy Ukrajna területén tanúsították.

Ukrajna kezdetektől fogva az OECD-Magyar Budapesti Versenyügyi Regionális Oktatási Központ (ROK) célszágai közé tartozik, így az AMCU munkatársai ennek keretében rendszeresen részt vesznek Budapesten rendezett versenyjogi szakmai programokon.

2007 őszén indult az ukrán „twinning” program, melyet Magyarország Franciaországgal együtt pályázott és nyert meg. A program keretében a GVH szakemberei végezték az ukrán elsődleges és másodlagos joganyag átvilágítását – mely tulajdonképpen a program kiemelt célja volt – és javaslatokat fogalmaztak meg új jogszabályok elkészítésére, ill. a jelenlegiek módosítására. A program ideje alatt a GVH munkatársai számos versenypolitikai és versenyjogi szemináriumot tartottak Ukrajnában (pl. a távközlési piac és a pénzügyi szolgáltatások témakörében vagy a hardcore kartellek felderítéséhez kapcsolódó vizsgálati technikákról). A GVH és a francia versenyhatóság informatikus szakemberei végezték az AMCU informatikai hálózatának átvilágítását, tervet dolgoztak ki annak fejlesztésére, az ukrán versenyhálózat kiépítésére. A GVH több alkalommal látta vendégül az AMCU munkatársait. Legutóbb 2009. április 20. és május 15. között töltött 4 hetes tanulmányi utat a GVH-ban az AMCU három delegáltja. Az ukrán kollegák előadásokat hallgattak a GVH szervezetéről és a magyar versenyjogi környezetről, a GVH munkatársai bemutatták a pénzügyi- és az energiaszektor versenyjogi kérdéseit, egy másik előadás pedig a GVH kartellügyeiről szólt. A twinning program a végéhez közeledik, a GVH a vállalt feladatokat teljesítette. A jövőben cél a kialakult kapcsolatok ápolása és fejlesztése.

Az ukrán versenyhatóság 2003-ban eljárást indított a Sentosa és az Avias cégek ellen, versenykorlátozó összejátszás miatt. A vállalkozások közös erőfőlényrel rendelkeztek az üzemanyag-kiskereskedelem ukrán piacán, együttes piaci részesedésük elérte az 50%-ot. A piac többi szereplője ehhez képest igen alacsony részesedéssel rendelkezett. Az Avias és a Sentosa azonos árakat alkalmazott, illetve azonos időpontban (egy órán belül) változtattak árakon, annak ellenére, hogy más beszállítóktól szereztek be az üzemanyagot, így eltérőek voltak költségeik is. Ugyanazon időszakban versenytársaik eltérő mértékű árakat érvényesítettek, és árakat más időpontban módosították. Az AMCU azt is megállapította, hogy a cégek szerződést kötöttek egymással a kiskereskedelmi eladásra szánt üzemanyag beszállítására, valamint elfogadták vásárlóiktól egymás hitelkártyáját. Az ukrán versenyhatóság a vállalkozások esetében megállapította mind az erőfőlényrel való visszaélést, mind az összejátszást és az AMCU történetének egyik legmagasabb összegű, mintegy 16 millió eurónak megfelelő összegű, bírságát szabta ki.

Előzetes statisztikai adatok a Gazdasági Versenyhivatal versenyfelügyeleti tevékenységéről

A 2008-ról áthúzódott és a 2009-ben kezdődött bejelentésekről, panaszokról
és a versenyfelügyeleti eljárásokról
Az összeállítás időpontja: 2009. június 3.

I. Bejelentések és panaszok

Megnevezés	Száma
2008-ról áthúzódott	295
2009-ben érkezett	649
Együtt	944
Ebből: jogerősen elutasított	503
Versenyfelügyeleti eljárás indult	118
Elbírálás alatt, folyamatban lévő	323

Elbírált jogorvoslati kérelmek száma

Megnevezés	A jogorvoslati kérelmet	
	elfogadta	elutasította
Fővárosi Bíróság	8	10
Összesen	8	10

II. Versenyfelügyeleti eljárások

Megnevezés	Száma
2008-ról vagy korábbi évekről áthúzódott	100
2009-ben indult	69
Együtt	169
Ebből: versenyhivatali határozattal lezárt	45
Folyamatban lévő	124

Az eljárások megoszlása

Megnevezés	Száma
Fogyasztók megtévesztése	87
Erőfölény	32
Versenykorlátozó megállapodás	27
Fúziókontroll	23
Összesen	169

III. Versenyfelügyeleti eljárásban hozott határozatok megoszlása

Megnevezés	Törvény- sértés	Bírság eFt-ban	Kötele- zettség- vállalás	Jogsértés hiánya	Meg- szüntetés	Vizsgálói lezárás	Összesen
Fogyasztók megtévesztése	14	513 500	0	1	4	3	22
Erőfölény	0	0	0	0	2	0	2
Versenykorlátozó megállapodás	0	0	0	0	1	0	1
Fúziókontroll	2	2 900 000	0	0	0	2	4
Összesen	16	3 413 500	0	1	7	5	29

IV. Fúziós kérelmek megoszlása

Megnevezés	Száma
Engedélyezés	13
Engedélyezés feltétellel	2
Tiltás	0
Nem engedélyköteles	0
Vizsgálói lezárás	1
Összesen	16

Bírság eFt (késedelem miatt)	27 000
---	---------------

V. Versenyfelügyeleti döntésben kiszabott legnagyobb bírságok (2009. január 1.–május 31.)

Vj szám	Ügynév	Összeg	Ügytípus
130/2006	Strabag – Egri Útépítő – HE-DO Kft. – Swietelsky Kft.	2 900 000 000	kartell
116/2007	L'OREÁL Mo. Kft. – Age Re-Perfekt	150 000 000	fogyasztók megtévesztése
145/2007	Beiersdorf Kft. – Nivea Visage DN Age	110 000 000	fogyasztók megtévesztése
117/2008	Bakker Virágküldő Kft. – megtévesztő ajánlatok	100 000 000	fogyasztók megtévesztése
56/2008	Johnson & Johnson – ráncatlanítás	70 000 000	fogyasztók megtévesztése
165/2008	Hild Ingatlanfejlesztő – Örökjáradék Program	30 000 000	fogyasztók megtévesztése

---

A Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központjának lapja

Szerkesztőség: 1054 Budapest, Alkotmány u. 5.

Levél cím: 1245 Budapest 5., Pf. 1036

Telefon: (1) 472-8900. Fax: (1) 472-8905.

E-mail: versenyukor@gvh.hu

Szerkesztő: Tóth Tihamér.

Állandó munkatársak: Bassola Bálint, Belényi Andrea, Csépai Balázs, Dániel Anna, Horváth Lászlóné, Mihálovits András, Morvayné Vigh Katalin, Rusztiné Juhász Dorina, Zavodnyik József.

Kiadja a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 1085 Budapest, Somogyi Béla utca 6.

Telefon: 266-9290, www.mhk.hu

Felelős kiadó: dr. Kodela László elnök-vezérigazgató.

09.1728 – Nyomja a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Lajosmizsei Nyomdája. www.hknyomda.hu

Felelős vezető: Burján Norbert igazgató.
